

Tyttöjen ystävyyskulttuurisia esityksiä

Annukka Katariina Emilia Lehtikangas

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Sosiologia

Pro gradu -tutkielma

Toukokuu 2016

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Sosiaalitieteiden laitos
Tekijä – Författare – Author Lehtikangas, <u>Annukka</u> Katariina Emilia		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Tytöjen ystävyysskulttuurisia esityksiä		
Oppiaine – Läroämne – Subject Sosiologia		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu	Aika – Datum – Month and year Toukokuu 2016	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 109 + liitteet 8 sivua
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tämä pro gradu -tutkielma tarkastelee tyttöjen ystävyysskulttuuria. Tutkielmassa selvitetään, miten tytöt esittävät itseään sosiaalisesti kertoessaan ystävyyssuhteistaan sekä millaisille normeille ja jännitteille tavat esittää ystävyyttä perustuvat. Tyttöjen erilaisten ystävyyden esittämisen tapojen perusteella muodostetaan ystävyyssyyliä, joita tarkastellaan valikoituina sosiaalisen minän esityksinä. Lähtökohtana on tutkia tyttöjen ystävyyssuhteiden muodostumista ja niiden käytäntöjä sekä kasvokkain että verkossa.</p> <p>Tutkimusaineisto koostuu 16 pääkaupunkiseudulla asuvan 13–17-vuotiaan tytön teemahaastattelusta. Tytöt saivat valita osallistuvatko haastatteluun yksin vai itse valitsemansa kaverin kanssa. Haastatteluun tarjoutuneista tytöistä 4 valitsi yksilöhaastattelun ja 12 parihaastattelun. Haastateltavat tytöt rekrytoitiin kolmen helsinkiläisen nuorisotalon kautta.</p> <p>Haastatteluaineistoa tarkastellaan tietyssä tilanteessa syntyneinä esityksinä, jotka heijastelevat osapuolten kulttuurisia näkemyksiä. Aineiston analyysin ensimmäisessä vaiheessa aineistoa teemoiteltiin laadullisen sisällönanalyysin avulla. Toisen vaiheen muodosti tyttöjen erilaisten ystävyyden esittämisen tapojen analysointi. Aineiston analyysissä hyödynnettiin eri teorioita yhdistämällä sosiologiseen lähestymistapaan nuorisotutkimusta, tyttöjä tutkimusta, feminististä teoriaa ja mediatutkimusta.</p> <p>Tutkimuksen perusteella ystävyyssuhteet ovat tyttöjen elämässä keskeisellä sijalla, mutta tavat esittää niitä vaihtelivat. Tutkimuksen tuloksena paikannettiin kaksi ystävyyssyyliä: paikallisesti kiinnittynyt ystävyyssyyli ja sukkulointiin perustuva ystävyyssyyli. Tutkimus toi esille, kuinka ystävyyssyylin muodostumiseen vaikuttaa keskeisesti ystävyyssuhteiden laajuus, verkoston muodostumistapa, suhteet poikiin, tapa puhua konflikteista ja päättyneistä ystävyyssuhteista sekä sosiaalisen median käytötavat.</p> <p>Toisille tytöille ystävyyssyyliä muodostuivat pääasiassa paikallisesti, kun taas toisille paikallisuutta laajemmin. Sosiaalinen media oli kaikkien tyttöjen sosiaalisessa arjessa merkittävässä roolissa. Luottamus osoittautui keskeiseksi ystävyyssuhteita järjestäväksi tekijäksi, jonka perusteella järjestettiin eriasteisia sosiaalisia siteitä ystävyyssuhteista sekä kontrolloitiin sosiaalisen median käyttöä. Tyttöjen ystävyysskulttuuri oli tasapainottelua yksityisyyden ja julkisuuden välisillä haaleilla rajoilla.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords ystävyyssuhteet, sosiaalisen identiteetin esittäminen, tyttöys, nuoret, sosiaalinen media, tyylit, paikallisuus, sukkulointi		

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Lähtökohtia tyttöjen ystävyysuhteiden tarkastelulle	5
2.1 Tutkimusta tyttöjen kulttuureista.....	5
2.1.1 Tyttö tutkimuksen lähtökohtia	6
2.1.2 Tyttökulttuurien monimuotoisuus.....	9
2.2 Nuorten ystävyysuhteet monimuotoisina yhteisöinä	10
2.2.1 Identiteettityötä yhteisöissä.....	14
2.2.2 Verkkoyhteisöllisyys	15
3 Tutkimuksen metodologia ja aineiston esittely	19
3.1. Aineiston muodostaminen	19
3.1.1 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä	19
3.1.2 Yksilö- ja parihaastattelut	20
3.1.3 Tutkimuksen kohdejoukon ja haastateltavien valinta	21
3.1.4 Nuorten haastatteleminen ja tutkimuseettiset kysymykset	23
3.1.5 Haastattelujen sisältö	25
3.2 Haastateltujen kuvailua	28
3.3 Analyysin periaatteet	29
3.3.1 Analyysin ensimmäinen vaihe: menetelmänä sisällönanalyysi	31
3.3.2 Analyysin toinen vaihe: menetelmänä esittämisen tapojen etsiminen.....	32
4 Tyttöjen esityksiä ystävydestä.....	36
4.1 Ystävyysverkosto minäkuvana	36
4.1.1 Löytyikö ystäviä koulusta ja läheltä?.....	38
4.1.2 Miten ystävyysverkot olivat laajentuneet?	43
4.2 Paras ystävä vai monia hyviä ystäviä?	50
4.3 Jännitteitä sukupuolten välillä	55
4.4 Riitoja ja konflikteja	61

5 Sosiaalinen media tyttöjen ystävyys esittämisen jatkeena.....	67
5.1 ”Jos multa nyt otettais puhelin pois niin en kyl pystyis oleen”	67
5.2 ”Koska siinä hyväksyn vaan mun kavereita”	73
6 Millaisia ystävyystyyliä tytöt esittivät?	81
6.1 Paikallisesti kiinnittynyt ystävyystyyli	82
6.2 Sukkulointiin perustuva ystävyystyyli	84
6.3 Ystävyystyylien yhteenvetoa	86
7 Johtopäätökset	90
7.1 Tyttöjen ystävyys esityksiin vaikuttaneita tekijöitä	90
7.2 Tyttöjen ystävyyskulttuuristen esitysten keskeisiä piirteitä	92
Lähteet	97
Liitteet	110
Liite 1. Tutkimussuostumuslomake	110
Liite 2. Haastatteluteemat	111
Liite 3. Esitietolomake	112
Liite 4. Oma ystävyysverkostoni	113
Liite 5. Tiivistelmät haastatteluista	114
Liite 6. Analyttiset teemat	117

1 Johdanto

Elina: Joo mä sanoisin sillä tavalla et on vaan niinku yksi. Et tietenki on tosi läheisiä kavereita mut... Se on vähän hassua vetää rajaa siihen et mikä on niinku ystävän ja läheisen kaverin ero mut kyl mä niinku tietyist ihmisistä tai niinku yhdest ihmisest pystyn sanoon et se on ystävä.

[...]

Kristiina: Öö mä en yhtään osaa sanoa. Oisko... Kun must tuntuu varmaan yli viiskyt. Mut en mä tiedä. Mut jotain sinne päin jos niinku nyt nopeasti vaan miettii koittaa ajatella ne kaikki piirit ja ystävät niin jotain sinnepäin.

Yllä olevat sitaattit on poimittu 17-vuotiaan Elinan ja 14-vuotiaan Kristiinan haastatteluista. Tyttöjen tavat kuvata ystäviensä lukumäärää kertovat tyttöjen todella erilaisista ystävyysverkostoista sekä toisaalta siitä, miten erilaisia ihanteita ja odotuksia tytöt voivat liittää ystävyysuhteisiinsa. Elina koki, että hänellä on vain yksi ystävä, kun taas Kristiina ei heti edes osannut määritellä ystäviensä lukumäärää laajassa ystävyysverkostossaan.

Graduprosessia aloittaessani oli mielessäni avoin kysymys nuorten ystävyyskulttuurista. Minua kiinnosti erityisesti, miten nuoret muodostavat ja ylläpitävät ystävyysuhteitaan kasvokkain ja verkossa. Inspiroiduin tutkimusaiheeseeni luetuani Sinikka Aapolan vuonna 1992 valmistuneen pro gradu -tutkielman helsinkiläisten tyttöjen ystävyysuhteista ja päätin rajata ystävyysuhteiden tarkastelun tyttöjen ystävyysuhteisiin. Minulla heräsi kiinnostus tarkastella, millainen on tyttöjen ystävyyskulttuuri nyt 2010-luvulla, yli kaksikymmentä vuotta Aapolan tutkimuksen valmistumisen jälkeen. Nuorten ystävyysuhteita on kotimaisen tutkimuksen piirissä usein tarkasteltu osana nuorten kouluarkea (ks. esim. Gordon ym. 2000; Tolonen 2001; Paju 2011; Hoikkala & Paju 2013; Korkiamäki 2013; Kulmalainen 2015) ja vapaa-aikaa (ks. esim. Tolonen 2010; Aaltonen ym. 2011; Ojanen 2011a; Kivijärvi 2015). Sosiologien piirissä Suomessa ei Aapolan tutkimuksen jälkeen ole juurikaan tehty tutkimusta, jossa keskityttäisiin erityisesti tyttöjen ystävyysuhteiden tarkasteluun. Tutkielmani liittyy täydentämään nuorten ystävyysuhteita koskevaa tutkimusta ja päivittää erityisesti tyttöjen ystävyysuhteisiin keskittyvän tutkimuksen Suomessa 2010-luvulle ja sosiaalisen median aikakaudelle.

Aapola (1992a, 1) kiteyttää, että tyttöjen ystävyysuhteet lävistävät miltei kaiken heidän toimintansa, minkä vuoksi niiden tutkiminen on perusedellytys heidän elämäntilanteensa

ymmärtämiselle. Onkin korostettu, että nuorten ystävyys- ja kaverisuhteista on tärkeää tehdä tutkimusta, sillä nuorten arki muodostuu usein keskeisesti niiden ympärille (Aapola ym. 2005, 111; Aaltonen ym. 2011, 29–31; Korkiamäki 2013, 16–17). Ystävillä on arvioitu olevan erityisen keskeinen merkitys nuorille. Ystävyyssuhteet muodostavat nuorille esimerkiksi keskeisen identiteetin rakentumisen ja reflektoinnin ympäristön sekä tunteen sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta. (Hey 1997, 30; Korkiamäki & Kallio 2014, 17.) Lisäksi ystävyys- ja kaverisuhteilla on nähty olevan suuri merkitys nuorten arvojen, moraalien ja maailmankuvan muotoutumiselle (Cotterell 1996; Wierenga 2009). Suomalaisille nuorille on todettu olevan alussa esitetyn Elinan tavoin tyypillistä jakaa sosiaaliset suhteensa kavereihin ja ystäviin, jolloin käsitteet *kaveri* ja *ystävä* toimivat käsitteellisenä apuna eroteltaessa ystävyysverkostosta eriasteisia sosiaalisia siteitä (Aaltonen ym. 2011, 32; Korkiamäki 2013, 107).

Nuorten ystävyyssuhteet muodostuvat keskeisesti myös verkossa (Noppari & Uusitalo 2011, 143; Awan & Gauntlett 2013, 121; Myllyniemi 2016, 76–77). Erityisesti sosiaalisen median on nähty olevan vahvasti mukana nuorten sosiaalisessa arjessa (Kohvakka 2010; Kaarakainen ym. 2013; boyd 2014; Ebrand 2015). Nuorten ystävyyssuhteita tarkastellessa onkin tärkeää ottaa huomioon, miten ne voivat muodostua limittäin sekä verkossa että kasvokkain (Aaltonen ym. 2011, 40–41). Verkko mahdollistaa nuorille sosiaalisten suhteiden muodostumisen paikallisuutta laajemmin (Lehdonvirta & Räsänen 2010, 104). Aapolan (1992a) yli 20 vuotta sitten tekemässä tutkimuksessa ei tyttöjen sosiaaliseen arkeen kuulunut internetin käyttö. Omassa tutkielmassani en voi tyttöjen ystävyyssuhteita tarkastellessani sivuuttaa sitä, kuinka tyttöjen on mahdollista muodostaa sosiaalista elämäänsä nykyään myös verkon kautta.

Sukupuoli on analyysissäni mukana kietoutuneena tyttöjen ystävyyssuhteisiin. Tutkimuksessa on mukana vain tyttöjä, sillä halusin tyttöjen ja poikien vertailun sijaan keskittyä tyttöjen keskinäisten erojen tutkimiseen. Tyttöjen ja poikien vertailu hukuttaa usein sukupuolten sisäisen moninaisuuden (Topo 1988, 4; Puuronen 2006, 138). Lähtökohtanani on sukupuolen ja tyttöyden tarkastelu kulttuurisesti, sosiaalisesti ja tilanteisesti muodostuvana kategoriana (Butler 1999). Nykyisen feministisesti orientoituneen tyttö tutkimuksen tavoin ymmärrän tyttöyden omana sukupuolitettuna ikävaiheena, jota tuotetaan jatkuvasti erilaisissa kulttuurisissa tyttöyden malleissa ja arkipäivän käytännöissä (ks. esim. Hey 1997, 115; Nayak & Kehily 2008, 4; Ojanen 2011a, 18). Tutkielmani edustaa myös tyttö tutkimusta, sillä olen kiinnostunut tyttöjen

kulttuurisista käytännöistä ja tyttöinä olemisen ja tekemisen tavoista. En tulkitse tyttöjen tietynlaisen puheen tai käytöksen perustuvan siihen, että vastaaja on tyttö, vaan tulkitSEN tyttöjen kerronnan tuottavan tyttöyttä (vrt. Ojanen 2011a, 24). Tyttöjen kerronnan ystävyyssuhteistaan voi nähdä yhtenä käytäntönä, jossa tyttöyttä konstruoidaan ja esitetään (Aapola ym. 2005, 109; Ojanen 2011a, 168).

Haastattelin yhteensä 16 pääkaupunkiseutulaista tyttöä, jotka rekrytoin nuorisotalojen kautta. Tein haastattelut kolmella eri nuorisotalolla Helsingissä. Yhteyden haastateltaviin tyttöihin sain nuorisotyöntekijöiden kautta, jotka selvittivät nuorisotalollansa käyvien tyttöjen innostusta osallistua haastatteluihin. Haastatteluun tarjoutuneet tytöt saivat itse valita, tulevatko he haastatteluun yksin vai itse valitsemansa kaverin kanssa. Tytöistä 12 valitsi parihaastattelun ja 4 yksilöhaastattelun. Teemahaastatteluissa esitin tytöille kysymyksiä heidän ystävyyssuhteisiinsa liittyvistä käytännöistä ja heidän ystävyyteen liittämistään merkityksistä. Tavoitteenani oli selvittää, millaisia juuri näiden haastateltavien tyttöjen ystävyysverkostot ovat.

Valitsin nuorisotalon aineistonkeruupaikaksi, sillä halusin haastatella tyttöjä vapaa-ajan kontekstissa. Aineisto edustaa näin ollen erityisesti aineistoon valikoituneilla kolmella nuorisotalolla käyvien tyttöjen ystävyyssuhteita. Nuorisotaloilla käyvät nuoret ovat tyypillisesti sosiaalisia (ks. esim. Wulff 1988; Tolonen 2010; Kivijärvi 2015), eikä haastatteluun valikoitunut esimerkiksi yhtään yksinäistä tyttöä. Jos haastateltavat tytöt olisi rekrytoitu esimerkiksi yhdestä koululuokasta, voisi aineisto olla täysin erilainen (vrt. Kulmalainen 2015). Nuorisotutkimuksessa tarkastellaan usein nuorten sosiaalista arkea kouluympäristössä (esim. Thorne 1993; Hey 1997; Gordon ym. 2000, Tolonen 2001; Aaltonen 2006; Berg 2010; Hoikkala & Paju 2013), mutta on arvokasta tutkia nuoria myös vapaa-ajan kontekstissa (esim. Wulff 1988; Aaltonen ym. 2011; Ojanen 2011a; Myllyniemi & Berg 2013; Hjelm ym. 2014; Kivijärvi 2015).

Päätin rajata tämän tutkimuksen kohderyhmäksi 13–17-vuotiaat tytöt, sillä valtaosa nuorisotyön palveluista on suunnattu tämän ikäisille (Kivijärvi 2015, 49). Nuoret voidaan kuitenkin ikäryhmänä määritellä monin tavoin. Esimerkiksi nuorisolain (72/2006) mukaan nuoriksi määritellään laajasti kaikki alle 29-vuotiaat. Samoin kuten tyttöys, myös nuoruus on sosiaalisesti konstruoitu käsite. Tyttöyttä ei voida rajata käsitteenä johonkin tiettyyn ikään, vaan sen rakentuminen ja määrittäminen on kontekstisidonnaista (Sankari & Jyrkämä 2001; Aapola ym. 2005; Käyhkö 2006).

Tässä tutkielmassa tarkastelen haastattelemieni 13–17-vuotiaiden pääkaupunkiseutulaisten nuorisotalolla käyvien tyttöjen ystävyyskulttuuria. Haastattelemalla tyttöjä pääsin käsiksi vain siihen tietoon tyttöjen ystävyyskulttuurista, jonka tytöt halusivat haastattelutilanteessa ystävyydestä julkisesti minulle jakaa (Oinas 2001, 61–62). Tarkastelen tyttöjen haastatteluja näin ollen valikoituina esityksinä ystävyydestä. Haastattelutilanne toimi näyttämönä, jossa tytöt loivat esityksiä ystävyysuhteistaan (Goffman 1959). Otan huomioon, että tyttöjen esityksiä ystävyysuhteistaan ohjasivat niin haastateltavien tyttöjen kuin haastattelijana minunkin kulttuuriset näkemykset (Silverman 1986, 16; Hoikkala 1989, 18–20).

Etsin vastauksia siihen, miten tytöt haastattelussa rakentamalla esitystä ystävyysuhteistaan esittävät itseään sosiaalisesti. Kiinnostavia ovat tyttöjen väliset erot, erilaiset jännitteet ja normit ystävyysuhteiden esittämisen tavoissa. Tulkitseen, että tyttöjen tavat esittää ystävyyttä muodostavat erilaisia ystävyystyyliä (ks. sukupuoliytyyleistä Tolonen 2001, 36). Käsitän ystävyystyylit erilaisina tapoina toistaa ja esittää ystävyyttä. Ystävyystyylin esittäminen on tärkeä osa tyttöjen sosiaalista identiteettiä eli minuutta, joka muodostuu sosiaalisesti (ks. Skeggs 1997, 12–13, 133). Tyttöjen ystävyyskulttuuristen esitysten analyysin olen jakanut yhteen päätutkimuskysymykseen, johon etsin vastauksia kahden alakysymyksen avulla:

Millaisia ystävyystyylejä tytöt esittävät?

- Miten tytöt esittävät itseään sosiaalisesti kertomalla ystävyysuhteistaan?
- Millaisille normeille ja jännitteille tyttöjen tavat esittää ystävyyttä perustuvat?

Tutkielman aluksi luvussa 2 olen koonnut yhteen työni teoreettisia lähtökohtia, jotka ohjasivat tyttöjen ystävyysuhteiden tarkastelua. Luvussa 3 esittelen aineiston muodostamiseen ja analyysiin liittyvät metodologiset lähtökohdat ja ratkaisut. Analyysiluvuissa 4 ja 5 käsittelen analyysini tuloksia tyttöjen tavoista esittää ystävyyttä sekä teen näkyväksi analyyttistä prosessia tyttöjen ystävyystyylien muodostamisessa. Tyttöjen ystävyystyylit, jotka ovat tulkintani tyttöjen tavoista esittää ystävyyttä, kuvaan luvussa 6. Lopuksi luvussa 7 vedän yhteen ja pohdin tutkielmani tuloksia.

2 Lähtökohtia tyttöjen ystävyyssuhteiden tarkastelulle

Tässä luvussa esittelen tutkielmani keskeisimpiä teoreettisia lähtökohtia, jotka ovat ohjanneet analyysiani tyttöjen ystävyyssuhteista. Olen hyödyntänyt aineiston analyysissa eri teorioita yhdistämällä sosiologiseen lähestymistapaan nuorisotutkimusta, tyttötutkimusta, feminististä teoriaa ja mediatutkimusta. Aloitan luvun sijoittamalla tutkielmani tyttötutkimuksen kentälle. Kuvaan tyttötutkimuksen lähtökohtia sekä sitä, miten ne näkyvät työssäni. Luvun toisessa osassa tarkastelen tyttöjen ystävyyssuhteita monimuotoisena yhteisöön liittymisen tapana, jossa tytöt rakentavat sosiaalista minäänsä ja tekevät identiteettityötä. Lopuksi tuon esille verkkoyhteisöllisyyden yhtenä osana tyttöjen ystävyyssuhteiden tarkastelua.

2.1 Tutkimusta tyttöjen kulttuureista

Tyttötutkimusta on luonnehdittu naistutkimuksen pikkusiskoksi tai tyttäreksi (esim. Topo 1988). Nykyään tyttötutkimus on kehittynyt monitieteiseksi tutkimussuuntaukseksi, joka sijoittuu muun muassa nuorisotutkimuksen, lapsuudentutkimuksen ja naistutkimuksen rajapinnoille. Tyttötutkimuksessa keskitytään eri-ikäisten tyttöjen tutkimiseen hyödyntäen feministisiä ja naistutkimuksesta tuttuja metodisia pohdintoja ja teorioita (Ojanen 2011b, 10). Suomessa tyttötutkimus yleistyi 1980-luvulla, jolloin tyttötutkimusta tehtiin aluksi erityisesti sosiologian alalla (esim. Topo 1988, Lähteenmaa 1989, Aapola 1992a).

Kiinnostus tyttötutkimuksessa kohdistuu sukupuolen merkityksiin ja ikään (Ojanen 2011b, 10–11.) Vaikka tutkimussuuntaus on nimetty tyttötutkimukseksi, ei se käsittele ainoastaan tyttöjä, vaan sille on tyypillistä feministisen tradition sukupuolisensitiivisyys (Tolonen 2001, 27). Tyttötutkimuksessa tutkittavaa kohdetta ei myöskään rajata tarkkarajaisesti iän perusteella, vaan ikä nähdään yhtenä merkittävänä tytön sosiaalista paikkaa ja sukupuolen rakentumista määrittävänä tekijänä (Aapola 1999, 30; Aapola ym. 2005, 6). Tyttöyttä ei käsitetä vain psykologisten kehityskaarien ja biologisten prosessien määrittämänä elämänvaiheena tai vain kasvun ja kehityksen näkökulmasta, vaan tyttöjen kulttuurisista käytännöistä ja tyttöyteen liitettävistä merkityksistä ollaan kiinnostuneita sellaisenaan (Ojanen 2011b, 13).

Karoliina Ojanen (2011b, 11) on määritellyt, että tyttötutkimuksessa tyttöys käsitetään usein jälkistrukturalistisen suuntauksen sävyttämänä (esim. Butler 1999), jonka mukaan tyttöys on sosiaalinen konstruktio, jonka merkitykset muotoutuvat sosiaalisesti ja kulttuurisesti (ks. myös Aapola ym. 2005, 1). Ymmärrän tytöiden Ojanen (2011b, 11) tiivistyksen tavoin: ”tyttöys on neuvoteltava ja jatkuvasti liikkeessä oleva historiallinen prosessi, ja toisaalta sellainen kulttuurinen konstruktio, jossa ovat esillä perinteiset odotukset ja konventionaaliset sukupuolen esittämisen ja tekemisen tavat”. Tämä performatiiviseen sukupuoliteoriaan nojaava ymmärrys sukupuolista on muodostunut vallitsevaksi tyttöjen ja tytöiden käsitteellistämisen tyttötutkimuksessa 2000-luvulla. Tyttöys nähdään performanssina, jota tuotetaan erilaisissa arkipäivän käytännöissä ja kulttuurisissa tytöiden malleissa (ks. Butler 1999, 179; Nayak & Kehily 2008, 177).

Dikotomista jakoa kahteen sukupuoleen pidetään keinotekoisena ilmiönä, jota toistetaan erilaisissa sosiaalisissa ja kulttuurisissa käytännöissä. Lisäksi tämä dikotominen jako sisältää voimakkaan oletuksen heteroseksuaalisuudesta ja rajaa ulkopuolelle sellaiset nuoret, jotka eivät koe, että heidän sukupuolensa vastaisi tätä kahtiajakoa. Kahtiajakoon liittyy usein myös oletus tytöille ja pojille tyypillisestä käytöksestä. (Ojanen 2011b, 11–12.) On kuitenkin jo pitkään painotettu, että maskuliinisena tai feminiinisena tyypillisenä pidetyt toiminnan tavat eivät ole sidoksissa joihinkin tietyn muotoisiin ruumiisiin. Maskuliiniseksi määritelty käytös ei edellytä miehen tai pojan ruumista tai feminiinisyys ei edellytä tyttöä tai naista. (Liljeström 1996, 116.)

Seuraavaksi kuvaan tarkemmin sitä, millaiset lähtökohdat ovat määrittäneet tyttöjen tarkastelua tyttötutkimuksessa. Lopuksi kuvaan, miten nämä lähtökohdat suhteutuvat tutkimukseeni tyttöjen ystävyyskulttuurista.

2.1.1 Tyttötutkimuksen lähtökohtia

Tyttötutkimuksen syntyminen voidaan sijoittaa vuoteen 1976, kun Birminghamin koulukunnan naistutkimuksellisesti ja sosiologisesti orientoituneet tutkijat Angela McRobbie ja Jennie Garber käänsivät huomion tyttöjen tutkimukseen vetoamalla siihen, että tyttöjen kulttuureita ei ollut lainkaan tutkittu. He kritisoivat tyttöjen näkymättömyyttä nuorten alakulttuurien tutkimuksessa. (McRobbie & Garber 1986/1976, 209–222.) McRobbie ja Garber nostivat esille, että nuorisotutkimus oli siihen mennessä merkinnyt

käytännössä poikien tutkimusta, sillä se painottui julkisissa tiloissa toimivien poikien ja yhteiskuntaluokan tutkimukseen (mt., 216–217). McRobbien ja Garberin havainnon mukaan tyttöjen kulttuuri oli ollut tutkijoiden näkymättömissä, sillä se sijoittui kodin yksityisiin tiloihin. Tyttöjen kulttuurin nähtiin muodostuvan pääasiassa kodin tiloissa, sillä sukupuolten rakenteellisen epätasa-arvon nähtiin estävän tyttöjä toimimasta vapaasti julkisissa tiloissa. McRobbie ja Garber nimesivät tyttöjen kulttuurin omahuonekulttuuriksi (*bedroom culture*). (Mt., 209–229.) Tyttötutkimusta voi nähdä luonnehtineen tuolloin emansipatorinen ote, sillä koettiin, että tyttöjen tulisi saada lisää valtaa ja vaikutusmahdollisuuksia. Tyttöjen oma huone nähtiin paikkana, jossa tytöt voivat tehdä sellaisia asioita, jotka eivät muissa tiloissa olleet arvostettuja, kuten meikata, kuunnella musiikkia ja ihailla idoleita. Tyttökulttuureja tarkasteltiin myös patriarkaalisen vallan ilmentymänä, sillä niiden nähtiin valmentavan tyttöjä heteronormatiiviseen rooliin äitinä ja vaimona. Tytöt oli saatava ulos omista huoneistaan, jotta heihin kohdistuva sorto olisi päättynyt. Tällainen pyrkimys jatkui vielä 1980-luvulla, mutta erilaisin painotuksin. (Ojanen 2011b, 15.)

McRobbien ja Garberin tutkimukset tyttöjen kulttuureista ovat saaneet osakseen paljon sekä seuraajia että kritiikkiä. Tyttöjen kulttuurien vertailu ja arvottaminen suhteessa poikien kulttuureihin kääntyi pohjoismaisessa tyttötutkimuksessa 1980-luvulla (Topo 1988, 36). Jaana Lähteenmaa (2000, 27) esittää, että Pohjoismaissa muotoutuneessa näkökulmassa tyttökulttuurien erittely ja kuvailu saivat enemmän tilaa kuin ”patriarkaattireduktionistinen tyttökulttuurin arvostelu ja surkuttelu, johon Angela McRobbie ja Jenny Garber (1986/1976) sortuivat, vielä ’feminismin’ nimissä”. Tuolloin pohjoismaisessa tyttötutkimuksessa vallitsi tyttöjen reproduktiivisia kykyjä ja taitoja ihaileva ote, kun pohdittiin millaisia kompetensseja tyttökulttuureissa kehittyi myöhäismodernissa yhteiskunnassa elämisen kannalta (Lähteenmaa 2000, 26; Ojanen 2011b, 15–16).

Suuntaus kehittyi myöhemmin painottamaan tyttöjen taitoja siitä näkökulmasta, miten tytöt kykenevät ja oppivat kulttuureissaan vastaamaan yhteiskunnallisiin haasteisiin. Tätä suuntausta tyttötutkimuksessa on luonnehdittu funktionaaliseksi suuntaukseksi, jossa keskeistä oli tarkastella tyttökulttuureita itsessään arvokkaina (Topo 1988, 32, 35). Näkökulman ympärille voi nähdä myös muotoutuneen ensimmäisen suomalaisen tyttötutkimusantologian ”Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa” (Näre & Lähteenmaa 1992). Tyttötutkimus laajeni kodin yksityisistä tiloista julkisiin tiloihin.

Tutkimuksessa tarkasteltiin tyttökulttuuria esimerkiksi bändiharrastuksessa (Lähteenmaa 1992b) ja hevostalleilla (Tolonen 1992). Tutkittiin tyttöjen välisiä ystävyyssuhteita sekä niihin liittyviä käytäntöjä ja ihanteita (Aapola 1992a).

Tyttötutkimusta on tehty paljon Pohjoismaissa. Ruotsissa ja Norjassa tyttötutkimus on ollut psykologiapainotteisempaa (ks. esim. Ganetz & Lövgren 1991; Bjerrum Nielsen & Rudberg 1994). Tanskalainen tutkija Kirsten Drotner (1986, 10–13) on tutkiessaan tyttöjen tiloja tulkinnut, kuinka tytöt omissa yksityisissä tiloissaan ja ystävyyskulttuurissaan käyvät läpi tunteita aikuisuuden ja lapsuuden välillä. Samoin tanskalainen Ann Scott Sørensen (1986, 35–37) on korostanut tyttöjen kulttuureita tutkiessaan ystävyyskulttuurin erityistä merkitystä tytöille.

Tyttötutkimuksen kuva tytöistä muuttui monien tyttöjen valmiuksia korostavien tutkimusten myötä, ja tyttötutkimuksessa alettiin puhua ”uusista tytöistä” (ks. esim. Tolonen 2001, 30–31). Uudella tytöllä viitattiin aluksi niin sanottuun pärjääjätyttöön, joka yhdistää tyttöydessään luovasti maskuliinisia, feminiinisiä, perinteisiä ja moderneja piirteitä (Ojanen 2011b, 17). Myöhemmin käsitteellä uusi tyttö viitattiin myös siihen, kuinka tytöistä oli tullut väkivaltaisempia ja vaikeampia suhteessa käsitykseen perinteisestä kiltistä tytöstä (ks. esim. Hey 1997, 125, 144; Harris 2004; Käyhkö 2006, 31). Tyttöydestä alettiin keskustella uhrinäkökulmasta, sillä uuden tytön käsite sisälsi niin sanotut ongelmatytöt (Aapola ym. 2005). Ojanen (2011b, 18) tiivistää, että tyttöjen tarkastelu jakaantui joko girl power-ideologian omaksuneina ja voimaantuneina pärjääjätyttöinä tai avuttomina uhreina.

Keskustelu uudesta tytöstä sai osakseen myös kritiikkiä. Sen nähtiin keskittyvän valkoihoisiin, heteroseksuaalisiin ja keskiluokkaisiin tyttöihin, eikä se kapeudessaan huomionnut tyttöjen välisiä eroja (Hey 1997, 100–125, 134; Tolonen 2001, 30–31; Käyhkö 2002, 59–60). Esimerkiksi brittiläinen tutkija Valerie Hey (1997, 9, 137–145) totesi tyttöjen ystävyyskulttuuria tutkiessaan, että tytöt ovat monella tapaa kulttuurisesti ja sosiaalisesti eriarvoisia, ja että tyttöjen tilaa rajoitetaan edelleen monin tavoin yhteiskunnallisesti. Myös toinen suomalainen tyttötutkimusantologia ”Tulkintoja tytöistä” (Aaltonen & Honkatukia 2002) kyseenalaisti kuvaa kaikista tytöistä joko pärjäävinä ”uusina tyttöinä” tai ongelmallisina ”koviksina” painottamalla tyttöjen välisiä eroja sekä kiinnittämällä huomiota tyttöyden historialliseen ja yhteiskunnalliseen

paikantumiseen. Samaa perinnettä jatkoi kolmas suomalainen antologia tyttötutkimuksesta ”Entäs tytöt” (Ojanen ym. 2011).

2.1.2 Tyttökulttuurien monimuotoisuus

Tyttöjen moninaisuuden ja keskinäisten erojen tarkastelun voi liittää 1990-luvulla yleistyneeseen keskusteluun naisten keskinäisten erojen merkityksestä naistutkimuksessa (Nayk & Kehily 2008, 197–198; Ojanen 2011b, 19). Tyttöjen *moninaisuuden* ja *keskinäisten erojen* painotus kasvoi suomalaisessa tyttötutkimuksessa 2000-luvulta eteenpäin ja jatkuu edelleen (Ojanen 2011b, 18; ks. esim. Tolonen 2001; Aaltonen & Honkatukia 2002; Aaltonen 2006; Käyhkö 2006; Kulmalainen 2015).

Ojanen (2011b, 19) mukaan tyttötutkimuksessa voi kuitenkin nähdä vielä joitakin kaikuja varhaisesta tyttötutkimuksesta. Tyttötutkimuksen mieltymys analysoida tyttöjen kulttuurisia käytäntöjä tyttöjen oman tilan tai huoneen käsitteen avulla on edelleen mukana monissa tutkimuksissa. *Tyttöjen omasta tilasta* on tullut käsitteellinen väline, jolla voidaan ymmärtää tyttöjen tapaa järjestää omaa elämäänsä yksityisesti (ks. esim. Pyyry 2015a). Lisäksi tapa purkaa ja kommentoida *kiltin ja hyvän tytön konstruktia*, on ollut monissa tutkimuksissa mukana (ks. esim. Honkatukia 1998; Saarikoski 2001). Tarja Tolonen (2001, 32) tiivistää, että McRobbie ja Garberin (1986/1976) pohdinnat toivat esille nuorisotutkimuksen sukupuolittuneisuuden ja toisaalta sukupuolisokeuden sekä nuorisokulttuurien sijoittumisen yksityisesti ja julkisesti. Veronika Honkasalo (2011) on tutkimuksessaan nostanut tarkasteluun nuorisotyön sukupuolittuneisuuden ja sen, millaista tyttöyttä ja monikulttuurisuutta nuorisotyön käytännöissä rakennetaan.

Vaikka tavat analysoida ja käsitellä tyttöjen tiloja, kulttuurien tarkoituksia ja merkityksiä, normeja sekä tyttöyden representaatioita ovat myös muuttuneet tieteellisten keskustelun vaihtuessa, on tyttötutkimuksen metodologisille ratkaisuille usein yhteistä se, että niissä on *kulttuurintutkimuksellisia piirteitä ja laadulliselle tutkimukselle tuttuja tapoja kerätä ja analysoida tutkimusaineistoja*. Tyttötutkimuksessa korostuu usein pyrkimys olla *tietoinen tutkimuksen tekemisen refleksiivisyydestä*. (Ojanen 2011b, 19–20.)

Tyttötutkimuksen lähtökohdat näkyvät omassa työssäni monin tavoin. Käsitän *sukupuolen olevan moninainen ja jatkuvasti liikkeessä oleva dynaaminen prosessi*, jota tuotetaan ja esitetään erilaisissa arkipäivän käytännöissä. Tarkastellessani tyttöjen

ystävyyteen liittämiä merkityksiä otan huomioon *tyttöjen keskinäiset erot ja moninaisuuden*. Feministisen tradition *sukupuolisensitiivisyys* sekä *metodologinen refleksiivisyys* ovat ohjanneet tyttöjen ystävyyden tarkasteluani. Ymmärrän tyttöjen ystävyyskulttuurin muodostuvan *yksityisen ja julkisen välisillä rajapinnoilla*. Käsitän ystävyyden uudenlaisena *esittämisen tilana*, jossa tytöt muodostavat sosiaalista identiteettiään. Ystävyys on esittämisen tilana samalla sekä julkinen että yksityinen.

2.2 Nuorten ystävyssuhteet monimuotoisina yhteisinä

Miten yhteisöt pysyvät koossa ja yksilöt yhteisöjen jäseninä? Entä miten sosiaaliset siteet muotoutuvat yhteisöissä? Jari Aro (2011, 35) tiivistää, että sosiologit ovat usein olleet kiinnostuneita tällaisista ihmisten yhteisöelämän yleisistä ja perustavanlaatuisista kysymyksistä. Sosiologisen ajattelun mukaan yhteisöä onkin pidetty keskeisenä sosiaalisena ja yhteiskunnallisena organisoitumisen muotona (mt., 35). Yhteisö-käsitteen määrittelemisen on kuitenkin todettu olevan sen runsaan käytön vuoksi vaikeaa ja analyttisesti epätarkkaa (Lehtonen 1990, 9, 14–17). Käsitettä voi löyhästi määritellä siten, että yhteisön jäsenillä on jotain yhteistä, joka voi perustua joko paktoon, sopimukseen tai vapaaehtoisuuteen (mt. 15, 23, 34). Nykyisessä posttraditionaalisessa tai myöhäismodernissa yhteiskunnassa yhteisöjäsenyyksien on nähty olevan yhä vapaammin valittavissa (Noro 1991, 231–239). Yhteisöllisyydestä on nähty samalla tulleen kevyempää, sillä se sitoo yksilöitä vähemmän. Tällaisissa yhteisöissä jäsenyys perustuu yleensä yhteiseen kiinnostuksen kohteeseen, kuten yhteiseen harrastukseen. Yhteisöihin liitytään ja niistä erotaan yksilöinä. (Noro 1991, 237–238; Aro 2011, 35, 53).

Ystävyys- ja kaverisuhteet ovat nuorilla yksi keskeinen tapa kiinnittyä yhteisöön (Aaltonen ym. 2011, 29). Ystävyyttä on tarkasteltu yhtenä vapaaehtoiseen siteeseen perustuvana tapana liittyä yhteisöön (Allan 1989, 20; Chambers 2013, 49). Nuoret liittävät monenlaisia merkityksiä ystävyssuhteisiinsa. Nuoret olettavat niiden olevan vastavuoroisia, luottamukseen perustuvia ja pyyteettömiä, ja niihin on liitetty myös yhteinen hauskanpito. (Aaltonen ym. 2011, 32; ks. myös Allan 1989, 20, 24–25.) Tässä luvussa käsittelen sitä, millaiset lähtökohdat ohjaavat tarkasteluani tyttöjen ystävyyskulttuurista yhtenä yhteisöllisyyden muotona. Kuvaan, miten alakulttuuriteorian lähtökohdat ovat vaikuttaneet nuorisotutkimuksessa nuorten yhteisöjen tarkasteluun sekä

perustelen, miksi alakulttuuriteoria ei enää suoraan sovellu nuorten ystävyyskulttuurin tutkimiseen.

Nuorten yhteisöjen tutkimisessa vallitsi 1970-luvulta lähtien Birminghamin koulukunnan alakulttuuriteoria. Teoria kehitettiin Birminghamin yliopiston Nykykulttuurin tutkimuskeskuksessa (Centre of Contemporary Cultural Studies, CCS) nuorten alakulttuurien tutkimiseen erityisesti brittiläisessä luokkayhteiskunnassa. (Lähteenmaa 1996, 97, 99.) Ensimmäinen kotimainen nuorten ryhmien tarkasteluun keskittyvä akateeminen tutkimus tehtiin jo 50-luvulla kauan ennen alakulttuuriteorian leviämistä Suomeen (Helanko 1953). Traditiona alakulttuuriteoria levisi Suomessa 1980-luvulla sosiologisessa kulttuurintutkimuksessa suureen suosioon (esim. Heiskanen & Mitchell 1985; Ehnrooth 1988; Topo 1988; Lähteenmaa 1989). Tämän birminghamilaisen tulkintatavan tavoitteena oli tutkia, millaisia merkityksiä nuoret itse antavat alakulttuurisille käytännöilleen, ja nostaa nuorisokulttuuri arvoonsa. (Heiskanen & Mitchell 1985, 29; Lähteenmaa 1996, 95; Lähteenmaa 2000, 13). Alakulttuuriteorian mukaan nuorisokulttuurien nähtiin muodostuvan selkeärajaisista ja tunnistettavista nuorisoryhmistä, jotka erottautuivat toisistaan luokkapohjaisesti ja tyyllillisesti (Tolonen 2001, 22).

Vesa Puuronen (2006, 11) tiivistää, että Suomessa alakulttuuriteoriasta luovuttiin kuitenkin lähes kokonaan ennen kuin sitä ehdittiin edes hyödyntää täysimääräisesti. Birminghamilaisuutta kritisoitiin erityisesti siitä, kuinka se ei riittävästi huomionnut ryhmiin kuulumisen monimuotoisuutta ja vivahteita. Vaikka alakulttuuriteoriaa ei enää nykyisin niinkään sovelleta nuorisotutkimuksessa, näkyvät sen oppien vaikutukset usein tutkimusaiheiden rajauksissa ja tavassa tutkia nuorten ryhmäkulttuureita niin, että tarkastelun keskiössä ovat ryhmissä jaetut merkitysmaailmat. (Lähteenmaa 1996, 96; Lähteenmaa 2000, 15; Hoikkala & Suurpää 2005, 292.)

Birminghamilaisen koulukunnan alakulttuuriteoriaan kuului myös oletus siitä, että nuori kuuluu kerrallaan vain yhteen yhteisöön. Sitten nuorisotutkimuksessa alakulttuuriteoriasta luopumisen jälkeen on korostunut näkökulma, jonka mukaan nuorten ystävyttä tulisi lähestyä yksittäisten alakulttuurien sijaan monimuotoisina sosiaalisina ryhminä, jotka yhdistävät nuoria toisiinsa monin eri tavoin (ks. esim. Aapola 1992a; Lähteenmaa 2000; Tolonen 2001; Aaltonen ym. 2011; Ojanen 2011a; Korkiamäki 2013). Tutkimuksissa on korostunut, kuinka nuorille on tyyppillistä myöhäismoderneissa

yhteiskunnissa kuulua useisiin ja erilaisiin yhteisöihin, jotka ovat usein päällekkäisiä ja lyhytikäisiä, eivätkä erottaudu toisistaan vahvasti ulkoisten tai aatteellisten tekijöiden perusteella (esim. Aapola 1992a; Lähteenmaa 1992a; Suurpää 1996; Aaltonen ym. 2011; Korkiamäki 2013). Lähteenmaa (1992a, 160–164) tuo esille pohdinnan nuorista, joille on tyypillistä ”sukkulointi” useissa eri vapaamuotoisissa yhteisöissä (ks. myös Lähteenmaa 2000, 33–34). Riikka Korkiamäki ja Pauliina Kallio (2014, 17) esittävät, että nuorille on tyypillistä olla samanaikaisesti useiden eri tavoin paikantuvien yhteisöjen jäseniä niin kotona, koulussa, harrastuksissa kuin virtuaalisissa toimintaympäristöissä (ks. myös Valentine & Holloway 2002; Strandell ym. 2012).

Leena Suurpää (1996, 56–57) esittää, että yksilöllisyyttä ja sosiaalisuutta ei tulisi tarkastella toisistaan vastakkaisina, vaan ennemminkin huomiota tulisi kiinnittää yksilöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden muuttuviin merkityksiin. Suurpään (1996, 58–59) mukaan nuorille voi olla vaikeaa määritellä kaveriporukoita yhdistävää tai sitovaa tekijää, vaan usein myönteisenä ryhmää kuvaavana piirteenä pidetäänkin ulkoisten ryhmäkriteerien puuttumista. Monet nuoret korostavat haluavansa olla ensisijaisesti yksilöitä ja vasta toissijaisesti kuulua johonkin ryhmään. Omassa työssäni lähtökohtana on selvittää tyttöjen ystävyyskulttuurin monimuotoisuutta, enkä birminghamilaisen alakulttuuriteorian mukaan oletta, että tytöt kuulusivat kerrallaan vain yhteen yhteisöön. En myöskään oletta, että tyttöjen yhteisöt olisivat esimerkiksi tyylillisesti yhtenäisiä kokonaisuuksia, vaan yhdessä ystävyysverkostossa saattaa olla hyvinkin erilaisia tyttöjä esimerkiksi luokkataustaltaan tai pukeutumistyylistään (vrt. Tolonen 2001, 26).

Nuorisotutkimuksessa lähtöoletuksena on nykyään usein se, että nuorten ryhmäkulttuurit vaihtelevat suuresti yhteenkuuluvuuden intensiteetiltään ja vaatimuksiltaan. Voidaan puhua niin sanotusti kevyestä ja raskaasta ryhmään kuulumisesta (Lähteenmaa 2000, 16; ks. myös Hoikkala 1989). Ajatus kevyestä yhteisöllisyydestä tulee esille myös Arto Noron (1991, 229–247) pohdinnassa posttraditionaalisista yhteisöistä, joissa yhteisön jäsenille on tyypillistä panostaa aikaa ja energiaa eriasteisesti eri yhteisöihin. Lähteenmaa (2000, 34) on tutkiessaan nuorten ryhmiä huomannut vaihtelua ryhmiin kuulumisen intensiteetissä eli siinä miten paljon jäsenet panostavat aikaansa, tunteitansa ja persoonaansa ryhmiin. Lähteenmaa (2000, 35) tulkitseekin, että nuorisokulttuurin sisällä tapahtuva polarisoituminen sitovuudeltaan kevyisiin ja raskaampiin ryhmiin saa aikaan sen, että nuorten yhteisöistä tulee joko yhä tiukempia ja suljetumpia tai toisaalta yhä kevyempiä ja vähemmän sitovia yhteisöjä. Suomalaisille nuorille on todettu olevan

tyypillistä jakaa vertaissuhteensa eli suhteensa suunnilleen samanikäisten kanssa eriasteisen siteen ja sitoumuksen mukaan tuttuihin, kavereihin, ystäviin ja parhaisiin ystäviin (Aaltonen ym. 2011, 32; Korkiamäki 2013, 107).

Tolonen (2010, 9) nostaa esille tutkimuksessaan, että toisille nuorille oli ominaista tiivis omistautuminen yhteen ryhmään, joka oli kiinnittynyt paikallisesti tiettyyn kaupunginosaan (vrt. Lähteenmaa 2000, 34). Toisilla nuorilla korostui puolestaan enemmän sosiaalinen liikkuvuus. He kuuluivat esimerkiksi eri kouluissa ja asuinalueilla erilaisiin ryhmiin, joihin he pitivät yhteyttä niin kasvokkain kuin verkonkin välityksellä (mt., 12). Antti Maunu (2014, 168–173, 176–177) kuvaa tällaista liikkuvaa ja verkostoitunutta yhteisöllisyyttä, joka muodostuu erilaisista ryhmäjäsenyyksistä, yksilöllisyyteen painottuvana yhteisöllisyytenä. Omistautunut yhdessäolo yhdessä ryhmässä on puolestaan tyypillisempää kollektiivisemmalle yhteisöllisyydelle (mt., 177; vrt. Tolonen 2010, 9).

Tyttöjen ystävyyskulttuurin käsitän omassa työssäni Noron (1991, 239–240) kuvaileman posttraditionaalisen yhteisöllisyyden tavoin, sillä tyttöjen ystävyyssuhteiden muodostumista voi nähdä jollain tasolla ohjaavan vapaa valinta ja halu. Suurpää (1996, 59–61) on nimennyt tämän ”yksilöllisen sukkuloinnin ihanteeksi”. Nuorten liittyminen erilaisiin yhteisöihin ei ole ”kohtalo”, kuten alakulttuurien tutkijat usein olettivat nuorten alakulttuureja tutkiessaan. On todettu, että nuoren asuinpaikka, sosiaalinen tausta tai ikä eivät yksinomaan määritä yhteisöön kuulumista (Giddens 1991; Suurpää 1996; Aaltonen ym. 2011). Pitää kuitenkin ottaa huomioon, että nuoren valinta ryhmään kuulumisesta ei aina välttämättä ole yksilöllinen. Tolonen (2010, 17–19) nostaa esille, että paikallisuus, sukupuoli, luokka ja etnisyys määrittävät monin tavoin nuorten erilaisiin ryhmiin kuulumista (ks. myös Massey 1998; Hollingworth & Williams 2009). Tolonen (2013, 69) tulkitsee, että vaikka nuorten ryhmien ei välttämättä voi nähdä perustuvan esimerkiksi samanlaiseen näkyvään vaatetyyliin (kuten hevarit, hipit, hip hopparit), yhdistävät nuorten ryhmiä usein samanlainen habitus ja kulttuuriset käytännöt. Työssäni painotan sitä, kuinka tyttöjen liittyminen erilaisiin yhteisöihin ei välttämättä ole tyttöjen yksilöllisen ja vapaan valinnan tulos, vaan sitä voivat ohjata monenlaiset kulttuuriset käytännöt. Seuraavaksi kuvaan tarkemmin sitä, miten nuoret tekevät ystävyyssuhteissaan identiteettityötä. Lopuksi tarkastelen sitä, miten sosiaalinen minä ja yhteisöllisyys muodostuvat myös verkossa.

2.2.1 Identiteettityötä yhteisöissä

Birminghamilaisen alakulttuuri-innostuksen jälkeen nuorisotutkimuksessa valtasivat alaa identiteettiin ja identiteettityöhön kietoutuvat teemat. Yksi keskeinen ongelma alakulttuuriteorian soveltamisessa oli se, että yksilöiden, yksilöllisten erojen ja toimintatapojen huomiointi oli tulkintatavassa lähes mahdotonta (Lähtenmaa 2000, 20). Käsite identiteettityö otettiin suomalaiseen ja laajemminkin pohjoismaiseen nuorisotutkimukseen 1980-luvun jälkipuoliskolla vaikutteena Thomas Ziehen teoriot (Lähtenmaan 2000, 20; ks. esim. Puuronen 1989; Aittola ym. 1991). Saksalaisen Thomas Ziehen (1991) teorisointi ”uudesta nuorisosta” nosti keskiöön yksilön psyykkisine prosesseineen (Hoikkala & Suurpää 2005, 297). Nuorisotutkimuksessa ei sosiologien piirissä 1980–90-lukujen vaihteesta lähtien nuorista juuri puhuttu ottamatta huomioon identiteetin käsitettä (Lähtenmaa 2000, 20; ks. esim. Suurpää & Aaltojärvi 1996; Rattansi & Phoenix 1997).

Nuorten yhteisöjä tutkittaessa on keskeistä tarkastella, miten nuoret yhteisöihin kuulumisen kautta rakentavat yksilöllistä identiteettiään eli minäkuvaansa (Förns ym. 1987; Lähtenmaa 2000, 41; Korkiamäki 2008, 188). Sosiologisesta näkökulmasta yksilön ja yhteisön välistä suhdetta tutkittaessa on erityisen kiinnostavaa tarkastella, miten ihmisen käsitys itsestä muodostuu ryhmissä ja miten ihminen käyttää ryhmiin kuulumistaan ja kulttuurin elementtejä minäkuvansa rakentamisessa (Lähtenmaa 2000, 42; Hey 2002). Identiteetistä puhutaan prosessina, identiteettityönä, sillä identiteetin muodostumisen nähdään olevan moninainen, liikkuva ja ihmisen koko elämänkaaren ajan tapahtuva prosessi (Suurpää & Aaltojärvi 1996, 9; ks. myös Beck ym. 1995). Yksilön identiteettityö kytkeytyy aina sosiaaliseen vuorovaikutukseen, sillä esimerkiksi käsitystä itsestä ei voi rakentaa tukeutumatta yhteisössä vallitseviin erottelujen järjestelmiin (Sulkunen 1998, 72).

Tyttöjen ystävyssuhteita tutkinut Valerie Hey (1997, 30) tiivistää, että eri ystävien kesken tytöt kokeilevat ja muokkaavat identiteettiään tilanteeseen sopivaksi sekä voivat neuvotella suhtautumistaan erilaisiin sosiaalisiin identiteetteihin. Toisaalta Hey myös korostaa, että kuka tahansa ei voi muodostaa millaista tahansa sosiaalista identiteettiä (mt., 87–104; ks. myös Tolonen 2010, 16–19; Ollikainen 2011, 471–474). Omassa työssäni tarkastelen tyttöjen ystävyssuhteita keskeisinä yhteisinä, joissa tyttöjen identiteetin sosiaalinen rakentuminen eli identiteettityö tapahtuu (vrt. Skeggs 1997, 12–

13, 133). Painotan tarkastelussani sitä, miten tytöt tekevät identiteettityötä ystäviensä kesken eli miten tyttöjen minäkuva muodostuu heidän eri tavoin paikantuvissa yhteisöissään.

Myöhäismoderneissa yhteiskunnissa nuorilla on nähty olevan jatkuva paine tuoda itseään esille erilaisina yksilöinä erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä (Aapola ym. 2005, 111–112). Identiteetit eivät koskaan ole yksin ihmisen itsensä muokkaamia. Leena Suurpää ja Pia Aaltojärvi (1996, 9) kuvaavat, kuinka nuorilla erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa voivat korostua identiteettien eri puolet: nuori voi olla yhdessä tilanteessa ympäristösuojelija ja toisessa bailaaja. Suurpää (1996, 60) kuvaa tätä ”roolisukkulointina”, jossa nuori pystyy vaihtamaan omaa rooliaan eri ryhmissä sukkuloidessaan sosiaalisen tilanteen mukaan.

Identiteettityöhön kuuluukin keskeisesti se, kuinka sosiaalista minää esitetään eri tavoin erilaisissa tilanteissa. Erving Goffman (1959, 15–27) kutsuu tällaista sosiaalista käytäntöä esitykseksi, kun ihmiset haluavat luoda itsestään mahdollisimman hyvän kuvan toisten ihmisten edessä (ks. myös Goffman 2012, 23–64). Ystävyyttä voidaan tarkastella eräänlaisena ”näyttämönä”, jossa sosiaalista minää esitetään (Goffman 1959; ks. myös Korkiamäki 2011, 112). Ymmärrän sosiaalisen minän esittämisen Judith Bulterin (1999, 33) tavoin kietoutuneen myös sukupuolen tekemiseen ja esittämiseen (ks. myös Thorne 1993, 4–5; Nayak & Kehily 2008, 5). Työni lähtökohtana on tarkastella tyttöjen ystävyyskulttuuria tyttöjen identiteettityönä ja sosiaalisen minän esittämisenä.

2.2.2 Verkkoyhteisöllisyys

Verkkoyhteisöllisyys on saanut monenlaisia määritelmiä. Howard Rheingold (1993, 5) määrittelee verkkoyhteisöt internetissä syntyviksi sosiaalisiksi yhteenliittymiksi, joille on keskeistä niissä vietettävä aika ja niissä syntyvät tunteet toisten kanssa. Uudemmissa määritelmissä on korostettu verkkoyhteisöjen muuttuvaa luonnetta, sillä ne muokkautuvat jatkuvasti, kun niiden jäsenten kiinnostuksen kohteet muuttuvat (Faraj ym. 2011). Verkkoyhteisöjen määritelmille on tyypillistä korostaa myös niiden monimuotoisuutta. Ne voivat esimerkiksi koostua joko pienestä tai suuresta ryhmästä ihmisiä. (Kraut & Resnick 2012, 1.) Sanna Malinen (2016, 26) tiivistää, että yhteistä verkkoyhteisöjen monille määritelmille on, että verkkoyhteisöjen nähdään muodostuvan

yleensä jonkinlaisen yhteisen kiinnostuksen kohteen tai tavoitteen ympärille sekä vuorovaikutuksen tapahtuminen jollain tavoin verkon kautta. Tässä alaluvussa kuvaan sitä, kuinka verkon kautta muodostuva yhteisöllisyys on tärkeää ottaa huomioon, kun tutkitaan nuorten sosiaalisten suhteiden muodostumista ja ylläpitoa.

Erityisesti aiemmassa tutkimuksessa, kun internet oli ilmiönä vielä suhteellisen uusi, on ollut keskustelua siitä, voidaanko internetin kautta muodostuneita ryhmiä ylipäättään nimittää yhteisöiksi (Miller 2011, 190; Malinen 2016, 26). Esimerkiksi Steven Brint (2001, 19) on esittänyt, että ilman kasvokkaista vuorovaikutusta ei ole mahdollista muotoutua vahvaa yhteisöllisyyden tunnetta. Gerard Delanty (2003, 184) on myös määritellyt, etteivät verkkoyhteisöt ole ”aitoja” yhteisöjä, vaan päinvastoin, ne voivat jopa saada vetäytymään muista yhteisöistä. Malinen (2016, 26) esittääkin, että verkkoyhteisöjä oli pitkään tapana tutkia tällä tavoin muusta elämästä erillisinä yhteisöinä (ks. myös Noppari & Uusitalo 2011, 145). On esimerkiksi tulkittu, että verkkoyhteisöissä vietetty aika vähentäisi perheen ja ystävien kaltaiseen ”oikeaan” yhteisöön kuuluvien ihmisten kanssa vietettävää aikaa (Miller 2011, 192).

Myös nuorten verkon käyttöön on suhtauduttu osittain tällaisten uhkakuvien kautta (Uusitalo ym. 2011, 128–129). Verkkoyhteisöihin uppoutumisen on nähty olevan haitallista nuorten sosiaalisten taitojen kehittymiselle, ja verkossa ajan viettämisen voidaan nähdä vähentävän nuorten ystävyysuhteita (Noppari & Uusitalo, 2011, 140–141). Verkko on nähty tilana, joka hajottaa nuorten kasvokkain muodostuvaa yhteisöllisyyttä (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 94; Nikunen 2009, 75). On kuitenkin painotettu myös näkökulmaa, jonka mukaan ihmisten niin sanottuja online- ja offline-elämiä on hankala erottaa (ks. esim. Gruzd ym. 2011; Chambers 2013). On esitetty, että ihmisillä, jotka käyttävät aktiivisesti internetiä on usein laajempi sosiaalinen verkosto, ja he ovat enemmän yhteydessä yhteisönsä jäseniin (Wellman ym. 2001). Nuorille verkkoyhteisöllisyyden voidaan nähdä olevan kiinteä osa sosiaalista elämää (ks. esim. Kohvakka 2010; Kaarakainen ym. 2013; boyd 2014; Ebrand 2015). Nuorten yhteisöt ja ystävyydet muodostuvat keskeisesti verkossa ja niitä pidetään yllä sen kautta (Aaltonen ym. 2011, 40).

Verkkoyhteisö liitetään käsitteenä nykyään usein sosiaaliseen mediaan (Hintikka 2011, 114). Sosiaalisen median onkin nähty muuttaneen aiemmin vallitsevan kotisivukulttuurin yhteisökulttuuriksi, sillä suurimmassa osassa sosiaalisen median palveluista keskiössä

ovat eri tavoin rakentuvat henkilökohtaisten suhteiden yhteisölliset verkostot (Noppari & Uusitalo 2011, 143). Sosiaalinen media sisältää kuitenkin valtavan määrän yhteisölliseen vuorovaikutukseen tarkoitettuja palveluita. Jaakko Suomisen (2013, 13–17) mukaan sosiaalisella medialla voidaan käytännössä viitata lähes mihin tahansa verkkopalveluun, jossa pääosassa ovat sisältöjen jakaminen ja kommunikaatio muiden käyttäjien kanssa (ks. myös boyd & Ellison 2007, 211).

Nuorisotutkimuksessa nuorten toiminnan tiloina ovat perinteisesti olleet perhe, koulu ja vapaa-aika (Salasuo 2007, 40), mutta nykyään sosiaalisen median yhteisöjen voi nähdä edustavan nuorten elämässä niin sanottua neljättä toimintatilaa, joka on kiinteästi sidoksissa muiden nuorten toiminnan tilojen kanssa (Noppari & Uusitalo 2011, 143–144; Myllyniemi & Berg 2013, 31). Nykyisin erilaisiin sosiaalisen median verkkoyhteisöihin osallistuminen voi olla nuorelle sosiaalinen välttämättömyys. Osallistumattomuus voi nimittäin merkitä nuorelle kaveripiiristä ulkopuolelle jäämistä. (Noppari & Uusitalo 2011, 143; Uusitalo ym. 2011, 93; Awan ja Gauntlett 2013, 121.) Titus Hjelm ja kumppanit (2014) käyttävät mediakaupungin käsitettä kuvaamaan erilaisten medioiden arkipäiväistynyttä roolia nuorten yhteisöllisyydessä. Mediakaupungissa tilamme eivät rajoitu vain fyysiseen tilaan, vaan media on myös yksi keskeinen tila, jossa sosiaalisia suhteita rakennetaan ja esitetään. Nuorille on tyypillistä sosiaalisen median käyttö erityisesti mobiilisti, eikä sen kautta rakentuvaa verkkoyhteisöllisyyttä voi erottaa muusta sosiaalisesta elämästä. (Hjelm ym. 2014, 48–49, 53.)

Verkon on nähty mahdollistavan kahdenlaista yhteisöllisyyttä. Verkossa voidaan joko syventää ja ylläpitää jo olemassa olevia sosiaalisia suhteita tai siellä voidaan irrottautua lähipiirin suhteista ja etsiä uusia vuorovaikutustilanteita (Noppari & Uusitalo 2011, 143). Nuorten on todettu käyttävän verkkoyhteisöjä useimmiten yhteydenpitoon ennestään muualta tuttujen ystävien kanssa (Uusitalo ym. 2011, 94; Awan & Gauntlett 2013, 118; Chambers 2013, 9, 100; Myllyniemi 2016, 76). Nuorilla onkin verkossa usein monia rinnakkaisia verkostoja ja yhteisöjä, sillä siellä pidetään yhteyttä lähellä asuvien kavereiden ja sukulaisten lisäksi kaukana asuvien tai muuten etäisempien kavereiden kanssa (Noppari & Uusitalo 2011, 142). danah boydin (2007, 129) mukaan profiileille perustuvissa sosiaalisen median verkkoyhteisöissä nuorille on keskeistä omien sosiaalisten verkostojen todentaminen eli niiden tekeminen muille näkyväksi. Nuoret muodostavat verkossa sosiaalisia verkostojaan myös sen mukaan, mitä päättävät jakaa

kenellekin eli miten esittävät itseään eri tavoin eri yleisöille (boyd 2014, 38–39, 75; Uski & Lampinen 2014, 447–449).

Verkko mahdollistaa myös uudenlaista yhteisöllisyyttä. Verkko voi tuoda kaukana toisistaan olevat lähelle toisiaan (Delanty 2003, 172–173). Verkossa ihmiset ovat vapaampia valitsemaan, kuka heidän yhteisönsä kuuluu, eikä esimerkiksi paikallisuus rajoita yhteisöjä (Miller 2011, 191). Verkossa on nuorten mukaan helppo tavata ihmisiä, jotka jakavat samoja mielenkiinnon kohteita ja mielipiteitä (Tuomi 2011, 89). Esimerkiksi fanittamisen ympärille muodostuneessa verkkoyhteisössä voi yhteisöllisyyden tunne olla voimakas (Noppari & Uusitalo 2011, 158). Kai Huotarinen (2014, 138–141) tutkimus live-twiittauksesta eli tv-ohjelmien samanaikaisesta kommentoinnista mikroblogipalvelu Twitterin kautta tuo esille, kuinka se mahdollistaa samoista televisio-ohjelmista pitävien ihmisten löytämisen katseluseuraksi. Anneli Lehtisalo (2011, 76) esittää, kuinka nuorille tytöille suunnattujen Demi- ja Miss Mix-lehtien verkkosivut ja keskustelufoorumi mahdollistavat verkkoyhteisön synnyn ja yhteenkuuluvuuden tunteen. Tällaisen verkkoyhteisöllisyyden voi nähdä olevan osa näkemystä verkostoituneesta yksilöllisyydestä (*networked individualism*), jossa kukin yksilö hakee verkostoista tietoa, tukea ja yhteenkuuluvuuden tunnetta omien tarpeidensa ja kiinnostuksen kohteidensa mukaisesti (Wellman 2002, 15–16).

Vincent Millerin (2011, 189–190) mukaan verkossa syntyvää yhteisöllisyyttä tulee tarkastella yhteisöllisyyden kehittymisen seuraavana askeleena, josta on tullut jo olennainen osa monien ihmisten arkea ja kiinteä osa yhteisöjä (ks. myös Valentine & Holloway 2002, 303, 316; Uusitalo & Noppari 2011, 154; Chambers 2013, 145–146). Nuorten tavat muodostaa yhteisöllisyyttä verkon kautta tukevat ajatusta sukkuloinnista eri ryhmien välillä (ks. Lähteenmaa 1992a), sillä nuorten on mahdollista muodostaa verkossa monia rinnakkaisia yhteisöjä, joihin sitoudutaan eriasteisesti. Työssäni tarkastelen verkkoyhteisöllisyyttä yhtenä osana tyttöjen ystävyyskulttuuria.

3 Tutkimuksen metodologia ja aineiston esittely

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen metodologiaa, aineistoa sekä aineiston analyysin etenemistä. Aluksi kuvaan aineiston tuottamisen vaiheita ja tutkimuksen kohdejoukon valintaa. Pohdin myös nuorten tutkimiseen liittyviä tutkimuseettisiä seikkoja. Lisäksi esittelen lyhyesti tämän tutkimuksen tyttöjä kertomalla heistä taustatietoja. Lopuksi kuvaan aineiston analyysin periaatteita. Nostan esille, miten haastattelulla on menetelmänä ollut vaikutusta tyttöjen kuvauksiin ystävyyssuhteistaan. Esittelen analyysissa käyttämiäni laadullisia tutkimusmenetelmiä ja analyysin etenemistä.

3.1. Aineiston muodostaminen

Tutkimukseni tavoitteena oli tuoda esiin tyttöjen käsityksiä ja esityksiä ystävyyydestä, joten oli luonnollista valita aineistonkeruumenetelmäksi haastattelu (Oinas 2004, 209–211). Haastatteluun osallistuvat tytöt saivat päättää, haluavatko he osallistua haastatteluun yksin vai itse valitsemansa kaverin kanssa. Haastatteluun tarjoutuneista 16 työstä 12 valitsi parihaastattelun ja 4 yksilöhaastattelun eli tekemistäni 10 haastattelusta 6 oli parihaastattelua ja 4 yksilöhaastattelua. Haastattelut toteutettiin aikavälillä 1.4–8.5.2015. Klaus Mäkelän (1990, 52) mukaan laadullisen aineiston riittävyydelle ei ole tarjolla samanlaisia mittalukuja kuin määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan kuitenkin puhua aineiston saturaatiosta eli kylläntymisestä. Kylläntyminen tapahtuu, kun uudet tapaukset eivät tuo enää esiin uusia piirteitä ja samat asiat alkavat toistua. Tällöin aineiston kerääminen voidaan lopettaa. (Mt., 52.) Tämän tutkimuksen kannalta 10 haastattelua oli riittävä aineisto, sillä tavoitteena oli kuvata tyttöjen omakohtaisia kokemuksia ystävyyssuhteistaan. Aineistosta tuli riittävän monipuolinen.

3.1.1 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä

Tutkimuksen menetelmäksi sopi hyvin teemahaastattelu, sillä siinä keskeistä ovat ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset sekä se, että nämä merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa (Hirsjärvi ja Hurme 2000, 47–48). Valitsin tutkimusmenetelmäksi puolistrukturoidut teemahaastattelut, koska halusin antaa

mahdollisimman paljon tilaa haastateltavien tyttöjen puheelle. Teemahaastatteluissa haastattelun aihepiirit, teema-alueet, olivat lähtökohtaisesti kaikille samat. Teemahaastattelu menetelmänä toi kuitenkin joustavuutta, sillä samoja teemoja voitiin tarkastella eri järjestyksessä ja eri tarkkuudella eri haastateltavien kanssa. Lisäksi haastateltavat saivat tuoda esille myös omia teemojaan ja korostaa itselleen keskeisiä aihepiirejä. (Mt., 47–48.)

Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme (2000, 72) korostavat esihaastattelujen tärkeyttä teemahaastattelurungon laatimisen apuna. Päätin tehdä esihaastattelun tuttavapiirini 15-vuotiaan tytön kanssa ennen varsinaisia haastatteluja. Tämän esihaastattelun tarkoituksena oli testata teemahaastattelurungon toimivuutta. Esihaastattelun teko antoi minulle varmuutta haastattelijana ennen varsinaisten haastattelujen tekoa. Esihaastattelu oli mielestäni hyödyllinen, sillä sen perusteella päätin täsmentää vielä joitakin haastatteluteemoja ja sain varmuutta teema-alueiden käsittelyyn haastattelutilanteessa.

3.1.2 Yksilö- ja parihaastattelut

Annoin haastateltaville tytöille mahdollisuuden päättää, haluavatko he osallistua haastatteluun yksin vai itse valitsemansa toisen tytön seurassa. Parihaastattelujen avulla voidaan mahdollisesti tavoittaa nuorten kesken jaettuja merkityksiä paremmin kuin yksilöhaastattelussa (ks. esim. Korkiamäki 2013, 84). Parihaastattelu voi tasoittaa tutkijan ja nuoren välistä valtasuhdetta (Eder & Fingerson 2002; Wiles ym. 2007; Strandell 2010). Koska tarjolla oli mahdollisuus parihaastatteluun, mahdollisesti ujutkin tytöt uskalsivat tulla haastateltaviksi, kun saivat ottaa kaverinsa tueksi. Toisaalta halusin antaa mahdollisuuden osallistua haastatteluun myös niille nuorille, jotka halusivat puhua kahden kesken tutkijan kanssa. (Vrt. Korkiamäki 2013, 84.)

Kaverin mukanaolo haastatteluissa oli odotusteni mukaisesti sisällöllisesti antoisaa. Tytöt olivat valinneet parikseen haastatteluun hyvän ystävänsä. Mielenkiintoista parihaastatteluissa oli se, miten tytöt tukivat toisiaan ja täydensivät toisensa vastauksia. Ystävysten vastaukset olivat parihaastatteluissa usein hyvin samanlaisia. Toisaalta tytöt yleensä myös yhdessä välttelivät tietyistä aiheista puhumista, kuten päättäneistä ystävyyssuhteista. Parihaastattelut olivat kuitenkin haastattelijan näkökulmasta haastavampia tehdä kuin yksilöhaastattelut. Lähes kaikissa parihaastatteluissa toinen

tytöistä oli puheliaampi, kun taas toinen jäi helposti enemmän vain kuuntelemaan ja vastasi olevansa samaa mieltä. Minun piti huomioda, että molemmat tytöt vastaavat kysymyksiini ja kannustaa molempia tasapuolisesti puhumaan. Lisäksi minun piti pitää mielessäni molempien tyttöjen vastaukset mahdollisia jatkokysymyksiä varten. Tyttöjen haastattelussa pareittain piti ottaa myös huomioon, että tyttöjen intymiteettisuoja ei saa kärsiä (Aapola 1992a, 9). Esimerkiksi kysyessäni tytöiltä negatiivisista kokemuksista, kuten kiusaamisesta tai päättäneistä ystävyys-suhteista, päätin olla toistamatta kysymyksiä, jos tytöt vaikuttivat kiusaantuneilta. En halunnut aiheuttaa ristiriitoja tyttöjen välille tai painostaa tyttöjä puhumaan aiheista, joista he eivät itse halunneet minulle kertoa. Kerroin haastattelun alussa kaikille tytöille, että kysymyksiini voi halutessaan jättää vastaamatta. Haastatteluissa tyttöjen puhe ystävyysden varjopuolista jäi vähemmälle, kun taas ystävyysden ihanteellisista puolista tytöt puhuivat enemmän. Voin kuitenkin aineiston perusteella tulkita, millaisista asioista tytöt päättivät jättää puhumatta haastattelutilanteessa.

Osa haastateltavista tytöistä oli hyvin puheliaita ja vastasi esittämiini kysymyksiini hyvin tarkasti kuvaillen ja toi esille myös omia teemojaan. Toisissa haastatteluissa tytöt vastasivat lähinnä suoriin kysymyksiin ja sain esittää heille paljon tarkentavia kysymyksiä. Varmistin jokaisen haastattelun lopussa, että olimme käyneet läpi kaikki etukäteen miettimäni haastatteluteemat. Yksilöhaastattelujen etuna oli se, että ehdin saada haastattelun aikana kattavan kuvan kyseisen tytön ystävyys-suhteista, kun keskityimme vain hänen kokemuksiinsa. Parihaastattelut puolestaan olivat keskustelevimpia ja toivat esille enemmän ystävyysden dynamiikkaa.

3.1.3 Tutkimuksen kohdejoukon ja haastateltavien valinta

Alun perin tutkimussuunnitelmaa kirjoittaessani tarkoitukseni oli haastatella sekä nuoria poikia että tyttöjä. Päädyin rajaamaan tutkimuksen kohderyhmän nimenomaan tyttöihin, sillä halusin kohdentaa tutkimusongelmaani ja keskittyä lähtökohtaisesti tyttöjen välisiin eroihin sukupuolten välisten erojen sijaan. Sukupuoliryhmien sisäinen vaihtelu ja moninaisuus katoavat helposti, jos keskitytään vain niiden välisten erojen tarkasteluun (Aapola 1992a, 2).

Halusin tarkastella tyttöjen ystävyys-suhteita erityisesti vapaa-ajan kontekstissa, joten päädyin rekrytoimaan haastateltavat nuorisotalojen kautta. Nuorisotutkijat ovat jo pitkään etsineet informanttejaan nuorisotaloista (esim. Hewitt 1986; Puuronen 2001; Kivijärvi 2015). Antti Kivijärven (2015, 53) mukaan valtaosassa näistä tutkimuksista, joiden aineisto on kerätty nuorisotyön kontekstissa, jää itse nuorisotyön käsittely marginaaliseen asemaan (esim. Tolonen 2010; Ervamaa & Piispa 2013). Vaikka tutkimukseni aineisto on kerätty nuorisotalojen kautta, ei tämäkään tutkimus käsittele nuorisotyöntekijöiden toimintaa tai nuorten toimintaa nuorisotaloissa. On kuitenkin otettava huomioon, että nuorisotalo aineistonkeruupaikkana on osaltaan rajannut tutkimuksen aineistoa. Esimerkiksi Kivijärvi (2015, 49) on havainnut nuorisotyön arkea tutkiessaan, että tytöt ja keskiluokkaisemmat nuoret jäävät usein vähemmistöön nuorisotaloissa (vrt. Tolonen 2010, 12). Kivijärven tutkimuksessa nuoret kuvasivat usein, että paljon harrastavat nuoret eivät käy nuorisotaloissa. Nuorisotyöntekijät puolestaan kuvailivat, että nuorisotaloihin hakeutuvat usein kerrostaloalueiden nuoret tai nuoret, joilla on aikaa. (Kivijärvi 2015, 49.)

Aloitin haastateltavien rekrytoinnin ottamalla yhteyttä muutamaa Helsingin Nuorisoasiankeskuksen nuorisotyöntekijään. Kyselin heiltä, löytyisikö heidän nuorisotaloltaan 13–17-vuotiaita tyttöjä, jotka haluaisivat mahdollisesti osallistua haastatteluihin. Nuorisotyöntekijöiden apu haastateltavien etsimessä oli tärkeää, sillä he tunsivat tytöt. Koin myös, että nuorisotyöntekijöiden kautta sain luottamuksen tytöiltä. Kun heille ennestään tuttu aikuinen kertoi haastatteluista, oli tyttöjen luultavasti helpompi lähteä mukaan.

Lopulta keräsin haastattelut kolmella eri helsinkiläisellä nuorisotalolla, joiden nuorisotyöntekijät innostuivat tutkielmani aiheesta ja ilmoittivat olevansa halukkaita auttamaan minua haastateltavien rekrytoinnissa. Nuorisotalot sijaitsivat eteläisessä, läntisessä ja koillisessa Helsingissä noin 5–10 kilometrin päässä Helsingin keskustasta. Tyttöjen koulut sijaitsivat lähellä nuorisotaloa ja tytöt viettivät siellä aikaa usein koulun jälkeen. Suurin osa haastattelemistani tytöistä asui melko lähellä nuorisotaloa. Asuinalueet nuorisotalojen lähellä olivat kaikki melko rauhallisia ja kerrostalovaltaisia (Tikkanen 2014). Merkittäviä eroja tyttöjen asuinalueiden välillä ei ollut, eikä niitä tämän tutkimuksen tarkoitusta varten olisi edes keskeistä nostaa esille.

Eniten haastateltavia tyttöjä, yhteensä kahdeksan, löytyi läntisessä Helsingissä sijaitsevasta nuorisotalosta Metsälästä (kaikki nimet pseudonyymejä), jossa järjestetään erityisesti tytöille suunnattua kerhotoimintaa. Nuorisotalossa tyttöjen kerhotoimintaa järjestävä nuorisotyöntekijä auttoi minua haastateltavien tyttöjen rekrytoinnissa. Toisesta nuorisotalosta Laaksolasta sain yhteensä kuusi haastateltavaa tyttöä. Haastateltavien tyttöjen rekrytoinnissa minua auttoi mediaohjaukseen erikoistunut nuorisotyöntekijä. Aineistonkeruu painottui näihin kahteen ensimmäiseen nuorisotaloon, sillä kolmannesta nuorisotalosta Vuorelasta sain vain kaksi haastateltavaa, joiden kanssa tein parihaastattelun. Olin sopinut kyseiseen nuorisotaloon etukäteen kaksi parihaastattelua, mutta nämä tytöt eivät tulleet sovittuun aikaan paikalle. Paikan päällä sattui onneksi olemaan kaksi tyttöä, jotka olivat innokkaita osallistumaan parihaastatteluun sillä hetkellä.

Pyysin nuorisotyöntekijöitä kertomaan tytöille heitä haastatteluun rekrytoidessaan, että että haastattelut käsittelevät tyttöjen ystävyssuhteita. Ohjeistin nuorisotyöntekijöitä mainitsemaan, että haastattelut tehdään täysin luottamuksellisesti, ja niihin osallistuminen on vapaaehtoista. Lisäksi pyysin kertomaan, että tytöt saisivat itse päättää tulevatko haastatteluun yhden itse valitsemansa kaverin kanssa vai yksin. Haastateltavat tytöt valittiin heidän oman innostuksensa perusteella. Lupasin haastatteluun osallistuville palkkioksi elokuvaliput. Luultavasti myös tämä vaikutti tyttöjen innostukseen osallistua haastatteluun, ja haastateltavat oli suhteellisen helppo löytää. Toteutin haastattelut nuorisotalojen tiloissa tytöille sopivina aikoina.

3.1.4 Nuorten haastattelemisen ja tutkimuseettiset kysymykset

Jokaisen haastattelun alussa kerroin tekeväni haastatteluja pro gradu -tutkielmaani varten, joka käsittelee 13–17-vuotiaiden tyttöjen ystävyssuhteita. Painotin haastateltaville, että ei ole olemassa oikeita tai väärä vastauksia. Motivoin tyttöjä vastaamaan korostamalla heille, että olen kiinnostunut juuri kyseisestä haastateltavasta nuoresta sekä hänen henkilökohtaisista mielipiteistään ja kokemuksistaan. Tavoitteenani oli rakentaa haastattelutilanteet sellaiseksi, että tytöt pystyivät ilmaisemaan itseään mahdollisimman vapaasti ja rennosti (vrt. Oinas 2001, 57; Aaltonen 2006, 66).

Ennen haastatteluja on tärkeää kertoa haastateltaville, missä tutkimuksessa on kysymys, kertoa, että vastaukset anonymisoidaan sekä kerätä allekirjoitus tutkimukseen suostumuksesta. On tärkeää, että nuori tietää, mihin hän on osallistumassa. (Tani 2010, 58.) Jo rekrytoidessa tyttöjä tutkimukseen, pyysin nuorisotyöntekijöitä kertomaan tytöille vaadittavat tiedot ennen kuin he päättivät osallistua haastatteluun. Jokaisen haastattelun alussa kerroin tutkimuksen aiheesta ja haastattelun sisällöstä sekä tutkimuksen luottamuksellisuudesta ja anonymisoinnista. Lisäksi ilmoitin keskeiset tutkimukseen liittyvät tiedot myös tutkimussuostumuslomakkeessa, johon pyysin kirjallisen suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta jokaiselta tytöltä haastattelun alussa (liite 1). Tämän lomakkeen keskeisenä tehtävänä oli antaa nuorille tarkempaa tietoa tutkimuksesta kirjallisena. Näin pyrin kunnioittamaan tutkimukseen osallistuvien nuorten itsemääräämisoikeutta (Kuula 2006, 61–62).

Haastattelujen tekoa varten nuorisotaloissa hain virallisen tutkimusluvan Helsingin kaupungin Nuorisasiankeskukselta. Haastateltaville jakamassani tutkimussuostumuslomakkeessa sekä Helsingin Nuorisasiankeskuksen tutkimuslupalomakkeessa sitouduin tutkimusaineiston vastuulliseen ja luottamukselliseen käyttöön. Luottamuksellisuudella tarkoitetaan ensisijaisesti tutkittavien tietojen käyttöä ja niiden lupausten kunnioittamista, joita niiden käytöstä on annettu (Kuula 2006, 64). Tutkittavien tunnistettavuuden suojaaminen on yksi merkittävistä luottamuksellisuuteen liittyvistä periaatteista. Nimettömyys ja tunnistamattomuus otetaan yleensä itsestään selvinä lähtökohtina, kun sovitaan tutkittavien kanssa aineiston ja sen otteiden esittämisestä tutkimusjulkaisussa. (Mt., 201.) Lupasin haastatteluun osallistuville tytöille, että heitä ei voi tunnistaa tutkimuksen loppuraportista. Olen muuttanut aineistosta esittämiini esimerkkeihin kaikki henkilöiden, kaupunginosien, nuorisotalojen ja koulujen nimet.

Suomessa ei ole yleispätevää lainsäädäntöä siitä, kenellä on oikeus päättää lasten ja nuorten osallistumisesta tutkimukseen (Nieminen 2010, 33; Strandell 2010, 95-96). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimien eettisten periaatteiden mukaan ”tutkittaessa alaikäisiä varhaiskasvatuksen toimintayksikön tai koulun ulkopuolella tutkijoiden tulee itse arvioida, koska on perusteltavaa kysyä erillistä suostumusta tai informoida huoltajaa tutkimuksesta niin, että huoltajalla on mahdollisuus kieltää lastaan osallistumasta siihen” (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 5).

Mäkelä (2010, 83) nostaa esille, että on kahdenlaisia tapauksia, joissa alaikäisen tutkimiseen ei tarvitse edellyttää huoltajan suostumusta. Ensinnäkin tapaukset, joissa tutkimusinterventio ei sisällä riskejä ja joissa alaikäinen on itse pätevä arvioimaan, haluaako hän osallistua vai ei. Toisen ryhmän muodostavat tapaukset, joissa olisi alaikäisen edun vastaista vaatia huoltajan suostumusta. (Mt., 83.) Oma tutkimukseni sijoittuu ensimmäisen tapauksen alle, sillä tutkimus ei sisällä riskejä ja alaikäinen nuori on itse kykenevä arvioimaan haluaako osallistua tutkimukseen vai ei. Riikka Korkiamäki (2013, 106) toteaa nuorten vertaissuhteita käsittelevässä tutkimuksessaan: ”Koska tutkimusinterventio oli lyhytaikainen eikä se lähtökohtaisesti käsitellyt sensitiivisiä aiheita – vaikka ikäoverisuhteet tavallaan herkkä asia yläkouluikäisen nuoren elämässä onkin – en usko tutkimukseen osallistumisella olleen erityisen negatiivisia vaikutuksia”. Ajattelen Korkiamäen tavoin, että haastattelut antoivat pikemminkin tilaisuuden nuorelle jäsenellä arkisia ystävyys- ja kaverisuhteitaan sekä itselleen että heidän elämästään kiinnostuneelle tutkijalle (mt., 106). Lisäksi aineiston keruu ei tapahtunut koulussa tai varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä. Näin ollen Helsingin Nuorisoasiankeskuksen myöntämän tutkimusluvan sekä nuorisotalon työntekijöiden suostumuksen lisäksi pidin tarpeellisena pyytää suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta vain haastatteluun osallistuvalla nuorelta itseltään. En nähnyt tarpeellisena pyytää lisäksi huoltajien lupaa, sillä tässä tapauksessa nuoria voi pitää kykenevinä ymmärtämään, missä tutkimuksessa on kyse, ja oikeutettuina itse tekemään päätös halustaan osallistua (ks. Korkiamäki 2013, 104).

3.1.5 Haastattelujen sisältö

Tutkimusta suunnitellessani hahmottelin aiheeseen liittyvän tutkimuskirjallisuuden pohjalta erilaisia teemoja (haastatteluteemat liitteessä 2), joihin liittyvien kysymysten arvelin selkeyttävän tyttöjen ystävyyskulttuuria. Jotkut teemat täydentyivät esihaastattelun teon jälkeen sekä haastatteluja tehdessäni. Kaikissa haastatteluissa kysyin tytöiltä muun muassa heidän ystävyyssuhteidensa muodostumisesta, ylläpidosta ja kehitymisestä. Minua kiinnostivat myös ystävyys-suhteisiin liittyvät erilaiset ihanteet ja ystävyys-suhteiden mahdolliset aste-erot. Lisäksi yksi keskeinen tema haastatteluissa oli se, miten verkko on vaikuttanut tyttöjen sosiaalisiin suhteisiin, ja miten tytöt ovat verkossa yhteydessä ystäviinsä. Jokaiseen haastatteluteemaan liittyen olin lisäksi

suunnitellut alateemoja, joiden kautta pääsin syventymään jokaiseen teemaan haastateltavien kanssa.

Haastattelun alussa pyysin kaikkia tyttöjä täyttämään esitietolomakkeen (liite 3), jonka tarkoituksena oli kerätä perustietoja haastateltavista. Arvelin, että lomakkeen täyttö rentouttaisi haastattelutilannetta, kun tytöt pääsivät aluksi kirjoittamaan ylös perustietoja itsestään. Tässä lomakkeessa kysyttiin muun muassa haastateltavien ikä, asuinalue, koulu, kenen kanssa asuu, kuka kuuluu perheeseen ja vanhempien ammatit. Lisäksi pyysin heitä kertomaan, millä laitteilla he yleensä käyttävät internetiä ja onko heillä käytössään älypuhelin, tabletti, pöytätietokone tai kannettava tietokone sekä miettimään, kuinka kauan heillä ne ovat olleet. Pyysin haastateltavia myös arvioimaan, kuinka kauan heillä on ollut internetyhteys älypuhelimessaan. Kävin tyttöjen täyttämät esitietolomakkeet läpi haastattelutilanteessa ja esitin heille siitä tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä.

Esitietolomakkeen täytön jälkeen annoin haastateltaville tytöille tehtäväksi piirtää paperille ystävyysverkostonsa. Sain idean tähän kuvan piirtämiseen haastattelun ohessa Tarja Tolosen (2010, 5) tutkimuksesta, jossa hän on nuoria haastatellessaan piirtänyt nuorten kanssa kaavioita heidän ystävyys-suhteistaan ja oleskelupaikoistaan. Tähän kuvaan ohjeistin tyttöjä laittamaan merkitykselliset ystävyys-suhteensa sekä perheensä. Lisäksi pyysin heitä merkitsemään verkostoihinsa, missä ystäviin on tutustuttu sekä miten he ovat verkossa yhteydessä toisiinsa.

Näytin kaikille haastateltaville esimerkkinä kuvan omasta ystävyysverkostostani (liite 4), jonka olin hahmotellut paperille miellekartan (mind map) tyyliä. Korostin kuitenkin, että sen on tarkoitus olla vain esimerkkinä, ja että he saavat itse päättää, miten lähtevät ystävyysverkostoaan paperille kuvaamaan. Pitää ottaa huomioon, että esimerkkikuvan näyttäminen ja antamani ohjeistus on ohjannut tyttöjen ystävyysverkostojen piirtoa. Parihaastatteluissa tytöt alkoivat yleensä piirtää verkostojaan melko itsenäisesti, mutta myös seurasivat, millaiselta kaverin piirtämä ystävyysverkosto näyttää. Näin ollen kaverin läsnäololla oli varmasti vaikutusta siihen, millainen ystävyysverkostosta piirrettiin. Kuvan piirtäminen haastattelun alussa havainnollisti hyvin sitä, mistä eri konteksteista tytöillä on ystäviä ja miten heidän kanssaan ollaan verkossa yhteydessä. Koin, että kuvan avulla oli helppo lähteä juttelemaan tyttöjen kanssa heidän ystävyys-suhteistaan. Tyttöjen piirtämät kuvat toimivat siis metodisena välineenä

keskustelulle. Noora Pyyryn (2015b, 150) tavoin en käytä nuorten tuottamia kuvia vain tutkimuksen visuaalisena aineistona, vaan ne toimivat haastatteluissa myös haastateltavien ajattelun innoittajana ja apuna keskustelulle.

Haastattelun loppupuolella pyysin tyttöjä näyttämään omalla älypuhelimellaan, jos heillä oli se mukana, mitä sovelluksia he sillä yleensä käyttävät. Alun perin ajatuksenani oli pyytää tyttöjä näyttämään mukana tuomallani kannettavalla tietokoneella, mitä sivustoja he käyttävät yleensä internetissä. Ensimmäisten haastattelujen aikana huomasin, että tytöt käyttävät internetiä kavereidensa kanssa yhteydenpitoon enimmäkseen älypuhelimillaan. Tietokonetta he käyttivät pääasiassa ohjelmien katseluun, musiikin kuunteluun ja opiskeluun. Melkein kaikki tytöt kertoivat käyttävänsä puhelimellaan WhatsAppia, Snapchatia ja Instagramia. Facebookin käyttö älypuhelimella taas oli harvinaisempaa. Samalla kun tytöt kertoivat käyttämistään sovelluksista, kyselin, mitä he niissä julkaisevat ja kenelle. Kysyin esimerkiksi Instagramin käyttäjiltä, millaisia kuvia he yleensä sinne laittavat sekä pyysin heitä esittelemään Instagram-tiliään, jos heillä oli oma puhelin haastattelussa mukana. Pyysin tyttöjä myös kertomaan, kuinka paljon heillä on seuraajia eri sovelluksissa ja onko seuraajien määrä heille tärkeää.

Haastattelujen kesto vaihteli noin 40 minuutista 75 minuuttiin. Äänitin haastattelut, sillä halusin saada muistiin tarkasti tyttöjen käyttämät ilmaisut ja haastattelun yleisen kulun. Haastattelujen kuunteleminen nauhalta oli myös hyödyllistä seuraavien haastattelujen tekoa varten. Litteroin haastattelut tekstimuotoon. Puheen lisäksi merkitsin puheenvuoroihin mielestäni tärkeitä nonverbaalisia signaaleja kuten naurahduksia ja taukoja sekä parihaastatteluissa tyttöjen kuiskimista toisilleen. Aineistoa kertyi rivivälillä 1 kirjoitettuna yhteensä 150 sivua.

Kysyin kaikilta tytöiltä haastattelun lopussa, millainen haastattelu oli ollut heidän mielestään ja mitä mieltä he olivat kysymyksistä. Kaikki tytöt antoivat positiivisia kommentteja. Esimerkkejä tyttöjen kommentteista:

Ilona: Oli silleen et helppo vastata et ei ollut hirveen vaikeeta et kyl tää oli kiva silleen.

Kristiina: Ihan hyviä pisti ainakin miettimään asioita et just et mitä ei niinku tai en mä ainakaan mieti tällaisia kovin useesti niin sit nyt kun pääsi oikeesti pohtimaan niitä asioita niin oli se ihan hyvä.

Matilda: [...] Just tosi kivasti kysyit just silleen niinku kaikilt osa-alueilta ja ei niinku vaan niitä haittoja silleen ku yleensä just jos on somesta

kysymys niin vaan luetellaan kaikki ne haitat silleen [naurahtaa]. Niin ei mul oikeen oo mitään lisättävää.

3.2 Haastateltujen kuvailua

Variaatiota aineistooni toi se, että en pystynyt etukäteen selvittämään haastatteluun osallistuvien tyttöjen taustoja. Haastatteluun pyydettiin nuorisotaloilta 13–17-vuotiaita vapaaehtoisia tyttöjä, joten en voinut tarkkaan määrittää, kuka haastatteluihin lopulta osallistui. Koska kiinnostukseni kohteena oli tyttöjen ystävyyskulttuurissa ilmenevä vaihtelu, en halunnutkaan etsiä homogeenista joukkoa haastateltaviksi. Tytöt valittiin heidän oman innostuksensa perusteella. Seuraavaksi kuvailen haastateltujen tyttöjen taustoja (tiivistelmät haastatteluista liitteessä 5).

Tein haastattelut kolmessa eri nuorisotalossa Helsingin alueella. Nuorisotalot sijaitsivat eteläisessä, läntisessä ja koillisessa Helsingissä noin 5–10 kilometrin päässä Helsingin keskustasta. Tytöt kuitenkin asuivat laajemmin pääkaupunkiseudulla kuin vain näiden nuorisotalojen lähellä olevilla asuinalueilla. Osa tytöistä oli aiemmin asunut lähempänä nuorisotaloa, mutta muuton jälkeen kävi vieläkin siellä tapaamassa kavereitaan. Monet tytöistä olivatkin muuttaneet elämänsä aikana eri asuinalueille pääkaupunkiseudulla ja vaihtaneet koulua. Osa tytöistä asui myös melko kaukana koulustaan, mutta tapasi usein ystäviään ja kavereitaan koulun lähellä sijaitsevalla nuorisotalolla. Jotkut tytöistä olivat asuneet koko ikänsä samalla asuinalueella. Kolmetoista eli suurin osa tytöistä oli haastatteluhetkellä yläasteella, kaksi ala-asteella kuudennella luokalla ja yksi lukiossa. Vanhin haastateltavista tytöistä oli 17-vuotias, kuusi tytöistä oli 15-vuotiaita, kolme 14-vuotiaita ja kuusi 13-vuotiaita.

En kysynyt haastatteluissa suoraan tyttöjen etnisestä taustasta. Tyttöjen monikulttuurinen tausta tuli kuitenkin esille kaikissa haastatteluissa. Esimerkiksi kun kysyin tyttöjen perheiden muutoista, mainitsivat maahanmuuttajataustaiset tytöt, milloin olivat muuttaneet Suomeen. Haastattelemistani 16 tytöistä 4 oli taustaltaan monikulttuurisia. Kaikki olivat asuneet jo useampia vuosia Suomessa.

Haastattelemieni tyttöjen perherakenteet olivat melko vaihtelevia. Useimmilla tytöillä oli sisarusia. Sisarusten määrä vaihteli yhdestä viiteen. Haastatteluista 16 tytöistä vain kaksi oli perheen ainoita lapsia. Lisäksi suurin osa tytöistä asui molempien vanhempiansa

kanssa. Kuuden tytön vanhemmat olivat eronneet. Neljä näistä tytöistä asui äitinsä kanssa ja kaksi tytöistä asui äitinsä ja isäpuolensa kanssa.

Kysyin tytöiltä haastatteluissa myös heidän vanhempiansa ammatteja. Suurin osa tytöistä tiesi vanhempiansa ammatit, mutta osalla oli heikot tiedot asiasta. Tytöiltä saamieni tietojen perusteella voin viitteellisesti sanoa, että haastateltavissa nuorissa oli hieman enemmän taustaltaan työväenluokkaisia ja keskiluokkaisia kuin yläluokkaisia nuoria (ks. esim. Tolonen 2010, 6). Tyttöjen vanhemmilla oli kuitenkin melko vaihtelevia ammattitaustoja. Muutaman tytön vanhempi työskenteli johtavissa asemissa kuten esimiehenä, johtajana tai projektipäällikkönä. Muita tyttöjen vanhempien ammatteja olivat esimerkiksi ahtaaja, nuorisotyöntekijä, lastentarhanopettaja, taksikuski ja päihdeterapeutti. Seitsemää vanhempaa lukuun ottamatta tyttöjen vanhemmat olivat töissä. Näistä seitsemästä työelämän ulkopuolella vanhemmasta yhden tytön vanhempi oli haastatteluhetkellä työtön. Kahden tytön äidit olivat kotona nuorempia sisaruksia hoitamassa. Muutaman tytön vanhemmat olivat opiskelijoita. Kaksi vanhemmista kouluttautui uudelle alalle sekä yhden tytön vanhemmat opiskelivat suomen kieltä.

Kun kysyin tytöiltä heidän harrastuksistaan, kertoi osa tytöistä, ettei heillä ole harrastuksia. Toisaalta kysymykseni harrastuksista ohjasi tyttöjä mahdollisesti kertomaan vain kodin ulkopuolisista ohjatusta harrastuksista, sillä esimerkiksi piirtämistä tai lukemista ei mainittu (vrt. Aaltonen ym. 2011, 43). Kuitenkin erityisesti liikunnalliset harrastukset olivat suosittuja. Tytöt kertoivat harrastavansa esimerkiksi käsipalloa, jalkapalloa, tanssia, telinevoimistelua, yleisurheilua ja uintia. Lisäksi harrastuksiksi mainittiin esimerkiksi partio, keikoilla käynti ja seurakunnan toiminnassa mukana oleminen.

3.3 Analyysin periaatteet

Keskeinen analyysiani ohjaava lähtökohta oli haastatteluaineiston tarkastelu erityisenä vuorovaikutustilanteena, jonka muodostumista ohjasivat niin haastateltavien tyttöjen kuin haastattelijana minunkin kulttuuriset konventiot (Silverman 1986, 16; Hoikkala 1989, 18–20; Högbäck & Aaltonen 2015, 20–21). Samalla kun tytöt haastattelussa kertoivat ystävyys-suhteistaan, he myös rakensivat sosiaalista todellisuuttaan (Berger & Luckman 1994). Tiedostan, että haastattelupuhe ei kuvaa välttämättä tyttöjen

tosiasiallista käyttäytymistä (Oinas 2004, 220; Ojanen 2011a, 85). Tytöt luultavasti puhuvat ystävyssuhteistaan eri tavoin jutellessaan esimerkiksi kaveriensa kanssa kuin vastatessaan tutkijan kysymyksiin aiheesta (Hoikkala 1989, 20). Tiedostan, että tutkijana olen osallistunut keskeisellä tavalla ilmiön tuottamiseen jo haastattelutilanteen luomisella ja kysymyksillä. Karoliina Ojasen (2011a, 84–85) tavoin otan huomioon, että tyttöjen puhe haastatteluissa onkin suhteutettava kahteen seikkaan. Ensinnäkin siihen, mitä tytöt ovat olettaneet minun haluavan kysymysteni perusteella kuulevan. Toiseksi on huomioitava, miten tyttöjen puhe suhteutuu laajemmin sosiaalisiin ja kulttuurisiin käsityksiin tytöistä ja tyttöjen ystävyssuhteista. (Mt., 84–85; ks. myös Hoikkala 1989, 67.)

Lisäksi aineistoa analysoidessa otan huomioon, että se koostuu sekä yksilö- että parihaastatteluista. Ilkka Pietilän (2010, 237) mukaan yksilö- ja ryhmähaastatteluja tulisi lukea toistensa peilauspintoina, joiden avulla voidaan havaita ja ymmärtää uusia piirteitä molemmista aineistoista eikä niinkään verrata niitä suoraviivaisesti toisiinsa. Mielenkiintoista parihaastatteluissa olikin juuri se, kuinka tyttöjen keskinäiset välit vaikuttivat tyttöjen puheeseen. Tytöt vastasivat usein olevansa samaa mieltä ystävänsä kanssa. Toisaalta keskustelussa nousi esille myös asioita, joissa jotkut tytöt olivat eri mieltä ystävänsä kanssa, kuten suhteet poikien kanssa (ks. liitteessä 5 pohdintaa jokaisesta haastattelusta tilanteena).

Vaikka pyrin luomaan haastattelutilanteista mukavia ja rentoja sekä vuorovaikutuksesta sujuvaa ja luottamuksellista, ei tämä kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että haastattelut ovat aina julkisia tilanteita, joissa tuotetaan informaation lisäksi vaikutelmia (Goffman 1959, 25–26; Oinas 2001, 60–62; Korkiamäki 2013, 85). Haastattelujen ”aitoutta” ei kuitenkaan tarvitse epäillä, kun lähtökohtana on, että kaikki kerronta on hetkellistä, paikallista ja jollekin yleisölle kohdistettua (Oinas 2004, 221; Ojanen 2011a, 83). Tyttöjen haastattelut eivät ole välttämättä suoria representaatioita aidoista tilanteista tai tyttöjen sisäisestä kokemuksesta, vaan luen näitä tyttöjen haastattelutilanteessa jakamia näkemyksiä, kokemuksia ja kuvauksia vuorovaikutuksellisesti syntyneinä esityksinä tyttöjen ystävyssuhteista (Korkiamäki 2013, 86).

Seuraavissa alaluvuissa kuvaan tutkielmani analyysin periaatteita. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa käytin työkaluna sisällönanalyysia. Pääasiallisena tavoitteenani oli aineistoon tutustuminen ja sen teemoittelu, jonka kautta siirryin analyysin toiseen

vaiheeseen. Toisessa vaiheessa tutkimusongelma täsmentyi, ja päätin keskittyä tarkastelemaan, miten tytöt esittävät ystävyyttä.

3.3.1 Analyysin ensimmäinen vaihe: menetelmänä sisällönanalyysi

Aloitin aineiston analyysin käyttämällä metodina laadullista sisällönanalyysia, jota on luonnehdittu laadullisen tutkimuksen perusmenetelmäksi (Tuomi & Sarajärvi 2009). Sisällönanalyysi sopi tutkielmani yhdeksi analyysimenetelmäksi, sillä se auttoi etenemään analyysissa ja mahdollisti tarttumisen aineiston kulttuurisiin merkityksiin (Eskola & Suoranta 1996, 136; Tuomi & Sarajärvi 2009, 104). Tässä tutkimuksessa hyödynnän sisällönanalyysia metodina enkä niinkään teoreettisena viitekehyksenä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91). Käytin sisällönanalyysia analyysissa välineenä aineiston tiivistämisessä ja teemoittelussa analyysin ensimmäisessä vaiheessa.

Sovelsin analyysissa teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, joka sijoittuu aineisto- ja teorialähtöisten analyysimenetelmien välimaastoon. Teoriaohjaavassa analyysissa painottuu aluksi aineistolähtöisyys, mutta analyysissa näkyvät myös teoreettiset vaikutukset analyysiin. Teoriaohjaavalle analyysille on usein tyypillistä abduktiivisen päättelyn logiikka. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–97.) Abduktiivisen päättelyn logiikka tarkoittaa tutkimukseni analyysissa sitä, että vaikka analyysissa painottui aineistolähtöisyys, ovat myös omat taustatietoni tutkimukseni aihepiiristä, tutkimuskirjallisuus sekä tutkimukseni teoreettinen kehys vaikuttaneet keskeisesti aineiston analyysiin.

Sisällönanalyysiin kuuluu keskeisesti aineiston luokittelu eli järjestely (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93), jonka tarkoituksena on pitkälti aineistoon tutustuminen (Ruusuvuori ym. 2010, 11–12). Aloitin aineiston analyysin jo haastatteluaineiston keruun aikana. Haastatteluvaiheen aikana kuuntelin nauhoitettuja haastatteluja ja tein muistiinpanoja alustavaa analyysia varten. Koko aineiston ollessa koossa luin litteroidun aineiston läpi kokonaisuudessaan useampaan kertaan sekä kuuntelin haastatteluja nauhalta. Aineistoon tutustumisen avuksi kirjoitin jokaisesta haastattelusta tiivistelmän, johon kirjoitin ylös analyysin kannalta kiinnostavia asioita. Lisäksi tein kvalitatiivisen taulukon, johon kirjoitin lyhyesti jokaisen haastateltavan vastaukset kustakin haastatteluteemasta (vrt. Tolonen 2010, 6). Tämä aineiston luokittelu taulukoinnin ja tiivistelmien avulla auttoi

minua hahmottamaan aineistoa kokonaisuudessaan. Se toi myös esille analyysin kannalta keskeisten teemojen toistuvuuden sekä sen, mihin aineistoni voi vastata.

Jatkoin analyysia luokittelun jälkeen teemoittelemalla aineistoa. Aineiston teemoittelussa käytin apuna Atlas.ti-ohjelmaa. Teemoittelussa syvennyin vielä tarkemmin siihen, mitä kustakin teemasta on sanottu. Käytännössä teemoittelu oli aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä erilaisten aihepiirien mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Luin aineistoa läpi temaattisesti etsien keskeisiä teemoja. Teemoittelussa haastattelujen teemat olivat aluksi apuna, mutta analyysin edetessä löysin aineistosta uusia teemoja sekä järjestelin haastattelurungon teemoja uudelleen. Uutena teemana aineistosta löysin esimerkiksi tyttöjen epäröinnit haastattelussa ja samanmielisyyden parihaastattelussa. Myös lukemani tutkimuskirjallisuus aiheesta vaikutti teemoitteluun. Analyysissa en keskittynyt siihen, montako kertaa jokin tietty ilmiö esiintyi aineistossa, vaan mielestäni yksikin tapaus saattoi tuoda esille uuden ja kiinnostavan näkökulman. Toisaalta aineistossa usein esiintyvät samantyyppiset ajatukset auttoivat hahmottamaan tyttöjen ystävyysuhteille tyypillisiä piirteitä. Tämän aineiston teemoittelun pohjalta muodostin analyttiset teemat (ks. liite 6). Näiden analyttisten teemojen pohjalta tein uuden kvalitatiivisen taulukon, johon kirjoitin tiivistäen jokaisen haastateltavan vastaukset kustakin analyttisestä teemasta, joita olivat esimerkiksi ystävyysuhteiden paikallisuus, samanlaisuus ja erilaisuus ystävien kanssa sekä vaikenemiset ja epäröinnit haastattelussa.

3.3.2 Analyysin toinen vaihe: menetelmänä esittämisen tapojen etsiminen

Laadullisessa analyysissa on tyypillistä, että aineisto ja tutkimuskysymys ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa. Alkuperäinen tutkimusongelma tarkentuu usein aineiston perusteella. (Ruusuvuori ym. 2010, 13.) Tarkempi tutustumiseni aineistoon sisällönanalyttisen luokittelun ja teemoittelun kautta ohjasi minut tarkastelemaan tyttöjen haastattelupuhetta esityksinä heidän ystävyysuhteistaan ja ystävyystä ylipäänsä. Analyysin toisen vaiheen välineenä toimivat performanssit. Keskityin etsimään aineistosta erilaisia tapoja, joilla tytöt esittivät ystävyystä. Performanssi toimi myös reflektion välineenä, joka auttoi minua ottamaan analyysissa huomioon haastattelun erityisenä vuorovaikutustilanteena sekä oman roolini aineiston tuottamisessa (Nousiainen 2015, 63).

Kotimaisessa nuorisotutkimuksessa performanssin käsitettä on hyödynnetty feministiseen tutkimusperinteeseen nojaavissa sukupuolisensitiivisissä tutkimuksissa (esim. Gordon ym. 2000; Tolonen 2001; Aapola ym. 2005; Berg 2010). Näiden tutkimusten tavoin ymmärrän performanssin Erving Goffmannin (1959) sosiaalisen näyttämön metaforan avulla (ks. myös Thorne 1993, 4–6). Goffmanin dramaturgisen sosiologian mukaisen näkemyksen tavoin tarkastelen performanssia sosiaalisina käytäntöinä, joilla ihmiset pyrkivät luomaan vaikutelmia ja tekemään itseään ymmärretyksi sosiaalisissa tilanteissa. Keskeinen merkitys on sillä sosiaalisella kontekstilla, jossa yksilöiden välinen vuorovaikutus tapahtuu. Tämä niin kutsuttu näyttämö luo rakenteelliset puitteet, jossa tietynlainen toiminta tulee ymmärretyksi tietynlaisella tavalla. (Goffman 1959, 15–27.) Tarkastelen haastattelutilannetta näyttämönä, jossa tytöt luovat valikoituja esityksiä ystävyys-suhteistaan. Toisaalta käsitän myös ystävyys-suhteet näyttämönä, jossa tytöt esittävät ja rakentavat sosiaalista minäänsä (vrt. Korkiamäki 2011, 112).

Hyödynsin tyttöjen erilasten ystävyys-esittämistapojen tarkastelussa myös Barrie Thornen (1993) ajatusta rajatyöstä (*borderwork*). Thornen (mt., 64–65) mukaan erilaisten ryhmien tarkastelussa tulee tarkastella niitä määrittävää rajaa. Thorne käyttää termiä rajatyö etnografisessa koulututkimuksessaan käsitteellistämään sukupuolten välistä vuorovaikutusta. Ryhmien välisten rajojen luominen tapahtuu jatkuvasti vuorovaikutuksessa. Rajatyötä voi tapahtua sekä ryhmien välillä että ryhmien sisällä. (Mt., 4-5, 64–65.) Esittämällä ystävyys-suhteitaan tytöt voivat joko vahvistaa tai neutralisoida rajoja erottautuessaan muista ryhmistä tai oman ystäväporukansa sisällä. Esittäessään omia ystävyys-suhteitaan tytöt tekevät rajatyötä ottamalla kantaa esimerkiksi kulttuuriin, ihanteisiin ja normeihin tytöille ominaisena pidetystä käytöksestä ja suhteuttavat itseään niihin. Päivi Bergin (2010, 62–63) tulkinnan tavoin ymmärrän, että Goffmanin (1959) metafora sosiaalisesta näyttämöstä ja Thornen (1993) käsite rajatyöstä konkretisoivat sosiaalisen järjestyksen toiston ja toisin toiston mahdollisuuksia eli sitä, millaisia mahdollisuuksia tytöillä on esittää eri tavoin ystävyyttä.

Tulkitsen performanssia kommunikaation muotona ja puhumisen tapana (Bauman 1986, 3). Richard Bauman (1986, 3–5, 113) esittää, että kokemuksemme eivät vain järjesty puheessa uudelleen, vaan merkitykset myös syntyvät itsessään kerronnassa. Tulkitsen, että tytöt esittävät minulle haastattelutilanteessa yhden kuvan sosiaalisesta identiteetistään eli kuvauksen minästään, joka muodostuu sosiaalisissa ryhmissä (ks.

esim. Brown 2001, 500). Analyysini tukeutuu konstruktivistiseen käsitykseen narratiivisesta identiteetistä, jonka keskeisenä ajatuksena on ihmisen identiteetin rakentuminen tarinoiden varaan (Heikkinen 2010, 145–146). Identiteetti nähdään tällöin ihmisen itselle sekä muille kertomana, aina muuttuvana ja tilanteellisena tarinoiden kokoelmana (mt., 145–146). Tarinoiden kautta käsitellään kokemuksia ja vakuutetaan toisille oman identiteetin olevan tietynlainen. Narratiivisessa identiteetissä olennaista onkin sen muodostuminen dynaamisessa prosessissa. Minuus ei ole pysyvä ja olemuksellinen, vaan se on moniulotteinen ja jatkuvassa muutoksessa oleva prosessi (Hänninen 2000, 60–62; Holstein & Gubrium 2000, 10, 71–79.)

Tolonen (2001, 36) on esittänyt, kuinka nuoret erilaisten tarinoiden ja performanssien kautta sekä viittaamalla sosiaalisiin erotteluihin ja jatkumoihin muodostavat sukupuolityylejä eli erilaisia tapoja toistaa sukupuolta (ks. myös Butler 1999). Tolonen (mt., 36) tulkitsee sukupuolityyliä olevan sosiaalisesti tunnistettavia tyylejä, joiden kautta yksittäiset pojat ja tytöt sijoittuvat kouluyhteisöön ja vaihtelevat positiotaan siinä. Tolonen mukaan kerrontaa ja performanssia tutkimusvälineenä käyttämällä voidaan tarkastella, miten nuoret yksittäisen tytön tai pojan toimintaa arvostellessaan ottavat kantaa yleisiin sukupuoli-ihanteisiin ja suhteuttavat itseään niihin. (Mt., 36–37.) Tytöt ja pojat tekevät sukupuolta toistamalla tuttuja eleitä. Tämän tekemisen ymmärrettävyys muodostuu kulttuurisesti vakiintuneesta ”eleistöstä”, joka on toistettavissa ja matkittavissa sekä voi olla sitä vahvistavaa tai uutta luovaa. (Butler 1999; Pulkkinen 2000, 52.)

Sovellan analyysissäni käsitettä sukupuolityyliä tarkastelemalla, miten haastatteluissa tytöt muodostavat erilaisten performanssien kautta *ystävyyssyylejä*. Tutkimuksen pääkysymys liittyy tyttöjen ystävyyssyylieiden muodostamiseen. Käsitän ystävyyssyylieitä valikoituina tapoina toistaa ja esittää ystävyyttä. Näiden performanssien kautta tytöt esittävät itseään sosiaalisesti eli muodostavat ystävyyssyylieidensä haastattelutilanteessa. Kertoessaan omista ystävyyssuhteistaan tytöt ottavat samalla kantaa kulttuuriin ihanteisiin ja normeihin sekä suhteuttavat itseään niihin. Normit ovat yhteisöissä vallitsevia vuorovaikutuksen säännönmukaisuuksia, jotka saavat yhteisön jäsenet käyttäytymään yhdenmukaisella tavalla (Sulkunen 1998, 80). Tyttöjen esityksistä voi tulkita erilaisia ystävyyssuhteiden normeja, joiden kautta tytöt ystävyyssuhteissaan määrittävät hyväksyttäviä ja sopimattomia arvoja, käsityksiä ja toimintatapoja. Erityisen kiinnostaviksi aineistosta nousivat myös jännitteet tyttöjen erilaisten esitystapojen välillä

sekä toisaalta erilaiset yhteneväiset esittämisen tavat, joiden kautta oli mahdollista hahmottaa erilaisia ystävyiden normeja.

Tyttöjen ystävyiden esittämisen tapojen analyysin olen jakanut yhteen päätutkimuskysymykseen, johon etsin vastauksia kahden alakysymyksen avulla:

Millaisia ystävyystyylejä tytöt esittävät?

- Miten tytöt kertomalla ystävyssuhteistaan esittävät itseään sosiaalisesti?
- Millaisille normeille ja jännitteille tyttöjen tavat esittää ystävyyttä perustuvat?

4 Tyttöjen esityksiä ystävydestä

Tulevissa analyysiluvuissa esittelen haastattelemini 13–17-vuotiaiden pääkaupunkiseutulaisten nuorisotalolla käyvien tyttöjen tapoja esittää ystävyyttä. Kuvaan, miten tytöt kertomalla ystävyyssuhteistaan muodostavat esitystä sosiaalisesta identiteetistään eli minästään. Tytöt muodostavat sosiaalista minäänsä, kun he esimerkiksi määrittelevät, kuka heidän ystävyysverkostoonsa kuuluu ja ei kuulu (Hey 1997; Goodwin 2006; Tolonen 2013). Erityisen kiinnostavia ovat tyttöjen erilaisten ystävyysesityksen tapojen välille rakentuvat normit ja jännitteet, kuten erot ystävien lukumäärästä puhuttaessa tai erimielisyys ja samanmielisyys ystävän kanssa parihaastattelussa. Näiden sosiaalisen minän esittämiseen liittyvien normien ja jännitteiden kautta tulkitsen, millaisia ystävyystyyliä tytöt esittävät (ks. sukupuoliystyyleistä Tolonen 2001, 36). Käsitän ystävyystyylit erilaisina tapoina toistaa ja esittää ystävyyttä. Parihaastatteluissa tytöt muodostivat ystävyystyyliä yhdessä ystävänsä kanssa. Otan huomioon myös, että haastattelijana olen ollut mukana muodostamassa ystävyystyyliä tyttöjen kanssa. Tyttöjen erilaiset ystävyystyylit ovat tulkintani tyttöjen tavoista esittää ystävyyttä.

Aineiston perusteella muodostin kaksi ystävyystyyliä: *paikallisesti kiinnittyvän ystävyystyylin ja sukkulointiin perustuvan ystävyystyylin*. Tässä ja seuraavassa analyysiluvussa 5 kuvaan tyttöjen ystävyyskulttuurisia esityksiä ja tuon esille analyttistä prosessia ystävyystyylien muodostamisessa. Tulkitsen esimerkiksi, miten lähipiirin vertaissuhteet määrittelevät tyttöjen ystävyystyyliä (vrt. Hey 1997). Tyttöjen ystävyystyylit esittelen luvussa 6.

4.1 Ystävyysverkosto minäkuvana

Ystävyyttä voidaan pitää tärkeänä paikkana, jossa tyttöjen sosiaalisuutta määritellään (Hey 1997, 30; ks. myös esim. Topo 1988; Aapola 1992a; Goodwin 2006; Ojanen 2012). Sosiaalisissa suhteissaan nuoret rakentavat ja reflektovat omaa identiteettiään, kun määrittelevät omaa kuulumistaan ystäväryhmään ja sitä, ketkä eivät siihen kuulu (Aapola ym. 2005, 111; Hopkins 2010, 7). Pyysin kaikkia tyttöjä kuvaamaan haastattelun alussa ystävyysverkostojaan paperille. Tytöt kuvasivat, missä ovat ystäviinsä tutustuneet tai missä viettävät heidän kanssaan aikaa. Minua kiinnosti myös, miten tytöt ovat eri

ystäviinsä verkossa yhteydessä, joten pyysin tyttöjä kuvaamaan sitä. Lisäksi pyysin tyttöjä sijoittamaan perheensä verkostoonsa. Näytin kaikille haastateltaville aluksi esimerkkinä kuvan omasta ystävyysverkostostani, jonka olin hahmotellut paperille miellekartan (mind map) tyyliisesti (ks. liite 4). Korostin tytöille, että kuvani on tarkoitus olla vain esimerkkinä. Painotin, ettei ole olemassa oikeanlaisia ystävyysverkostoja, ja että he saavat itse päättää, miten lähtevät ystävyysverkostoaan paperille kuvaamaan. Kaikki tytöt päättivät kuitenkin kuvata ystävyysverkostoaan esimerkkinä tavoin kirjoittamalla oman nimensä paperin keskelle ja rakentamalla ystävyysverkostonsa sen ympärille. Pitää ottaa huomioon, että näyttämäni esimerkkipicture omasta ystävyysverkostostani on näin ohjannut tyttöjen piirtämiä verkostoja sekä puhetta ystävyys-suhteista. Koin kuitenkin, että ystävyysverkoston piirtäminen haastattelun alussa toimi hyvin keskustelun herättäjänä tutkimusaiheeseen ja toi rentoutta haastattelutilanteeseen (vrt. Pyry 2012, 43–45).

Halusin ottaa tyttöjen piirtämiä kuvia ystävyysverkostoistaan mukaan analyysiin, mutta en tunnistettavuussyistä voi käyttää tyttöjen itse piirtämiä kuvia osana tutkielmaani. Päädyin suojatakseni tyttöjen yksityisyyttä jäljittelemään tyttöjen piirtämiä ystävyysverkostoja itse niin, että muutin kaikki nimet pseudonyymeiksi. Yritin tehdä tyttöjen ystävyysverkostoista muuten mahdollisimman paljon alkuperäisiään vastaavia. (Vrt. Markham 2012.) Päätin kuitenkin tehdä tutkielmaan mukaan ottamiini verkostokuviiin joitakin korostuksia tummentamalla kuvista tiettyjä kohtia, jotka tuovat esille analyysin kannalta keskeisiä asioita.

Kuvissa tyttöjen sosiaalisuus vaikutti olevan usein eri suuntiin verkostoitunutta. Useimmat tytöt kuvasivat, että heillä on ystäviä ja kavereita useammassa eri yhteisössä omassa ystävyysverkostossaan. Haastattelemieni tyttöjen ystävyysverkostot voi kuitenkin jakaa karkeasti kahteen ryhmään: toisilla ystävyysverkostoa määrittä vahvasti koulu ja asuinalue ja toisille ystävyysverkosto rakentui paikallisuutta laajempaan. Tarkastelen näiden tyttöjen piirtämien ystävyysverkostojen ja tyttöjen niistä kertomien tarinoiden kautta, miten tytöt esittävät itseään sosiaalisesti määrittelemällä sitä, kuka heidän ystävyysverkostonsa kuuluu ja mitä kautta he kuuluvat heidän verkostonsa. Tulkitseen tyttöjen piirtämiä ystävyysverkostoja tyttöjen yhtenä minäkuvana eli kuvauksena heidän sosiaalisesta identiteetistään.

4.1.1 Löytyikö ystäviä koulusta ja läheltä?

AL: Mites sulla Katariina et missä sä oot tutustunut sun ystäviin?

Katariina: Koulussa.

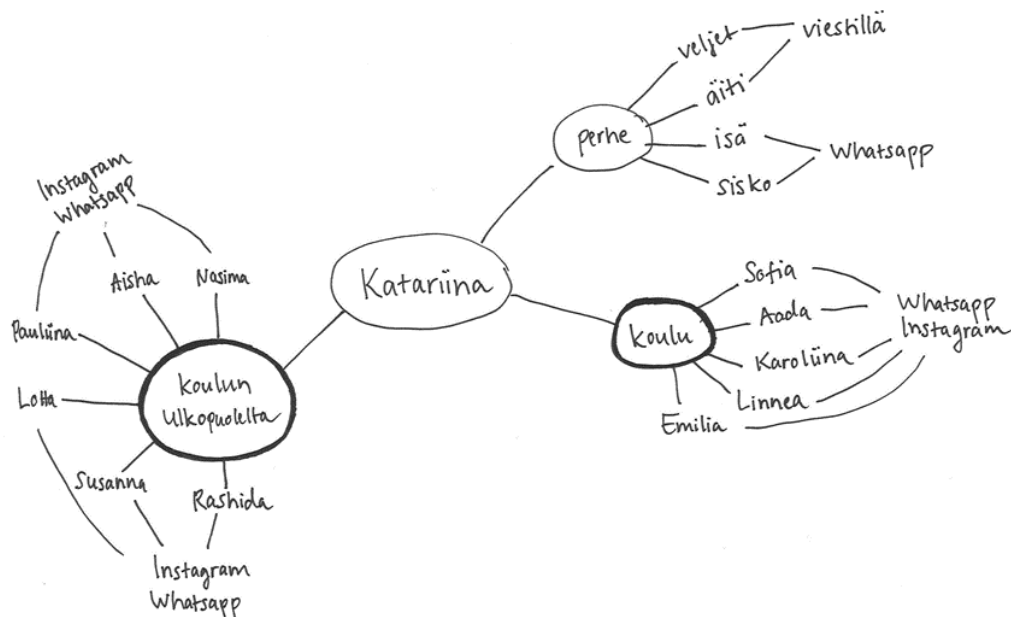
AL: Suurin osa tulee koulusta? Näetkö sä niitä sit myös vapaa-ajalla?

Katariina: Joo.

AL: Onks sul joku muu paikka mis sä oot tutustunut sun ystäviin? Muuta kuin koulu?

Katariina: Ei.

Nuorilla ystävyysuhteet ovat usein kiinni tekijöistä, joihin nuori ei voi itse vaikuttaa, kuten asuinalueesta (Aaltonen ym. 2011, 33). Yläasteikäinen Katariina oli asunut koko ikänsä samalla asuinalueella. Paikallisuus määritti vahvasti hänen ystävyysverkostoaan. Katariina oli tutustunut koulussa kaikkiin yhteentoista ystäväänsä, jotka hän merkitsi piirtämäänsä ystävyysverkostoon (kuva 1). Katariina kuitenkin halusi merkitä ystävyysverkostoonsa myös ystäviä koulun ulkopuolelta ja näin laajentaa kuvaa ystävyysverkostostaan. Katariina kertoi, että näihin ystäviinsä koulun ulkopuolelta hän oli tutustunut jo ala-asteella. Nyt Katariinan siirryttyä yläasteelle oli osa hänen nuoremmista ystävistään vielä jäänyt ala-asteelle. Katariinan ystävyysverkostosta tulee hyvin esille se, kuinka hänen sosiaaliset suhteensa olivat vahvasti kiinnittyneet paikallisesti koulun kautta.

Kuva 1. Katariinan paikallisesti kiinnittynyt ystävyysverkosto (korostus AL)

Tutkimuksissa kouluympäristö onkin korostunut tärkeänä nuorten ystävyyksien rakentumisen ja kehittymisen paikkana (ks. esim. Hey 1997; Gordon ym. 2000; Tolonen 2001; Paju 2011; Kulmalainen 2015). Sosiaaliset suhteet koulussa ovat erityisen tärkeitä nuorille (Gordon ym. 2000, 110; Merimaa 2015, 54). Koulussa oleminen ilman kavereita on nuorelle haastava tilanne, jota nuoret pitävät leimaavana ja vältettävänä asemana (Hoikkala & Paju 2013, 148–149). Usein ne oppilaat, jotka eivät vaikuta kuuluvan joukkoon, joutuvat kiusaamisen kohteeksi. Kun koulussa on ystävä tai ystäväpiiri, arki koulussa tuntuu paljon hallittavammalta. (Gordon ym. 2000, 111.) Tyttöjen puheessa korostui ystävyyssuhteiden erityinen tärkeys koulussa. Useimmilla tytöillä oli koulussa Katariinan tavoin läheisiä ystäviä ja he viettivät eniten vapaa-aikaansa yleensä samaa koulua käyvien ystäviensä kanssa.

Nuorten vertaisryhmiin liittyy tunneperäisen yhteenkuulumisen lisäksi väistämättä muiden nuorten asemoimista yhteisön ulkopuolelle (Korkiamäki 2014, 39). Yhteisyyttä luodaan myös toisista erottautumalla, kun nuoret määrittelevät, kuka heidän ystävyyssverkostoonsa kuuluu ja ei kuulu. Näiden eronteiden kautta nuoret vahvistavat ystäväpiiriin kuulumistaan ja rakentavat sosiaalista identiteettiään, mutta niillä voi olla kielteisiäkin seurauksia, kuten kiusaaminen tai syrjiminä (Korkiamäki & Kallio 2014, 23). Kouluterveyskyselyn mukaan vajaa kymmenen prosenttia pääkaupunkiseudun kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista kokee, ettei heillä ole yhtään ystävää (Luopa ym. 2013, 12). Tytöistä Elina oli ainoa, joka kertoi, ettei hän ollut löytänyt ystäviä koulusta. Hän kuvasi kokeneensa ulkopuolisuutta, sillä ”ei mahtunut lokeroihin”¹. Elina oli vaihtanut koulua yläasteella perheen muuton vuoksi. Uudella yläasteella Laaksolassa oli Elinan mukaan sama ongelma kuin vanhalla asuinalueella Merikulmassa. Hän ei kokenut yläasteellakaan mahtuvansa mukaan ”pieniin piireihin”, kun kaikki olivat tunteneet toisensa jo lapsesta asti. Elinan puheessa tuli esille pitkään tuntemisen varjopuoli. Kaikki olivat Elinan mukaan Merikulmassa tunteneet toisensa jo niin kauan, että väijäämättä alkoi muodostua ”kuppikuntia”, joihin hän ei tuntenut mahtuvansa mukaan. Pitkään tuntemisen varjopuoli tuli esille myös uudella asuinalueella Laaksolassa, kun Elina tuli uutena jo vakiintuneeseen vertaisryhteyteen, jossa hän koki ”kaveeraamisen” haastavaksi.

Elina: No Merikulmasta mä vaihdoin sitte Laaksolaan kouluun ja se oli se että Merikulman ihmiset jäi vähän niinku sinne ja niihin ei oo kauheesti

¹ Keskustelussa ohjaajani Tarja Tolosen kanssa tuli esille, kuinka myös hänen Nuorten vapaa-aikatutkimuksen aineistossaan yksi tyttö puhui samanlaisesta ulkopuolisuuden kokemuksesta vertaisryhteydessään käyttämällä metaforia ”kupla” sekä ”kuplan murtaminen”.

tullut pidettyä yhteyttä mut et ku siel oli vähän sellasta et vois sanoa kun on tuntenut kaikki lapsesta saakka niin tulee rupee muodostumaan niitä omia kuppikuntia ja oli sit vähän silleen et tuntu et ei oikeen enää mahtunut niihin lokeroihin niin.

AL: Niin joo et pienet piirit?

Elina: Joo. Et pienien piirien hyviä puolia voi olla se et kaverisuhteet on tosi läheisiä mut sit on se et jos ei oo sellasta niinku tosi läheistä kaverisuhdetta niin sitte aika helposti kariutuu. Öö joo... Et en mä nyt tie et miten se on vaikuttanut et on uusi lukio niinku että oli se sillä tavalla niinku ihan kiva päästä pois vanhoista piireistä kun mul meni jo hermot näihi Laaksolan ihmisiin et ku on kuitenkin viisi vuotta ollut samoissa tekemisissä ja niilläkin on se et tosi moni on ollut päiväkodista saakka niin vaikeaa sitten lähteä kaveeraamaan.

Elinan ystävyysverkosto (kuva 2) erosi muiden tyttöjen verkostoista. Elina kertoi, että voi kutsua vain yhtä ihmistä ystäväkseen. Muut ihmiset ystävyysverkostossaan Elina halusi nimetä kavereiksi. Hän kertoi, ettei hänellä ollut heihin tarpeeksi vahvaa tunnesidettä, jotta voisi kutsua heitä ystävikseen. Elinan perhe oli muuttanut kolmannen kerran Elinan aloittaessa lukion. Elina kertoi, kuinka hänen vanhempansa olivat pohtineet, miten muutto vaikuttaisi taas hänen kaverisuhteisiinsa. Vaikuttaa siltä, että Elina itse kuitenkin halusi taas muuttaa. Vasta nyt uudesta lukiosta hän kertoi löytäneensä kaksi kaveria. Lisäksi Elina kertoi löytäneensä koulusta kaksi ”hyvän päivän tuttua”, joiden kanssa voi istua tunnilla vierekkäin tai jutella silloin tällöin.

Kuva 2. Elinan yhden ystävän ystävyysverkosto (korostus AL)

Elinan ystävyysverkostosta tulee esille se, kuinka läheisten ystävien löytäminen koulusta ja vertaisyhteisöstä ei välttämättä ole niin itsestään selvää kaikille nuorille. Kaverien ja hyvän päivän tuttujen löytäminen lukioista oli vaikuttanut siihen, että Elina viihtyi siellä nyt paremmin kuin peruskoulussa. Elinan mielestä lukio oli todella kiva toisin kuin vanha yläaste, jossa ei Elinan mukaan ollut kovin kivoja ihmisiä. Elina kertoikin, ettei ollut yläasteella mennyt aina mielellään kouluun.

AL: Tykkätkö sä käydä koulussa?

Elina: [...] Mul on enenmmän motivaatiota mennä nyt kouluun kun toi on niinku tosi kiva koulu. Mä tykkään siitä toisin kuin toi Laaksolan yläaste et sinne niinku yläasteella oli kauheen paljon tekosyitä et vitsi mulla on vähän huono olo mä en jaksais mennä kouluun.

AL: Okei. Mikähän sul vaikutti sit siihen sillon?

Elina: No oli en mä tie oliko se joku teini-iän tällästä kapinaa vai niinku sellasta en mä tiedä et oli vähän sellainen et ei siel niinku kauheen kivoja tyyppejä aina ollut et ne oli vähän sellaisia niinku oma napa paras napa. Sellaisia rasittavia.

Toiset nuoret löytävät paikkansa lähipiirin vertaisyhteisöstä helpommin kuin toiset. Tyttöryhmissä on usein tietty ydinjoukko, jonka vallassa on päättää, kuka otetaan ryhmään mukaan tai suljetaan ulkopuolelle (Aapola 1992b, 97; Hey 1997, 58; Ojanen 2011a, 132, 134; Ollikainen 2011, 476). Elina oli ainoa haastattelemistani tytöistä, joka kuvasi suoraan kokeneensa ulkopuolisuutta vertaisyhteisöstään. Elinalla ulkopuolisuuden kokemus ei kuitenkaan vaikuttanut määräävältä ulkopuolisuuden identiteetiltä. Elinan tunne ulkopuolisuudesta rajoittui nimittäin kouluun. Riikka Korkiamäen (2014, 43) mukaan ulkopuolisuus tietystä vertaisryhmästä, kuten koulukavereista, on nuorilla usein tyypillisempää kuin kaverisuhteiden puuttuminen kokonaan. Elinan ulkopuolisuutta voi tulkita myös omaehtoisena asemoitumisena suhteessa ”erihenkisiin” luokkakavereihin. Ulkopuolisuuden kokemus riippuukin nuorilla keskeisesti siitä, onko ulkopuolella oleminen itse itselle määritelty olotila vai onko se muiden sanelemaa. (Mt., 41, 44.) Elina kertoi ulkopuolisuudestaan koulussa yksinäisyyden sijaan itsellisyyden kautta (Harinen 2008, 91). Koulussa vertaisryhmästä ulkopuolisuus ei kuitenkaan vaikuttanut täysin yhdentekevältä Elinalle.

Alussa kuvatus Katariinan ystävyysverkostossa tuli esille Elinan kuvaamat ”pienet piirit”, joista Elina ei peruskoulun aikana löytänyt paikkaansa. Katariina oli asunut lähes koko ikänsä samalla asuinalueella Metsälässä. Katariinalla ei ollut hankaluuksia löytää ystäviä lähipiiristä, vaan päinvastoin, hän oli muodostanut kaikki ystävyysuhteensa

koulun kautta. Katariina ei osannut tarkemmin määritellä, miksi oli ystäväystynyt juuri näiden tyttöjen kanssa. He nyt vain olivat sattuneet olemaan samalla luokalla ja käyneet Metsälän nuorisotalolla, jossa Katariina kuvasi viettävänsä usein aikaa koulun jälkeen. Myös kaikille muille Metsälän nuorisotalolla haastattelemilleni tytöille nuorisotalo vaikutti olevan tärkeä ajanviettopaikka, jossa koulussa solmittuja ystävyys-suhteita oli mahdollisuus syventää (vrt. Tolonen 2010, 8–9). Tämä näkyi siinä, kuinka Metsälässä haastattelemani tytöt merkitsivät useasti toisia haastattelemani tyttöjä ystävyysverkostoihinsa. Esimerkiksi Katariina merkitsi verkostoonsa (ks. kuva 1 s. 38) haastattelemani Pauliinan, Rashidan ja Sofian sekä muita samoja tyttöjä, joita muut Metsälässä haastattelemani tytöt olivat nimenneet ystävikseen.

AL: Mut miten te ootte sit valikoinut sieltä koulust just ne tietyt tyypit kenen kans te ootte alkanut ystäviks?

Katariina: Koska ne on ollut samalla luokalla varmaan ja sit koska ne on käynyt nutalla.

Nuorista pääsevät sosiaalisiin piireihin ja ystävyksiin mukaan vaivattomimmin ne nuoret, jotka osaavat olla ”oikein” osana valtakulttuuria ja vertaisyhteisöjä (Harinen 2008, 86; Kulmalainen 2015, 53). Elinan ja Katariinan hyvin erilaisista ystävyysverkostoista ilmenee se, kuinka nuorten identiteettityöhön liittyvän valinnaisuuden edellytykset sosiaalisten suhteiden muodostamisessa eivät ole tasa-arvoisia (ks. Gordon 2005, 115; Aaltonen 2006, 112; Ollikainen 2012, 152). Elina ei halunnut kertoa ulkopuolisuudestaan vertaisyhteisössään passiivisena sivullisuutena, vaan osittain omana valintanaan (Korkiamäki 2014, 43). Elinan puheesta heijastui kuitenkin tietynlainen normi tai arvostus oman paikkansa löytämisestä vertaisyhteisössä, jossa yksin olemista tai sivullisuutta ei pidetä arvostettuna (Ollikainen 2011, 472–473). Kaikki muut tytöt olivat löytäneet paikkansa vaivattoman oloisesti lähipiirin vertaisyhteisöistä (vrt. Aapola 1992a, 39). Tyttöjen ystävyystyyliä määrittikin keskeisesti se, miten he kuvasivat ystävyysverkostonsa muodostuneen paikallisesti asuinalueen, paikallisen koulun ja nuorisotalon kautta. Seuraavaksi kuvaan tarkemmin sitä, miten jotkut tytöt muodostivat ystävyystyyliään paikallisuutta laajemmin.

4.1.2 Miten ystävyysverkot olivat laajentuneet?

Jaana Lähteenmaan (2000, 40) mukaan nuori, joka tuntee itsensä koulussa tai asuinalueellaan ulkopuoliseksi, etsiytyy usein alakulttuuriin, jossa saattaa kokea säilyttävänsä erilaisen itsensä ja kokea voimakkaasti kuuluvansa johonkin ryhmään. Samoin oslolaisia monikulttuuristen lähiöiden ryhmittymiä tutkinut Katrine Fangen (2010, 140, 146) kuvaa, kuinka ulkopuolisuuden tunnetta suhteessa ympäröivään yhteisöön kokevat nuoret etsiytyvät ”erilaisuuden yhteisöihin” (*community of difference*), joissa nuorilla on mahdollisuus tuntea kuuluvansa joukkoon. Elina, joka ei ollut löytänyt lähipiiristä läheisiä ystävyssuhteita, korosti ystävyystyyliinsä muita asioita tärkeämmäksi kuin paikallisuutta. Elinan perhe oli muuttanut kolme kertaa, mutta hän ei kokenut tätä ongelmana sosiaalisille suhteille. Elinaa ei haitannut, vaikka hänen kaverinsa asuivatkin eri puolella Helsinkiä tai jopa Suomea. Elinan ystävyysverkostossa yhteisöllisyys muodostui vahvasti yhteisten kiinnostuksen kohteiden kautta (vrt. Noro 1991, 231–239). Elinan sosiaalinen verkosto oli nimittäin merkittävästi laajentunut seurakunnan toiminnan kautta (ks. kuva 2 s. 40). Ystävyysverkostonsa Elina merkitsi neljä läheisempää kaveria, joihin oli tutustunut tätä kautta. Elinan tapasi heitä viikoittain kirkon nuorten illassa. Elina esitti yhden sosiaalisen identiteettinsä muodostuneen keskeisesti kirkon kautta solmimiensa kaverisuhteidensa kautta.

Elina: Et ei se niinku oo ongelma et nähdä ihmisiä eripuolilta Helsinkiä tai eri puolilta Suomea et... Sillä tavalla et kyl mä tiedän et jotkut jaksaa tulla sit meillekin asti tai mä jaksan tulla tänne asti. On se jotenki vähän eri et kun ei voi mennä vaan suoraan naapuriin.

[...]

Elina: Silleen et miten niinku vanhemmat oli kuulemma miettinyt sitä et entä jos mun kaverisuhteet et niinku et mitä jos ne sitten vaikeutuu siitä [muutosta] mut ei se oo sinäänsä ongelma et niinku kuitenkin nähdään enemmänki tuolla kirkolla kavereita ja kaikki on kuitenkin muualla lukiossa ja ihmiset saattaa muutenki muutella niin ei se voi olla ongelma et pitää olla pelkästään Laaksolan sisällä.

Leena Suurpää (2002, 81–83) vetää yhteen, että tutkimuskirjallisuudessa korostunut nuorten ystävyssuhteiden ja yleisimmin sosiaalisten suhteiden joustava luonne, sillä niiden nähdään olevan kasvavassa määrin neuvoteltavissa, eivätkä ne välttämättä perustu sosiaaliseen tai kulttuuriseen taustaan. Suurpään (1996, 59) haastattelemat nuoret korostivat ennemmin haluavansa olla ensisijaisesti yksilöitä ja vasta toissijaisesti kuulua johonkin tiettyyn ryhmään (ks. myös Aaltonen ym. 2011, 34). Suurpää (1996, 58–59)

esittää, että nuoret pitivät ”sukkulointia” eri kaveriporukoiden välillä (vrt. Lähteenmaa 1992a, 185) eräänlaisena sosiaalisen kanssakäymisen ihanteena. Monet nuorista eivät nimittäin kokeneet tai edes halunneet kokea kuuluvansa yhteen tiettyyn ryhmään, vaan pitivät erilaisia kaveriporukoita muuttumattomia ryhmiä mielekkäämpänä. Suurpää (1996, 60–61) on nimennyt tämän ”yksilöllisen sukkuloinnin ihanteeksi”, sillä kaveriporukoihin kuulumisen halutaan esittää olevan pitkälti oman vapaan valinnan tulosta. Korkiamäki (2008, 188) tulkitsee yhteisöllisen arjen näyttäytyvän nuorille usein ”surffailuna sosiaalisissa verkostoissa”. Yksilöllisyyttä ja yhteisöllisyyttä ei tulisi tarkastella vastakkaisina vaan rinnakkaisina, sillä nuoren jäsenyys yhdessä yhteisössä ei välttämättä sulje pois jäsenyyttä toisessa yhteisössä (mt., 188). Sukkulointi ja sosiaalinen joustavuus ovat tällöin nuorelle sosiaalisia resursseja.

Nuoret eivät koe eroja ja erilaisuutta uhkaavina tekijöinä ystävyys-suhteissa, vaan nuorten mukaan ystävyys-suhteisiin kuuluu myös ystävien keskinäinen erilaisuus (Suurpää 2002, 91). Vaikka nuoret itse korostavat yksilöllisyyttä ja erilaisuutta ystävyys-suhteissaan, on nuorten ystävyyspiirien usein havaittu olevan melko yhtenäisiä esimerkiksi sukupuolen, iän, kansallisuuden, etnisen ”toiseuden” tai luokkataustan mukaan, vaikka nuoret eivät tähän tietoisesti pyrkisikään (Suurpää 2002, 85; Aapola ym. 2005, 120; Aaltonen ym. 2011, 29–56). Toisaalta joissakin nuorten ryhmissä yksilöllisyyttä korostetaan enemmän, kun taas joissakin ryhmissä yhteisöllisyys voi olla kollektiivisempaa omistautumista yhteen tiiviiseen ryhmään, jonka jäsenet ovat keskenään esimerkiksi etniseltä taustaltaan tai vaate-tyyliltään hyvin samanlaisia (Tolonen 2010, 9–16; ks. myös Maunu 2014, 176–177).

Haastattelemanani tyttöjen ystävyysverkot olivat melko yhtenäisiä iän ja sukupuolen suhteen. Tytöistä neljällä oli monikulttuurinen tausta. Kaikki olivat kuitenkin asuneet jo useampia vuosia Suomessa. Kaikki maahanmuuttajataustaiset tytöt korostivat laajaa ja moninaista ystäväpiiriään, eivätkä kuvailleet ystävyysverkostoaan etnisen tai kulttuurisen taustan yhdistäminä (vrt. Aaltonen ym. 2011, 35). Sabina oli muuttanut Suomeen noin neljä vuotta sitten, kun aloitti neljännen luokan ala-asteella. Kun puhumme ystävien samanlaisuudesta, Sabina halusi korostaa, että hänen ystävänsä ovat myös hyvin erilaisia kuin hän. Sabinan ystävyystyylillä määritteli vahvasti hänen halunsa korostaa tulevana toimeen kaikenlaisten ihmisten kanssa.

Sabina: En mä tie ku mul on aikalailla kun mä tuun tosi erilaisten ihmisten kanssa toimeen niin on tosi paljon niinku laidast laitaa tai et sit on niinku ihan erilaisia mut sit on ihan samanlaisia ja näin et ei sil oo niinku mitään väliä.

Sami Myllyniemen (2009, 96–100) mukaan noin kaksi kolmasosaa nuorista kokee kuuluvansa johonkin kiinteään ryhmään tai ystäväpiiriin, mutta vain seitsemän prosenttia nuorista kertoo kuuluvansa johonkin tyyliin tai alakulttuuriin (kuten gootti, hoppari, punkkari, hevari, skeittari). Tyttöjen mukaan heidän ystävyksiään eivät täysin ohjanneet ulkoinen tyyli tai musiikkimaku tai he eivät kuvanneet kuuluvansa johonkin tiettyyn alakulttuuriin, vaan tärkeämpinä ominaisuuksina he pitivät ystävän luonteenpiirteitä (vrt. Aapola 1992b, 87). Tyttöjen esityksissä ystävyssuhteistaan tuli kuitenkin esille, kuinka yksilölliset tekijät, kuten kiinnostuksen kohteet, vaikuttavat tyttöjen ystävyssuhteiden muodostumiseen. Vaikka useimmat tytöt korostivat, että samanlaiset kiinnostuksen kohteet ystävien välillä eivät ole välttämättömiä, niin esimerkiksi samanlaisen musiikin fanittaminen yhdisti joitakin tyttöjä. Yhteinen kiinnostuksen kohde vaikutti tällöin olevan tytöille keskeinen ystävyyttä lujittava asia ja ystävien yhteinen juttu, joka jaettiin vain tiettyjen ystävien kanssa.

Emilia ja Amira kertoivat hieman ujostellen, että samanlainen musiikkimaku oli heitä yhdistävä tekijä. Tytöt nauroivat paljon, kun juttelimme heidän kiinnostuksen kohteistaan. He kokivat mahdollisesti, että heidän musiikkimaussaansa olisi jotain noloistuttavaa. Voi olla, että tyttöjen mainitsemien miesartistien, Chris Brownin, Justin Bieberin, Isac Elliotin ja Robinin, fanittaminen oli tyttöjen yhteinen asia, jonka he halusivat pitää muilta salassa tai josta eivät yleensä mielellään puhu muiden kanssa. Isac Elliot ja Robin vaikuttivat olevan suosittuja, sillä haastattelemistani tytöistä myös Sofia, Pauliina ja Olivia nimesivät heidät lempiartisteikseen.

AL: Entäs sit kiinnostuksen kohteet, onks teil vaiks samanlaisia keskenään? Jotain mistä te ootte kiinnostunut?

[Emilia ja Amira nauravat]

Emilia: En mä tie... Meil on jotain. Me tykätään sellaisist samoist jutuist. Musiikista. Sit niinku tälläsestä.

[Molemmat nauravat]

AL: Okei. Millaisesta musiikista? Mikä naurattaa? Sanokaa vaan.

[Molemmat nauravat]

AL: Tosiaan en mä näitä kerro kenellekkään että saatte ihan rauhas kertoa [naurahtaa].

Emilia: Nii siis niinku samoist laulajist.

AL: Voiks sä sanoo jotai esimerkkejä?

Emilia: Niinku Chris Brown ja sit joku tieksä Justin Bieber ja Isac ja Robin ja tälläsii.

AL: Okei mieslaulajia. [Kaikki nauravat]

Tyttöjen mukaan internetissä on helppo tavata ihmisiä, jotka jakavat samoja mielenkiinnon kohteita (vrt. Tuomi, 2011, 89). Sinikka Aapola (1992a, 97) toteaa tyttöjen ystävyys-suhteita käsittelevässä tutkimuksessaan, että useimmilla tytöillä oli kasvokkaisten ystävyys-suhteiden lisäksi kirjeystäviä, joita tytöt olivat hankkineet muun muassa lehti-ilmoitusten tai joidenkin järjestöjen kautta. Nettiystävät olivat korvanneet haastattelemillani tytöillä kirjeystävät, sillä kenelläkään haastattelemistani tytöistä ei ollut kirjeystäviä. Hannele Forsberg ja Tarja Pösö (2001, 198) esittävät, että nuorilla on kasvokkaisten suhteiden rinnalla myös virtuaali- ja kybersuhteita. He kuvaavat informaatioteknologian näin muokkaavan uudella tavalla nuorten sosiaalisia suhteita (mt., 198).

Maija Merimaan (2015, 52) mukaan harva nuorista on kuitenkin tutustunut netissä kavereihinsa. danah boyd (2008, 177) esittää, että helposti oletetaan sosiaalisen median mahdollistavan nuorten tutustumisen uusiin ihmisiin, vaikka hänen tutkimiansa nuorten sosiaalisia suhteita määritti eniten koulu. Myös haastattelemillani tytöillä internetiin sijoittuvat ystävyys-suhteet olivat poikkeuksia. Vain harva tytöistä oli nimittäin tutustunut internetin kautta ihmisiin, joita kutsui ystävikseen. Tyttöjen puheessa painottui, että joku yhdistävä tekijä pitää olla, jos tutustuu uusiin ihmisiin internetissä, jotta heistä voi tulla ystäviä. Elina kertoi löytäneensä internetistä kolme kaveria, jotka olivat hänen tavoin kiinnostuneita japanilaisesta popista. He eivät olleet kuitenkaan pelkästään nettikavereita, sillä Elina tapasi heitä myös erilaisissa tapahtumissa, jotka liittyivät heidän yhteiseen musiikkikiinnostukseensa.

Internet ja erityisesti sosiaalinen media oli laajentanut Sofian ystävyysverkostoa merkittävästi. Hän kertoi, että ennen sosiaalista mediaa hänellä oli ollut kavereita vain koulun ja harrastusten kautta. Nyt hän kertoi löytäneensä sosiaalisen median kautta ystäviä, jotka fanittavat samanlaista musiikkia kuin hän. Sofia oli musiikkikiinnostuksensa kautta löytänyt sosiaalisen median avulla yhden nykyisistä parhaista ystävistään. Sofia kertoi käyvänsä usein fanittamiensa artistien ja bändien keikoilla, joissa oli tutustunut uusiin ihmisiin. Musiikki ja keikoilla käynti olivatkin

keskeisiä Sofian ystävyysverkostoa ja sosiaalista identiteettiä määrittäviä asioita (kuva 3). Sofia merkitsi verkostoonsa, että ”julkisten stalkkaus” sosiaalisessa mediassa oli joitakin hänen ystäviään yhdistävä asia. Sosiaalisessa mediassa, kuten WhatsAppissa, Instagramissa ja Facetimessa, Sofia oli jatkanut yhteydenpitoa näiden uusien tuttavuuksien kanssa sekä tutustunut myös uusiin ihmisiin kavereiensa kautta. Onkin todettu, että internet saattaa edesauttaa ystävyyssuhteiden syntyä, sillä se voi madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä kaverin kavereihin tai puolittuihin (Aaltonen ym. 2011, 42–43; Awan & Gauntlett 2013, 119–120; Merimaa 2015, 52).

AL: No sitte voitais lähtee miettimään sitä et mis te ootte tutustuneet teiän ystäviin.

Sofia: Koulussa ja sit öö no mä oon aika paljon ku mä oon keikoilla koulun jälkeen niin niillä mä oon tutustunut tosi moneen mun kavereiin ja ystävään silleen.

AL: Okei. Missä keikoilla sä käyt?

Sofia: TCT², Isac Elliot ja Robin ja sit kaikkii muita tämmösiä.

AL: Okei.

Sofia: Ja sit netis kans aika moneen.

AL: Joo.

Sofia: Esim yks mun paras kaverei on mä oon tutustunut siihen netissä.

[...]

Sofia: Jos mul on joku kaverei ja se on sit lisännyt mut johonki WhatsAppissa ryhmään nii sit sieltä mä oon tutustunut ja sit mä oon puhunut niille ja ne lisää toisiin ryhmiin sitte. Siin tutustuu hirveen moneen tyyppiin sillain. Tai siis muutenki Instagramin kautta ja tälleen.

AL: Niijust. Ooks sä nähnyt niitä kasvokkain vai onks ne vaan et sä oot...

Sofia: Joitain mä oon nähnyt mut kaikkia mä en oo nähnyt. Mut mä oon puhunut esim puhelimessa ja tommosissa Skypein tapasissa paikoissa.

² Helsinkiläinen pop–rap-yhtye

Kuva 3. Sofian kiinnostuksen kohteisiin perustuva ystävyysverkosto (korostus AL)

Nuorten ystävyys-suhteita voivat määrittää yhteisten kiinnostuksen kohteiden lisäksi samanlaiset asenteet, kuten suhtautuminen päihteisiin tai koulumenestykseen (Korkiamäki 2013, 135). Samanlaiset kiinnostuksen kohteet tai muut yhdistävät asiat voivat toimia nuorille yhdistävän tekijän lisäksi muista erottautumisen keinona (Tolonen 2013, 69). Helmi ja Aurora kertoivat, kuinka heidän ystäviään yhdistää partioharrastus, samanlainen vaatetyyli ja musiikkimaku. Myöhemmin haastattelussa Helmi ja Aurora kertoivat, kuinka heidän yhteisen ystävänsä Marian asema oli muuttunut heidän ystäväpiirissään. Helmi ja Aurora olivat Marian kanssa partiossa samassa ryhmässä ja kävivät samaa koulua. Maria oli tyttöjen mukaan lähiaikoina muuttunut niin paljon, että hänellä oli nykyään uudet ystävät. Molemmat tytöt kuitenkin vielä sijoittivat Marian itse piirtämäänsä kuvaan ystävyysverkostostaan, vaikka heidän puheensa perusteella vaikutti siltä, että Maria oli muodostanut uuden ystäväporukan. Helmin ja Auroran tapa esittää suhteen muuttuminen yhteisen ystävänsä muuttumisen takia heijastelee sitä, kuinka samanlaisuus ja samanlaiset asenteet vaikuttavat tyttöjen ystävyys-suhteiden muodostumisen lisäksi myös niiden päättymiseen.

AL: Entäs sit jos te mietitte jotai ystävyys-suhteita jotka ei oookkaan mennyt niin hyvin et on päättynyt tai no oisko semmonen joku juttu.

Aurora: Maria. Tai meen molempien kaveri nii se ei oo nykyään tai no sil on eri kaverit nykyään.

Helmi: Nyt tai no ihan vähäs ajas tai ehkä johtuu et on vähä muuttunut.

Auroa: Ja sit se ei oo enää niinku meidän kaa. Ja koulussakin se oli ennen mejän kaa.

Helmi: Mejän kaa.

Auroa: Ei se enää nykyään. Et sil on uudet.

Helmi: Niin. Ehkä se on jotenki et.

Aurora: Se tykkää eri asioista.

Helmi: Nii eri asioista ja vähän erilaine.

Aurora: Nii. Ja luonteeltaankin erilainen.

Helmi: Nii nykyään. En mä tie vaikuttaaks se voi olla et se kaveriporukka sen uus kaveriporukkakin vaikuttaa siihen.

Aurora ja Helmi puhuivat Marian etääntymisestä ystävyysverkostostaan konfliktin sijaan muutoksen kautta. Tytöt kuvasivat, että Mariasta oli tullut muutoksen takia monella tapaa erilainen. Se, että Maria muuttumisensa takia etääntyi Helmin ja Auroran ystäväporukasta, kertoo jännitteestä, joka liittyy porukasta ulossulkemiseen tai ulosjättäytymiseen. Marian uusi erilainen sosiaalinen identiteetti sulki hänet ulos vanhasta ystäväporukastaan. Marian ei ollut mahdollista kuulua samanaikaisesti sekä vanhaan että uuteen ystäväryhmään. Useimmilla haastattelemillani tyttöillä vaikutti kuitenkin olevan mahdollista olla toisia sosiaalisia identiteettejä eri yhteisöissä ja sosiaalisia resursseja sukkulointiin, sillä monet tytöt olivat muodostaneet ystävyysverkostojaan koulun ja asuinalueen ulkopuolelta myös harrastusten, kiinnostusten kohteiden tai internetin kautta (ks. tarkemmat kuvaukset liitteestä 5). Nuorille onkin todettu olevan tyypillistä mahdollisuus olla samanaikaisesti useiden eri tavoin paikantuvien yhteisöjen jäseniä, esimerkiksi koulussa, harrastuksissa ja erilaisissa virtuaalisissa toimintaympäristöissä (Valentine & Holoway 2002, Aaltonen ym. 2011, 29; Strandell ym. 2012; Korkiamäki & Kallio 2014, 21). Tyttöjen mukaan heidän ystäväpiirinsä eivät olleet yhtenäisiä ryhmiä, joita yhdistäisivät tietynlaiset taustat tai kokemukset, vaan he halusivat itse ennemminkin korostaa ystävyysverkostonsa laajuutta ja sitä, miten he tulevat toimeen erilaisten ihmisten kanssa (Aaltonen ym. 2011, 55).

Tyttöjen kuvaukset ystävyysverkostoistaan tukevat aiempaa näkemystä siitä, miten tytöt esittävät sukkuloivansa sosiaalisissa verkostoissa (ks. Lähteenmaa 1992a, 164; Suurpää 1996, 58–59; Korkiamäki 2008, 188). Sukkulointia on nuorisotutkimuksessa pidetty melko vakiintuneena nuorten vertaissuhteissa olemista ja toimimista kuvaavana tapana

(Salasuo 2007, 13), ja sitä voidaan tulkita yhteen tiettyyn ryhmään kuulumisen sijaan nuoren yksilöllisenä identiteettityönä (Lähteenmaa 2000, 33–34; ks. myös Hoikkala 1989; Lähteenmaa 1991). Tyttöjen sukkulointi eri yhteisöjen välillä ei luonnollisestikaan ole jähmettynyttä, vaan siihen voi liittyä myös vaihtelua ja epävarmuutta, sillä nuori voidaan sulkea ulos ryhmästä hetkellisesti tai lopullisesti (Aaltonen 2006, 112; ks. myös Bauman 1996; Hall 1999; Lähteenmaa 2000). Sukkulointi voi olla helpompaa niille tytöille, jotka kertoivat laajasta ystävyysverkostostaan ja erilaisten harrastusten ja kiinnostuksenkohteiden kautta syntyneistä ystävyys-suhteistaan, kun taas toisille tytöille jäsenyys eri ryhmissä ei välttämättä aukea niin vaivattomasti (Aaltonen 2006, 112).

Paikallisuuden sijaan joidenkin tyttöjen ystävyystyyliä määritteli vahvasti se, kuinka eri ystäväporukoiden välillä sukkulointi paikallisuutta laajemmin nähtiin tavoiteltavana. Laajoissa ystävyysverkoissaan sukkuloivat tytöt esittivät sukkuloinnin olevan vaivatonta (vrt. Ollikainen 2011, 471–477). Seuraavaksi tarkastelen, miten tytöt esittivät muodostavansa eriasteisia sosiaalisia siteitä ystävyysverkostossaan.

4.2 Paras ystävä vai monia hyviä ystäviä?

Paras ystävä -suhteen merkitys tyttöjen tavoiteltavampana ja keskeisimpänä ystävyysmuotona oli pitkään toistuvana tuloksena tai jopa tutkimuksen lähtökohtana pohjoismaisessa ja angloamerikkalaisessa tyttötutkimuksessa (Topo 1988, 63; Aapola 1992a, 30). Ann Scott Sørensenin (1986, 35) mukaan tytöille on ominaista järjestäytyä tiiviisiin suhteisiin pareittain toisten tyttöjen kanssa heti koulunkäynnin alkaessa. Samoin Helena Wulffin (1988, 74) tutkimuksessa erään lontoolaisen nuorisotalon tyttöjen paras ystävä -suhteet erosivat tyttöjen muista ystävyys-suhteista. Wulffin tutkimien tyttöjen suhde parhaaseen ystävänsä oli tiivis ja luottamuksellinen sekä sulki pois muut rinnakkaiset ystävyydet (mt., 74).

Tämän ”paras ystävä -myytin” murtamisen aloitti suomalaisessa tyttötutkimuksessa Sinikka Aapola (1992a). Hän kertoo tehdessään tutkimustaan helsinkiläistyttyjen ystävyyskulttuurista odottaneen löytävänsä vahvoja paras ystävä -suhteita aiempien tyttöjen ystävyys-suhteita käsittelevien tutkimusten tavoin. Kuitenkin tyttöjä haastatelleessaan Aapola huomasi, että pariystävyyttä osoittautui useimmille tytöille ristiriitaiseksi ja jopa kielteisesti sävyttyneeksi. Vaikka monet Aapolan haastattelemissa

tytöistä viettivät paljon aikaa kahdestaan jonkun toisen tytön kanssa, vieroksuivat he haastatteluissa yhden parhaan ystävän nimeämistä. (Aapola 1992a, 30–31.) Myöhemmin myös muissa tutkimuksissa on korostunut, että vaikka paras ystävä -suhde on tärkeä ystävyysmuoto tytöillä, on se vain yksi ystävyysmuoto ja tutkimuksissa on alettu kiinnittää huomiota tyttöjen sosiaalisten suhteiden monipuolisuuteen (ks. esim. Hey 1997; Tolonen 2001; Gordon et al. 2004; Aapola ym. 2005; Goodwin 2006; Ojanen 2011a).

Kun tytöt saivat itse valita kaverin mukaan haastatteluun, oletin tyttöjen valitsevan juuri parhaan tai läheisimmän ystävän. Kuitenkin haastatteluista kuudestatoista tytöstä vain kolme nimesi yhden parhaan ystävän. Yhdessä parihaastattelussa Amira ja Emilia nimesivät toisensa parhaiksi ystäviksi, ja lisäksi Elina luokitteli itselleen yhden parhaan ystävän. Elina halusi täsmentää, että hänellä oli tämän yhden läheisen ystävän lisäksi vain kavereita sekä vähän läheisempiä kavereita, joiden kanssa ei ollut niin vahvaa tunnesidettä kuin ystävän kanssa. Muut haastattelemani tytöt eivät halunneet luokitella vain yhtä parasta ystävää, vaan kertoivat heillä olevan monta parasta ystävää. Vaikka useimmat pareittain haastatellut tytöt olivat valinneet haastatteluun mukaan läheisen tai pitkäaikaisen ystävänsä, he eivät kuitenkaan halunneet nimetä toisiaan parhaiksi ystäviksi. Samoin Aapolan (1992a, 32) tutkimuksessa tytöt olivat vastahakoisia nimeämään parasta ystävää parihaastattelussa. He halusivat korostaa sitovien paras ystävä -suhteiden sijaan oikeuttaan moniin ystäviin, vaikka monet tytöt viettivät paljon aikaa pareina jonkun tietyn tytön kanssa (mt., 32). Useimmat haastattelemani tytöt halusivat luokitella Katariinan ja Sofian tavoin, että heillä on monta parasta ystävää.

AL: Onks teil semmonen kun paras ystävä?

Katariina: Joo.

Sofia: No mul on niit paljon mut... Ei mul oo yhtä semmost vaan.

AL: Okei no mut taas Katariina sano et sul olis, niin onks sul vaan yks vai useempi?

Katariina: Mul on useempi. Mul on aika monta.

Pariystävyydet eivät vaikuttaneet olevan ihanteellisin ystävyysmuoto haastattelemilleni tytöille (vrt. Aapola 1992a, 32). Tytöt eivät halunneet Katariinan ja Sofian tavoin ystävänsä ollessa läsnä haastattelutilanteessa nostaa vain yhtä ystävää parhaimmaksi. Samoin Päivi Topon (1988, 63–64) haastattelemat tytöt eivät parihaastatteluissa halunneet nimetä parasta ystävää, vaikka Topon mukaan useimmilla

tyttöillä oli selvästi yksi paras ystävä. Yksilöhaastatteluissa puolestaan tytöt nimesivät parhaan ystävän, kun kukaan ei ollut kuulemassa heidän valintaansa (mt., 64). On kiinnostavaa, että tytöt eivät huolimatta siitä, että hyvä ystävä oli läsnä, halunneet nimetä häntä parhaaksi ystäväksi. Pareittain haastatellut tytöt nimittäin vastasivat Amiraa ja Emiliaa lukuun ottamatta korostaen oikeuttaan moniin ystäviin ja haluaan luoda monia läheisiä ystävyysyksiä. Parihaastatteluissa tuli esille tyttöjen tapa esittää ystävyys molemminpuolisena sopimuksena. Vaikutti, että tytöt tiesivät jo ennen haastatteluun tuloaan, missä asemassa olivat ystävänsä kanssa, eikä heidän tarvinnut haastattelussa vakuutella sitä toisilleen. Parihaastattelussa tytöt toisaalta kokivat mahdollisesti myös painetta vastata samoin kuin ystävänsä. Esimerkiksi Pauliina kertoi, että hänellä on seitsemän parasta ystävää. Tämän jälkeen Olivia laski, että hänellä on neljä parasta ystävää, mutta oli niin sanotusti paineen alla, eikä ehkä ei olisi vastannut näin ilman Pauliinan läsnäoloa. Olivia ei ollut itse aivan vakuuttunut parhaiden ystäviensä lukumäärästä.

AL: Onks teil semmone kun paras ystävä?

Pauliina: On monta.

AL: Sul on monta sulla Pauliina. Osaaks sanoa kuinka monta?

Pauliina: Oota mun pitää laskea.

AL: Okei.

Pauliina: Seitsemän.

AL: Seitsemän parasta ystävää. Miks ne on sun parhait ystäviä?

Pauliina: Koska ne on kivoja ja sit mä voin luottaa niihin.

AL: Entäs Olivia sit, sulla on kans paras ystävä vai onks sul enenemmän?

Olivia: Mul on nelj... ää öö eiku neljä.

Karoliina Ojanen (2011a, 126) on todennut tutkimuksessaan, että hevostalleilla käyvillä tyttöillä oli kaikilla ”vähän paremmat kaverit” laajoissa kaveriporukoissaan. Ryhmittymien sisällä tytöt muodostivat suljetumpia ystävyysuhteita ollen samalla osa laajempaa porukkaa. Vain lähinnä harrastusta aloittaessaan tytöt viettivät aikaa kahdenvälisissä suhteissa tai pienemmissä porukoissa. Yleensä tyttöjen yhteen porukkaan kuului noin neljästä kolmeenkymmeneen jäsentä. (Mt., 126.) Myös haastatteleminen tytöille monet rinnakkaiset luottamukselliset ystävyysuhteet olivat mahdollisia. Tytöt kuvasivat, että suhteet parempien ystävien kanssa ovat suljetumpia kuin muiden ystävien kanssa. Parhaiden ystävien kanssa piti viettää enemmän aikaa kuin kenenkään muun

kanssa, eikä salaisuuksia voinut kertoa kenellekään muille kuin parhaille ystäville (vrt. Wulff 1988, 34). Kristiina korosti, että hänellä on läheinen suhde parhaimpien ystäviensä kanssa. Hän voi luottaa heille asioitaan ja huoliaan.

Kristiina: No parhaat ystävät varmaan nytte on Helmi, Iida, Mikael ja Olavi... Et ne on niinku ne mun täs hetkel ihan ne läheisimmät et mä kerron niille aika paljon mun asioita ja huolia.

AL: Okei miks sä luulet et ne on just ne?

Kristiina: Jotenki kun on sit niin paljon niitten kaa niin sit tulee sellainen kun sä näet niitä joka päivä kuitenkin niin sit se on niin läheinen ja sit niinku no tulee sellainen tietynlainen yhteys et pystyy luottamaan toiseen ja sit se on helpompaa just kun näkee ja et ei oo niin etäinen.

Neutraalilta kuulostava aihe ystävien kokonaislukumäärästä vaikutti yllättävästi olevan herkkä tytöille. Tyttöjen piirtämät kuvat ystävyysverkostoistaan eivät aina täsmänneet tyttöjen puheeseen ystävyysuhteistaan. Usein tytöt kertoivat, että heillä on enemmän ystäviä kuin mitä olivat verkostoonsa laittaneet. Amira ja Emilia kertoivat, että eivät jaksaneet kuvata kaikkia ystäviään, vaan laittoivat kuvaan vain osan ystävistään. Kun Amira vastasi epämääräisesti kuvanneensa verkostoon vain osan ystävistään, vastasi Emilia tehneensä samoin. Amira ja Emilia eivät halunneet kaverinsa ollessa läsnä määritellä tarkasti, ketkä heidän ystävyysverkostoonsa kuuluvat. Juuri parihaastatteluissa ystävien lukumäärän nimeäminen oli erityisen jännitteinen asia. Se tuli esille myös Amiran ja Emilian haastattelussa, kun Amiran vastauksen jälkeen Emilia halusi esittää oman verkostonsa laajempaan kuin ystävänsä verkosto.

AL: Kuinka monta ystävää teil sit on jos pitäis arvioida joku lukumäärä? Osaatteks te sanoa?

Amira: Mul ei ole paljoa. Mul on vaan noin joku kymmenen.

AL: Okei.

Amira: Mä vaan kerroin kahdeksan niistä.

Emilia: En mäkään laittanut kaikkia. Joku kaksykt. En mä tiedä niinku.

Useimmat tytöistä kuvasivat ystävyysverkostoaan laajaksi. Minna Aution (2007, 59) 12–19-vuotiaille tytöille suunnatun kyselytutkimuksen mukaan tytöillä oli keskimäärin 13–14 ystävää. Puolella vastanneista tytöistä oli 4–10 ystävää ja neljänneksellä yli 15 ystävää. Hyviä ystäviä tytöillä oli puolestaan keskimäärin viisi. (Mt., 59.) Samanlaiset tulokset toistuivat vuoden 2014 Nuorisobarometrissa, jonka mukaan läheisiä ystäviä nuorilla oli keskimäärin viisi. Pojilla läheisiä ystäviä oli hieman enemmän kuin tytöillä. (Myllyniemi

2015, 69–70.) Toisaalta Tuula Kauppinen ja kumppanit (2004) esittävät, että tytöt nimeävät pääsääntöisesti enemmän ystäviä läheissuhteisiinsa kuin pojat, ja heillä on näin laajempi sosiaalinen verkosto kuin pojilla.

Haastattelemilleni tytöille oli tyypillistä korostaa ystävyyspiirinsä laajuutta ystävien määrästä kertoessaan, jos siihen lasketaan mukaan läheisten ystävien lisäksi kaverit. Matildan mielestä kaikki, jotka hän omasta ikäluokastaan tuntee, ovat hänen kavereitaan. Hän kuitenkin muiden tyttöjen tavoin teki eron kaverin ja ystävän välille. Suhteet ystäviin koettiin läheisimmiksi. Kristiina määritteli haastattelemistani tytöistä ystävyysverkostonsa kaikista laajimmaksi. Hän kertoi, että hänellä oli yli viisikymmentä ystävää. Piirtämänsä kuvaan ystävyysverkostostaan Kristiina merkitsi 25 ystävää, joihin oli tutustunut eri ympäristöissä koulussa, vapaa-ajalla, rippikoulussa ja uintiharrastuksen kautta (kuva 4). Laajasta ystävyysverkostostaan Kristiina nimesi itselleen neljä parasta ystävää. Vähiten ystäviä tytöistä oli Elinalla, joka kertoi ystäväpiiriinsä kuuluvan vain yhden ystävän. Toisaalta Elina ei kuitenkaan halunnut leimautua yksinäiseksi, vaan korosti ystävän lisäksi kaveripiirinsä kuuluvan myös neljä tai viisi läheisempää kaveria.

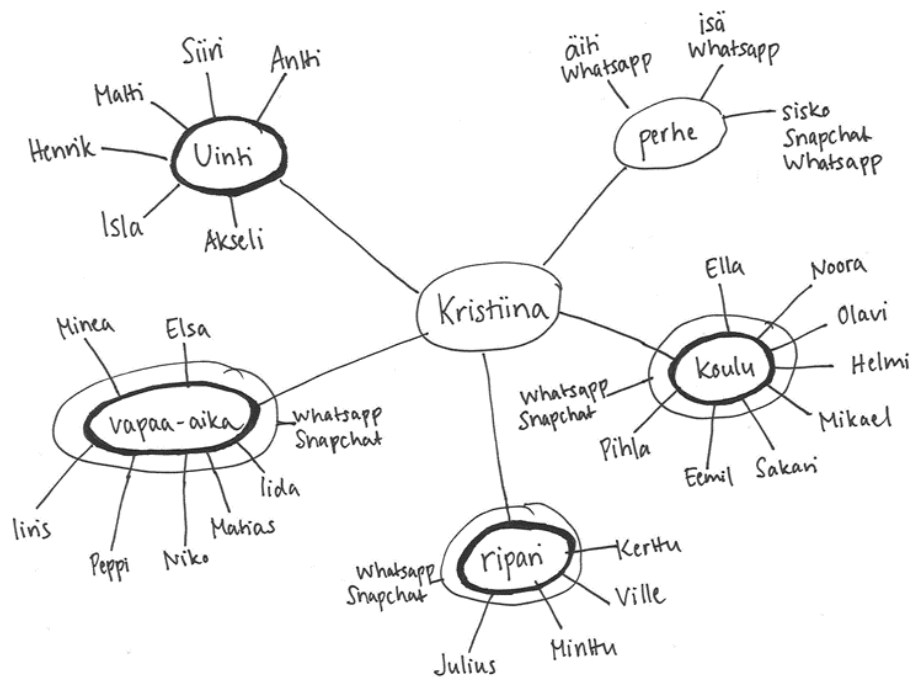
Matilda: No en oikeestaan silleen siis et mun mielest mul on tosi paljon kavereita mut sit mää niinku rajaan niistä just ne hyvät kaverit ja ystävät. Et se on tosi laaja se mun ystäväpiiri et just mun mielest kaikki mun ikäluokas ketkä mä tunnen niin mä pidän niitä mu vähän mun kavereina [naurahtaa].

[...]

Kristiina: Ööö mä en yhtään osaa sanoa. Oisko... Kun must tuntuu varmaan yli viiskyt. Mut en mä tiedä. Mut jotain sinne päin jos niinku nyt nopeasti vaan miettii koittaa ajatella ne kaikki piirit ja ystävät niin jotain sinnepäin.

[...]

Elina: Joo et sit on niinku sellaisia vähän läheisempiä ystäviä tai siis kavereita on niinku joku neljä viisi sellaista joita mä voisin luetella läheisimmäks.

Kuva 4. Kristiinan laaja eri ympäristöissä muodostuva ystävyysverkosto (korostus AL)

Kaikkien tyttöjen ystävyystyylille oli tyypillistä, että laajoista ystävyysverkostoista erotettiin läheisimmäksi koettuja suhteita. Toiset ystävät olivat näin ollen tytöille tärkeämpiä kuin toiset. Vain kolme tyttöä nimesi yhden parhaan ystävän, kun muiden tyttöjen ihanteena olivat useat luottamukselliset suhteet. Parihaastattelussa parhaiden ystävien nimeäminen oli erityisen jännitteinen asia, jonka tytöt usein välttivät määrittelemällä, että heillä on monia parhaita ystäviä. Useimpien tyttöjen ihanteena oli yhden parhaan ystävän sijaan mahdollisimman laaja ystävyysverkosto, jossa on mahdollista sukkuloida useiden rinnakkaisten luottamuksellisten ystävyys-suhteiden välillä. Seuraavaksi tarkastelen, millaisia erilaisia eroja ja jännitteitä liittyy poikien ja tyttöjen ystävyys-suhteiden välille tyttöjen ystävyyskulttuurisissa esityksissä.

4.3 Jännitteitä sukupuolten välillä

Sukupuolella on usein merkitystä nuorten ystävyys-suhteissa (Aaltonen ym. 2011, 34). Nuorten ystävyys-suhteisiin liittyy erilaisia oletuksia sukupuolelle tyypillisestä käytöksestä (Gordon ym. 2000, 111). Ystävyystä voidaan pitää sukupuolituneena kulttuurisena toimintana, sillä poikien ja tyttöjen on nähty tekevän erilaisia ”ystävyyssuhteitä” (*friendship work*) (Hey 2002, 234). Nuorten ystävät ovat usein samaa sukupuolta (Gordon ym. 2000, 111). Tyttöjen suhde poikiin voi kuitenkin määrittää keskeisesti myös tyttöjen

keskinäisiä suhteita, sillä esimerkiksi huomio ja hyväksyntä pojilta voivat nostaa tytön sosiaalista statusta (Ollikainen 2011, 473–474). On todettu, että tyttöjen ystävyysuhteet perustuvat useammin kokemusten jakamiselle ja luottamukselle, kun taas poikien ystävyysuhteet ovat usein toiminnallisempia ja perustuvat yhdessä tekemiselle, kuten yhdessä harrastamiselle (ks. esim. Aapola 1992a; Thorne 1993; Hey 1997; Tolonen 2001). Aikaisemman tutkimuksen tavoin useimmat haastattelemiini tytöt tulkitsivat erilaisia eroja ja jännitteitä tyttöjen ja poikien ystävyysuhteiden välille. Vain yhdessä parihaastattelussa Aino ja Sabina eivät muista tytöistä poiketen tehneet eroa tyttöjen ja poikien ystävyyden välille. Tytöt kertoivat, että heidän mielestään ystävyysuhteet poikien ja tyttöjen kanssa ovat täysin samanlaisia.

AL: Onks teil ystävinä myös poikia?

Aino: Joo.

Sabina: Joo.

AL: Mutta aatteletteks te et ne eroaa jotenki tytön ja pojan kanssa ne ystävyysuhteet?

Aino ja Sabina [samaa aikaan]: Ei.

Wulffin (1988, 74) mukaan tyttöjen välisessä ystävyydessä tytöille on tärkeää erotella, kenelle tytöt voivat kertoa salaisuutensa ja luottaa siihen, ettei ystävä kerro niitä eteenpäin. Juuri luottamus oli tärkein tunnusmerkki, jonka haastattelemiini tytöt liittivät ystävyyteen. Luottamukseen kuuluu tyttöjen mielestä se, että ystävän kanssa pystyy puhumaan kaikesta. Haastattelemilleni tytöille oli myös erittäin tärkeää pystyä luottamaan, että ystävä ei kerro luottamuksella kerrottuja asioita eteenpäin. Hey (1997, 65) on määritellyt tyttöjen ystävyysuhteille tyypilliset ”eettiset säännöt” (*ethical rules*), jotka ovat hänen tutkimuksensa perusteella tyttöjen ystävyyksien perusta. Nämä eettiset säännöt ovat luottamus, vastavuoroisuus, sitoutuminen, salassapitovelvollisuus, usko ja jakaminen (mt., 65). Haastattelemieni tyttöjen ystävyyden esityksissä myös nämä eettiset säännöt korostuivat. Tärkeimmäksi useimmat tytöt nostivat juuri luottamuksen ja salassapitovelvollisuuden.

Pauliinan ja Olivian parhaimpia ystäviä olivat tytöt, sillä he eivät täysin luottaneet poikiin (vrt. Topo 1988, 65). Pauliina ja Olivia eivät halunneet kertoa pojille mitään, koska eivät voineet luottaa poikien pitävän salaisuuksia itsellään. Kun kysyin, onko Pauliinalla ja Olivialla poikia ystävinä, molemmat kuitenkin kertoivat että on, mutta he eivät olleet merkinneet heitä piirtämäänsä verkostoon. Kun pyysin tyttöjä täydentämään nämä pojat

verkostoonsa, tyttöjä kikatutti paljon. He eivät tienneetkään, kenet olisivat merkinneet, vaan kuiskailivat toisilleen. Tämä vaikutti olevan tytöille jännitteinen asia, koska he eivät halunneet merkitä poikia verkostoonsa ystävänsä ja minun läsnä ollessa. Tulkitsin joidenkin muiden tyttöjen ujostelevan pojista puhuttaessa, sillä tyttöjen ja poikien välinen ihastuminen oli arka aihe tytöille. Pojat voivat merkitä tytöille ennemmin jännitystä ja romantiikkaa kuin läheisiä ystäviä (Aapola 1992a, 99; Hey 1997, 72).

AL: Entäs sit jos te aattelette ystävyysuhteita teidän tyttökavereihin tai sit näihin poikiin, niin onks niillä ystävyysuhteilla jotai eroa?

Pauliina: On.

AL: Millä tapaa ne eroaa?

Pauliina: En mä kerro niil pojil mitään [nauraa].

Olivia: En mäkään.

AL: Minkä takia niille ei voi kertoa mitään?

Pauliina: Koska ne kertoo kaikille.

AL: Aijaa.

Olivia: Muutenki ei ne tajuu mitään.

Pauliina: Niin.

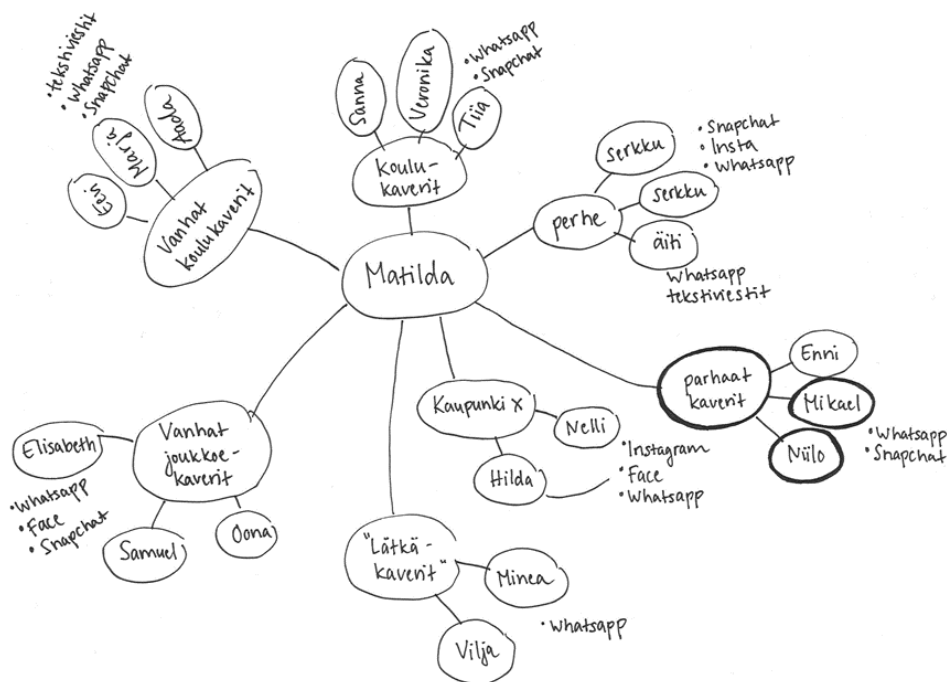
[Pauliina ja Olivia kikattavat]

Pauliina ja Olivia nostivat myös esille, etteivät pojat lähtökohtaisesti ymmärrä heitä. Samanlainen suhtautuminen poikiin tuli esille muidenkin tyttöjen puheessa. He kokivat, että tyttöjen kanssa on enemmän samaistuttavaa. Barrie Thorne (1993, 64–66) nimittää tällaista eron tekemistä sukupuolten välille rajatyöksi (*borderwork*). Sukupuolirajat aktivoituvat, kun tytöt ja pojat toimivat ryhmässä yhdessä. Sukupuolirajan vuorovaikutuksessa voi erilaisuuden tunne ”tytöistä ja pojista” vastakkaisina ryhminä vähentyä. Tyttöjen ja poikien toiminta yhdessä voi toisaalta myös korostaa eroa, jolloin vahvistuu ajatus ”tytöistä” ja ”pojista” toisilleen vastakkaisina ryhminä. (mt., 64–66, 84–85.) Vaikka tytöillä oli ystävinä tai kavereina poikia, useimmat kokivat vuorovaikutuksen poikien kanssa erilaiseksi ja pitivät sukupuolta merkittävänä rajojen määrittäjänä. Kristiinan tavoin tytöt kuitenkin epäröivät määritellesään eroa sukupuolten välille. Kristiinan mielestä tytöt ymmärtävät paremmin ”tyttöjen juttuja”, jonka takia tyttöjen on helpompi samaistua toisiinsa.

AL: Okei. Sit sul oli myös poikia tuolla [ystävyyssuhteissa] niin erooks sun mielestä ystävyysuhteet poikien kanssa sit jollai tapaa?

Kristiina: No kyl se jotenki tai kuitenkin ku se on eri sukupuoli niin sit se on... Kyl se vaik se et eihän sil oo niinku mitään jos on eri sukupuoli mut kyl se niinku se on vähän niinku erilainen. Esim et no Mikael on esim ainoo poika jolle pystyy kertomaan ihan kaiken. Yleensä tytöt on sellasia luottohenkilöitä. Ja yleensä tytöt ymmärtääkin just esim jotai tyttöjen juttuja mitä nyt on niin ne ymmärtää paremmin ja pystyy samaistumaan.

Vaikka tytöillä oli myös ystävyysverkostossaan poikia, useimmat tytöt eivät nimenneet poikia läheisiksi ystävikseen (vrt. Aapola 1992a, 99). Vaikka Kristiina koki, että tytöt olivat yleensä hänen luottohenkilöitään, luokitteli hän parhaaksi ystäväkseen kaksi poikaa ja kaksi tyttöä. Hän kuitenkin kertoi kokevansa, että hänen ystävissään on vain yksi poika, jolle uskaltaa kertoa kaiken. Kristiina merkitsi näiden kahden parhaan ystävän lisäksi ystävyysverkostoonsa yhdeksän poikaa, joihin hän oli tutustunut muun muassa koulussa, uintiharrastuksessa ja rippikoulussa (ks. kuva 4 s. 55). Kristiinan lisäksi haastattelemistani tytöistä vain Matildalla oli läheisempinä ystävinä kaksi poikaa Mikael ja Niilo sekä yksi tyttö Enni, jotka hän halusi merkitä erikseen ystävyysverkostoonsa (kuva 5).

Kuva 5. Matildan ystävyysverkosto, jossa on myös poikia parhaina kavereina (korostus AL)

Tolosen (2001, 123) mukaan nuorten ystävyysuhteet yli sukupuolirajan voivat olla helpompia ryhmätilanteessa, jossa on läsnä sekä poikia että tyttöjä. Yksittäisen tytön ja pojan ystävyysuhteet ovat puolestaan harvinaisempaa. Sukupuolten väliset suhteet ovat

myös erilailla mahdollisia erilaisissa koulukulttuureissa. Joissakin nuorten yhteisössä voi nuorelle olla helpompaa muodostaa suhteita yli sukupuolirajan kuin toisissa. Esimerkiksi Tolosen tutkimissa kahdessa koulussa toisessa tyttöjen suhteet poikien kanssa olivat kaverillisempia, kun taas toisessa koulussa tytöt ja pojat olivat sosiaalisesti melko erillään toisistaan. (Mt., 122, 149–150, 159–160; ks. myös Thorne 1993, 29–48.)

Matildan näkemys erosi muista tytöistä, sillä hänen mielestään pojat olivat lähtökohtaisesti luotettavampia kuin tytöt. Tyttöjen kanssa oli Matildan mielestä se vaara, että tulee helposti ”ylimääräistä draamaa” eli riitoja turhista asioista. Alice Marwick ja danah boyd (2014, 1199) ovat todenneet, että nuorten kuvauksissa tulee usein esille draaman sukupuolittuneisuus. Marwickin ja boydin (mt., 1192) tutkimat nuoret pitivät draamaa ”tyttömäisenä” ja epämaskuliinisena toimintana, joka tapahtuu useimmiten tyttöjen välillä. Jos pojilla oli riitaa, he yleensä ratkaisivat sen fyysisellä tappelulla ja unohtivat sen muutamassa päivässä, kun taas tyttöjen draama voi pitkittyä (mt., 1192). Myös Matildan puheessa heijastui käsitys siitä, kuinka draama oli erityisesti tytöille ominaista toimintaa.

AL: No sit sul oli muutama kans niinku tuol noissa parhais ystävissä just poikiakin. Niin erooks ne sun ystävyysuhteet poikien kans jotenki?

Matilda: Joo kyl siis mä pidän jotenkin poikia niinku luotettavampina. Niille on jotenki tai noille on niinkun jotenki helpompi puhua. Tai silleen ei tuu sellast ylimääräistä draamaa silleen [naurahtaa] mitä tyttöjen kaa tulee helpommin niin sit se on silleen jotenki... Se on ehkä helpompaa. Et kyl se on vähän erilaista mun mielestä.

Tytöjen mukaan poika täytti kuitenkin jossain tilanteessa ystävän kriteerit. Tytöt korostivat usein, että olivat tunteneet ystävyysverkostoonsa luokitellun ystäväpojan jo pitkään. Tytöt voivat kokea, että pystyvät kertomaan pojalle henkilökohtaisia asioitaan vasta pitkäaikaisen tutustumisen jälkeen (Topo 1988, 65).

AL: Voiks sä Rashida sit kertoa että ne sun ystävyysuhteet poikien kanssa niin erooks ne jotenki sitte kun sulla on ystävyysuhteita tyttöjen kanssa?

Rashida: Ei. Mä oon tuntenut ne niin pitkään.

AL: Okei. Niin et se on ihan sama?

Rashida: Joo.

Hey (1997, 63–65, 129, 140) on esittänyt, että valtakulttuurissa hallitseva pakollinen heteroseksuaalisuus ja niin sanottu maskuliininen katse ovat läsnä myös tyttöjen ystävyyskulttuurissa (ks. myös Ollikainen 2011, 473–474). Tämä tuli esille

haastattelemini tyttöjen määrittelyissä ystävyysrajoissa tyttöjen ja poikien välillä (vrt. Aaltonen 2006, 132). Päivi Honkatukia (1998, 235) on nostanut esille, että tytön asemaa yhteisössä määrittää keskeisesti tytön seksuaalinen maine (ks. myös Saarikoski 2001, 39–40; Tolonen 2001, 223–234). Sanna Aaltonen (2006, 200) tiivistää, että tyttöjen ja heidän tekemistensä arvioinnissa maine on edelleen merkityksellinen kriteeri, ja kaikkia tyttöjä yhdistävä asia on huoli siitä. Tytön ja pojan välistä ystävyyttä monimutkaisti haastattelemini tyttöjen mielestä se, missä menee ystävyysraja eli voivatko tyttö ja poika olla vain ystäviä. Kukaan tytöistä ei seurustellut haastatteluhetkellä. Elinan mielestä poikien kanssa pitää aina ottaa huomioon väärinkäsitysten riski. Elinan mukaan poikien kanssa on nimittäin aina se vaara, että pojat voivat ymmärtää hänen tuttavallisuutensa ihastumisena eli Elinan sanoin ”kusessa” olemisena.

AL: Sit sul oli myös poikia tuolla [ystävyyssuhteissa] niin näetkö sä että ne sun ystävyssuhteet tai kaverisuhteet poikien kanssa eroais jotenki kuin tyttöjen kanssa?

Elina: Ei en kauheesti et... Silleen et se on ihan hauska tai et ennen mä olin tosi paljon et ei mul ollut yhtään poikaa kaverina ja kun mä sitten yläasteen lopulla sitte tutustuin niin se oli tosi hassua se et pojat voi jutella niinku ihan normaalisti et eikä oo heti sellasta... En mä tie se oli jotenki tosi mä en niinku kauheesti ollut poikien kaa niinku varsinkaan yläasteella tekemisissä niinku ihan rehellisesti sanottuna mä en oikeen tiennyt et niiltä puuttuu joku aivosolu... Ainaki Laaksolan yläasteelta niin sit se oli vähän jotenki et ei niiden kans pystynyt juttelemaan yhtään. Niin se olikin jotenki tosi hassua et miten nää kohtelee mua ihan niinku ihmisenä mut sit jotenki siit tuli ihan normaalia et tietenkin tyttöjen kans on helpompi puhua tai lähteä tutustumaan enemmän mutta... Kun poikien kohdalla on vähän silleen et ei viitti olla heti liian tuttavallinen koska sit on kuitenkin heti se pelko et entä jos toi luulee et mä kusessa siihen ja näin.

Tyttöjen ystävyystyyliä määritti keskeisesti se, minkälainen tyttöjen suhde poikiin oli (vrt. Hey 1997, 72; Honkatukia 1998, 138; Kulmalainen 2015, 51). Tyttöjen suhde poikiin ja sukupuolen merkitykseen ystävyssuhteissa oli kuitenkin jännitteinen. Tyttöihin ja poikiin liitettiin hyvinkin erilaisia merkityksiä, kun tytöt esittivät ystävyssuhteitaan (vrt. Topo 1988, 77; Aapola 1992a, 99). Toisille tytöille sukupuoli merkitsi eroa. Erilaisuus nähtiin joskus esteenä ystävyydelle tai eron takia poikien kanssa solmitut suhteet olivat etäisempiä (vrt. Aapola 1992a, 99; Aaltonen 2006, 131). Joidenkin tyttöjen ystävyystyyliä taas vaikutti olevan luontevampaa muodostaa ystävyssuhteita poikien kanssa (vrt. Tolonen 2001, 159–160). Lähes kaikilla haastattelemillani tytöillä oli kuitenkin muodostunut sosiaalisia suhteita myös poikien kanssa, mutta luottamus oli keskeinen tekijä, joka erotteli näitä suhteita. Toisille tytöille vaikutti olevan helpompaa

muodostaa luottamuksellisia suhteita poikien kanssa, kun taas toiset tytöt luokittelivat poikien olevan vain kavereita koulussa, joiden kanssa tullaan toimeen, muttei olla läheisiä. Seuraavaksi tarkastelen, miten tytöt kuvasivat haastatteluissa ystävyyden negatiivisempia puolia, kuten päättäneitä tai huonosti menneitä ystävyysuhteita.

4.4 Riitoja ja konflikteja

Ojanen (2011a, 159) tiivistää tutkimuksessaan ratsastustallien tyttökuultuurista, että naisten ja tyttöjen vuorovaikutusta käsittelevissä tutkimuksissa on tyypillisesti korostettu naisten välttävän konflikteja ja puolestaan arvostavan läheisyyttä ja harmonisuutta. Tyttöjen ja naisten sosiaaliset suhteet on nähty usein inhimillisempinä ja ystävällisempinä kuin poikien. (Ks. Jallinoja 1983; Aapola 1992b, 93, 100; Jokinen 2000, 185.) Myös Ojasen (2011a, 159) haastattelemat tytöt korostivat enemmän tallityttöyhteisönsä harmonisuutta sekä iloista ja ystävällistä ilmapiiriä kuin käsittelivät yhteisön konflikteja, riitoja tai kiusaamista. Hey (1997, 2, 6) on tulkinut, että tyttöjen ystävyysuhteita on tutkimuksissa yliromantisoitu, ylitulkittu ja vähätelty. Hey (1997, 55–67, 68–86) on painottanut tutkimuksessaan tyttöjen riitelyn ja toistensa kontrolloimisen tarkastelua. Toisaalta tyttöjen ystävyysuhteita käsitteleviä tutkimuksia on kritisoitu siitä, että ne korostavat tyttöjen ystävyysuhteiden negatiivisia puolia. Kielteisten puolien lisäksi on haluttu korostaa, että tytöt myös tukevat toisiaan monin tavoin ja muodostavat lämpimiä ystävyysuhteita. (Aapola 1992b, 99; Gordon ym. 2004, 180–183; Aapola ym. 2005, 111.)

Haastatteluissa tytöt pyrkivät vähättelemään omia kielteisiä kokemuksiaan ja tunteitaan ystävyysuhteistaan kertoessaan. Tytöt yrittivät nähdä myönteisiä puolia vaikeissakin kokemuksissa. Aapola (1992b, 90) havaitsi tyttöjä haastatellessaan samanlaisia kokemuksia. Aapola tulkitsee, että syynä tähän ystävyyden varjopuolista vaikenemiseen saattoi olla ujostelu haastattelussa tai ”kasvojen menettämisen” pelko, eli tytöt eivät halunneet esittää huonoa kuvaa itsestään (mt., 90). Kun kyselin tytöiltä päättäneistä tai huonosti menneistä ystävyysuhteista, he usein vaikenivat aiheesta tai vastasivat vain hyvin lyhyesti ja epäröiden. Aihe vaikutti olevan tytöille erityisen herkkä ja jännitteinen.

Korkiamäen (2013, 142) haastattelemat nuoret kuvasivat, kuinka heidän ikätoverisuhteisiinsa liittyy jatkuva muutos ja fragmenttisuus. Nuoret nimittäin puhuivat

”entisistä kavereista”, ”osittain muuttuneesta porukasta” ja ”nykyisestä parhaasta ystävästä”. Toisaalta nuoret painottivat arvostavansa ikätoverisuhteissaan pysyvyyttä. (Mt., 142; ks. myös Ollikainen 2012). Haastattelemani tytöt kuitenkin korostivat enemmän pysyvyyttä kuin muutosta ystävyssuhteistaan kertoessaan. Voi olla, että päättäneistä ystävyssuhteista ei haluttu puhua tarkemmin ystävän kanssa haastattelussa. Pauliina ja Olivia kertoivat epäröiden päättäneistä ystävyssuhteistaan. Pauliina oli aluksi epävarma, haluaako kertoa päättäneistä ystävyssuhteistaan. Tämän jälkeen hän myönsi Olivian tavoin, että hänellä on päättäneitä ystävyssuhteita. Olivia halusi heti tietää, kenestä Pauliina puhui ja yritti kuiskaten kysellä Pauliinalta lisätietoja. Pauliina ei kuitenkaan reagoinut tähän, vaan tiivistä minulle päättäneen ystävyssuhteensa ikäviä tapahtumia. Oliviakaan ei halunnut tarkemmin avata draamaa päättäneen ystävyssuhteensa takana, vaan tukeutui ystävänsä vastaukseen.

AL: No sit taas onko joku semmonen ystävyssuhde joka ei oookkaan mennyt niin hyvin et on päättynyt jostain syystä niin.

Pauliina: Ei mul oo sellasia. Ehkä. Eiku en mä tiedä. Ehkä. Ehkä onki. Eiku on.

Olivia: Mul on.

[Pauliina ja Olivia nauravat]

Pauliina: Mullaki.

AL: No haluaisitteks te kertoo vähän lisää?

Pauliina: No mä en enää ollut sen kanssa ikinä.

Olivia: En mäkään ollut sen tyyppin kans enään ikinä.

Olivia: [Kuiskaa Pauliinalle] Kenest sä puhut?

AL: Mm. Mikä siel sit vaikutti?

Pauliina: Koska en mä tie sit mä vaan. En mä tiedä. Sit mä niin en mä sit ollut enää sen kanssa. Niinku en mä tiedä. Sit mä en enää vaan ollut sen kanssa. Ja sit se ei enää tuntunut mun kaverilta koska en mä niinku ollut sen kanssa pitkään aikaan.

AL: Niin.

Olivia: Mul on sama. Sama juttu.

Hey (1997, 55–65) on tulkinnut, että tytöt haluavat pitää konfliktinsa salassa, sillä aggressiivisuuden ja vihanilmausten ei nähdä sopivan tytöille. Tuula Gordon ja kumppanit (2004, 180–183) ovat kritisoineet Heytä siitä, että hän painottaa liikaa tyttöjen välisiä konflikteja tyttöjen välisen ystävyuden kustannuksella. Useimmat haastattelemani

tytöt eivät halunneet kertoa tarkemmin konflikteistaan, vaan he varjelivat kuvaa sopuisista ystävyys-suhteistaan. Tyttöjen mukaan ystävyys-suhte oli onnistunut, jos se ei ole riitaisa. Emilian puheessa käytäntö oli kuitenkin ristiriidassa ystävyys-ihanteiden kanssa. Emilia totesi aluksi, että aina joskus ystävien kanssa tulee riitaa. Hänen ystävänsä Amira painotti, ettei heidän kesken ole koskaan tullut riitaa. Tämän Amiran kommentin jälkeen Emilia liitti myös riitelemättömyyden ihanteelliseen ystävyys-suhteeseen.

AL: Niin jos sä voisit kertoa jonkun sellaisen ystävyys-ihanteen joka ois mennyt sulla hyvin?

Emilia: Ai silleen et ei oo tullut mitään riitoja?

AL: Niin jos se on sun mielestä et se menee hyvin sit sillon.

Emilia: En mä tie. Aina tulee joskus riitaa.

Amira: Meil ei oo ikinä riitaa.

Emilia: Ei meilläkään. Kyl tää on mennyt hyvin [nauraa].

AL: Niin niin. No sit sä voisit kertoa vaiks teidän ystävyys-suhte. Se on ollut hyvä?

Emilia: Joo se on ollut hyvä.

AL: Eli se on sen takia hyvä koska teillä ei oo tullut riitaa vai? Onks siinä jotai muita?

Amira: Sen takia koska [mietti].

Emilia: [Nauraa] No joo koska ei oo tullut mitää riitoja. Niinku ymmärtää toista ja silleen.

Ojasen (2011a, 160) tutkimat tytöt usein vähätelivät konfliktejaan kuvatessaan niitä. Tyttöjen mukaan heillä ei ollut suurempia konflikteja, vaan riidat käsittelevät ohimeneviä arkipäiväisiä asioita, jotka ovat helposti sovittavissa (mt., 160). Samoin Aapola (1992b, 93) kuvaa, kuinka tytöt pyrkivät vähättelemään riitojensa vakavuutta. Tytöt halusivat haastatteluissa korostaa, että heillä ei ole ”kunnon” riitoja tai ”tosissaan” riitoja, vaan riidat ovat yleensä ”tyhmistä” tai ”pikkuasioista”, kuten makuasioista (mt., 93). Samanlainen esitystapa tuli esille haastattelemini tyttöjen puheessa. Tytöt eivät puhuneet vakavista riidoista, vaan ennemmin ohimenevistä erimielisyyksistä. Rashida ja Fatima kertoivat, että heillä on joskus riitoja ystäviensä kanssa. Kun kysyin tarkemmin heidän riidoistaan, Rashida nimesi riidat enemmän erimielisyyksiksi ja halusi vaieta yksityiskohdista. Tytöt eivät halunneet esittää itseään henkilönä, jolla on ”riitelijän” maine.

AL: Mut sit kun sä sanoit et sul on kuitenkin joskus jotai riitojakin niin te sit yleensä sovitte ne saatte sovittua vai?

Rashida: Joo.

AL: Et ei sul oo ollut mitään semmosta riitaa mikä olis sitte ollut niin paha et ei oliskaan sit enää saanut sovittua?

Rashida: Ei oo ollut.

AL: Okei nii et kaikki on saatu sitten.

AL: No tuleeks sul Fatima mieleen et sul ois ollut joku semmonen ystävä joka ei sit oliskaan enää ollut sun ystävä yhtäkkiä?

Fatima: Mm ei.

AL: Ei? Et sullakin ne riidat on aina ollut semmosia et te ootte sopinut?

Fatima: Joo.

AL: Miten te sit yleensä sovitte niitä riitoja?

Fatima: En mä tiedä.

Rashida: Yleensä kaikki jos me ollaan riidelty niin ne on jotai erimielisyyksiä ei me olla silleen niinku riidelty vaan silleen niinku niin.

Matildan suhtautuminen konflikteihin erosi muiden tyttöjen asenteista, sillä hänen mielestään ihanteelliseen ystävyYTEEN kuuluu myös riitoja. Matildan mielestä riidat ystävien välillä liittyvät siihen, että ystävien kanssa uskaltaa puhua kaikesta. Riitojen kautta oppii arvostamaan niitä hetkiä, kun kaikki on hyvin. Matilda kuitenkin korosti muiden tyttöjen tavoin, ettei hänellä ole ollut ystävien kanssa koskaan mitään todella pahaa riitaa.

AL: Niin just. Jos sä voisit viel vähän luonnehtia lisää sitä ihanteellista ystävyssuhdetta et millaine se ois sitte sun mielestä?

Matilda: No ainaki silleen just et mulle se on tosi tärkeätä et jos mul on joku huoli tai joku niin sit mun kaverit jaksaa oikeesti niinku kuunnella. Niit kiinnostaa ja sit ne osaa auttaa ja niille voi oikeesti kertoa kaiken et ei mun parhaiden kavereiden ja mun välil oo oikeastaan mitään mitä mä en oo kertonut niille. Ja mä uskon et ne on myös kertonut mulle paljon ja se on mulle myös just tärkeätä silleen et ne niinku pystyy luottamaan muhun myös. Ja sitte just et on hauskaa silleen keskenään ja meil on aina kaikkee juteltavaa ettei tuu sellaisia hetkiä et... Tai no tietty me riidelläänki et sekin mun mielestä on tärkeätä et ei oo aina silleen kaikki ei mee hyvin niin koska sit oppii arvostaa niitä hetkiä kun on kaikki hyvin jos riitelee välillä.

Vaikka Matilda näki konfliktien kuuluvan ystävyYTEEN, hänen puheessa tuli esille myös ystävyYDEN varjopuolista vaikeneminen. Hän kertoi yhden ystävyssuhteensa päättyneen, koska hänen hyvä kaverinsa oli alkanut kiusata häntä. Matilda kuitenkin halusi vähätellä

tätä ystävyssuhteen päättymiseen johtanutta kiusaamista ja korostaa enemmän suhteen positiivisia puolia. Hän nimittäin kertoi kaikesta huolimatta olevansa iloinen, että oli saanut olla hänen kanssaan kaveri.

AL: Okei. Onks sul sit joku semmone ystävyys joka ois vaik päättynyt tai mennyt jotenki huonosti?

Matilda: No on niitäkin silleen et että tota esimerkiks yks mun entinen tosi hyvä kaveri nii sit se alko kiusaamaan mua nelosluokalla niin sit ei siitä vaa oikeen enää niinku tullut mitään ja sit just kun mä vaihdoin koulua kutosella ja sen jälkeen en mä sit enää tiedä et mitä hänelle kuuluu mut kuitenkin mä oon tosi iloinen et mä sain olla hänen kaveri ja silleen mut ei se oo sit vaan toiminut [naurahtaa]. Niin sitte... Mut ei oikeestaan mitenkään hirveesti oo sellasia et kyl nyt just vanhast koulust on paljo sellasii kavereit kehen ei enää pidä yhteyttä mut kyl mä silti pidän niitä mun kavereina silti.

AL: Nii just

Matilda: Mut ei nyt mitään sellast päättäneitä oo hirveesti.

Taru Ollikaisen (2012, 147) havaitsema ideaali siitä, kuinka kaikkien tulisi tulla toimeen kaikkien kanssa, tuli esille haastattelemini tyttöjen esityksissä ystävydestä. Tyttöjen ei ole pidetty sopivana ja sallittuna ilmaista aggressiotaan avoimesti (Aaltonen & Honkatukia 2002, 207–223). Tyttöihin on yhdistetty hiljaisuuden ihanne, sillä tyttöjen äänenkäyttöä on pidetty usein ongelmallisempana kuin poikien (Hey 1997; Tolonen 2001, 93–100, 265; Aapola ym. 2005, 119). Sosiaalisesti hyväksytyyn tyttöyteen on myös nähty kuuluvan epäsuora aggressio, joka voi olla juoruilua, selän takana haukkumista, pilkkaamista, harhauttamista tai toisia tyttöjä syrjivää liittoutumista (Ojanen 2011a, 162). Marjorie Harness Goodwin (2006, 121–155, 247) kritisoi tutkimuksia, joissa otetaan annettuna naisten kesken vallitseva pyrkimys harmonian, kohteliaisuuden ja intimitetin luomiseen. Tyttöjen välistä vuorovaikutusta tarkastellessa tulee ottaa huomioon, että siihen voi liittyä myös kilpailua, vallankäyttöä ja kiusaamista (mt.).

Tyttöjen ystävyyden esitykset vaihtelivat sen mukaan, miten tytöt kuvasivat haastatteluissa ystävyssuhteidensa konflikteja ja riitoja. Toisilla tytöillä korostui tyypillinen tapa kertoa niistä: niitä ei nimittäin oikeastaan ollut. Nämä tytöt halusivat jättää puhumatta tarkemmin ystävyyden negatiivisista puolista. Toiset tytöt taas kuvasivat ystävyssuhteissaan kokemiaan konflikteja hieman avoimemmin. Päättäneistä ystävyssuhteista ei kuitenkaan puhuttu dramaattisina konflikteina, vaan niitä kuvattiin tai niistä vihjailtiin enemmän yksilöllisen vaihtelun seurauksena, kuten ystävän

muuttumisena. Toisaalta konflikteja ystävien välillä myös vähäteltiin, sillä tytöt kuvasivat niitä usein vain erimielisyyksiksi. Tämän perusteella voisi päätellä, että riitely tai aggressiivisuus eivät ole tyttöjen mielestä suotavaa tyttöjen ystävyyskulttuurissa. Sitä saattaa esiintyä (ja luultavasti esiintyykin), mutta siitä jätetään puhumatta. Tyttöjen ystävyystyylit tukivat harmonisuuden ideaalia toivotusta tyttöydestä (Aapola ym. 2005; Aaltonen & Honkatukia 2002).

Käsittelin tässä luvussa tyttöjen ystävyyden esityksiin liittyviä normeja ja jännitteitä sekä sitä, miten tytöt esittivät itseään sosiaalisesti kuvaamalla ystävyysverkostoaan. Seuraavassa luvussa 5 kuvaan tarkemmin sitä, miten sosiaalinen media liittyi tyttöjen ystävyyden esittämiseen.

5 Sosiaalinen media tyttöjen ystävyyden esittämisen jatkeena

Tyttöjen ystävyyskulttuuri ei sijoitu vain vuorovaikutukseen kasvokkain vaan myös verkossa tapahtuva vuorovaikutus on keskeinen osa tyttöjen ystävyyskulttuuria. Sosiaalinen media on vahvasti läsnä nuorten arjessa (ks. esim. Kohvakka 2010; Kaarakainen ym. 2013; boyd 2014; Ebrand 2015). Kaikki haastattelemi työt pitivät aktiivisesti ystäviinsä yhteyttä erityisesti sosiaalisen median välityksellä. Sosiaalinen media käsitteenä sisältää kuitenkin valtavan määrän yhteisölliseen vuorovaikutukseen tarkoitettuja sosiaalisen median palveluita (Östman 2015, 15). Jaakko Suomisen (2013, 13–17) mukaan sosiaalisella medially voidaan käytännössä viitata lähes mihin tahansa verkkopalveluun, jossa pääosassa ovat sisältöjen jakaminen ja kommunikaatio muiden käyttäjien kanssa. Seuraavissa alaluvuissa kuvaan, miten sosiaalinen media toimi jatkeena tyttöjen ystävyysuhteiden esittämiselle.

5.1 ”Jos multa nyt otettais puhelin pois niin en kyl pystyis oleen”³

Haastattelemi työt käyttivät sosiaalisen median palveluista eniten WhatsAppia, Instagramia ja Snapchatia. Muita tyttöjen mainitsemia sosiaalisen median palveluita olivat muun muassa Facetime, Oovoo, Messenger, Line, Twitter, Ask.fm ja Tumblr. Älypuhelimilla käytettävä pikaviestipalvelu WhatsApp oli sosiaalisen median palveluista suosituin, sillä kaikki työt kertoivat käyttävänsä sitä aktiivisesti ystäviensä kanssa yhteydenpitoon kirjoittamalla viestejä sekä kuvia, videoita ja ääniviestejä lähettämällä. Jotkut tytöistä käyttivät myös Facebookia, mutta se koettiin enemmän vanhempien paikkana, jossa voi pitää yhteyttä esimerkiksi sukulaisiin (vrt. Merimaa 2015, 59). Kuvien ja videoiden jakamisovellus Instagramissa oli kaikilla haastattelemallani 16 työllä tili, jota 15 tytöistä kertoi käyttävänsä aktiivisesti. Tytöistä ainoastaan Elina ei ollut innostunut Instagramin käytöstä, mutta myös hän oli halunnut tehdä tilin sinne, koska halusi nähdä millainen paikka se on.

Elina: [...] Ja mul on kans Instagram mut en mä sitä kauheesti jaksaa käyttää et se on vaan sillä tavalla et piti nähdä millaista siellä on ja ei se kauheesti innosta.

Sosiaalista mediaa nuorten sosiaalisissa suhteissa tutkinut danah boyd (2014, 27) toteaa, että sosiaalisen median yhteisölliset palvelut ovat jatkuvassa ja nopeassa muutoksessa.

³ Kristiina 14 vuotta

Sosiaalisen median koko ajan nopeasti muuttuvien palveluiden nimeämisen sijaan on mielestäni kiinnostavampaa tarkastella sosiaalista mediaa laajempänä ilmiönä nuorten ystävyysuhteiden ylläpidossa ja esittämisessä. Kun tarkastellaan sosiaalisen median palveluita nuorten elämässä, tärkeää eivät ole nopeasti muuttuvien palveluiden tekniset ominaisuudet, vaan niiden konteksti nuorten arjessa. boyd (2014, 39) korostaakin sosiaalisen median palveluiden käytön muodostuvan sosiaalisesti, sillä nuoret esimerkiksi käyttävät tiettyjä palveluita, koska ovat kuulleet muilta nuorilta niiden olevan hyviä (ks. myös Lampinen ym. 2014, 122). Kun puhuimme Olivian ja Pauliinan kanssa Ask.fm -yhteisöpalvelusta, jossa voi anonyymisti tai omalla nimellään esittää kysymyksiä toisille käyttäjille, totesivat tytöt, ettei se ole enää heidän mukaansa suosittu. Nykyään Olivian ja Pauliinan mukaan suosittuja sovelluksia olivat Instagram ja Whatsapp.

Olivia: Koska toi ei oo ees niin sellanen.

Pauliina: Suosittu paikka enää.

Olivia: Se oli kesällä.

AL: Mikä on nyt sit suosittu paikka?

Olivia: Insta ja WhatsAppi.

Sheila Henderson ja kumppanit (2002) esittävät, kuinka keskeisin kommunikaatioteknologia vuonna 2001 kerätyssä aineistossa nuorille sosiaalisten suhteiden ylläpidossa oli kännykkä, jota nuoret käyttivät pääasiassa soittamiseen ja tekstiviestien lähettämiseen. Sitten on todettu, että nuorille osallistuminen erilaisiin verkkoyhteisöihin voi olla enemmän tai vähemmän sosiaalinen välttämättömyys. Nuorille voi nimittäin olla erikoisempaa olla kuulumatta kuin kuulua johonkin sosiaalisen median yhteisölliseen palveluun. (Noppari & Uusitalo 2011, 143.) Nuoret voivat kokea sosiaalista painetta käyttää sosiaalista mediaa, koska eivät halua kokea jäävänsä jostain ulkopuolelle (boyd 2008; Awan ja Gauntlett 2013, 121). Onkin kiinnostavaa tarkastella, miten uudet kommunikaatioteknologiat luovat uusia sosiaalisuuden muotoja (Aapola ym. 2005, 116).

Titus Hjelman ja kumppaneiden (2014) käyttämä mediakaupungin käsite kuvaa hyvin haastattelemieni tyttöjen mobiilin median arkipäiväistynyttä roolia heidän ystävyysuhteissaan. Mediakaupungissa tilamme rajojen ei voida nähdä rajoittuvan vain fyysiseen tilaan, vaan niitä rakennetaan, esitetään ja tuotetaan uudelleen myös mediassa. Media ei näin ollen ole muusta elämästä irrallinen, vaan jatkuvassa muutoksessa oleva arjen läpäisemä sosiaalisen elämän kehys. Nuoret kiinnittyvät kaupunkitilojen sosiaalisiin

ja kulttuurisiin maailmoihin erityisesti mobiililaitteiden välityksellä sosiaalisessa mediassa. (Hjelm ym. 2014, 48–49, 53.) Elina Nopparin ja Niina Uusitalon (2011, 81–84) tutkimukseen osallistuneet 5–14-vuotiaat nuoret pitivät netinkäyttöä luontevana nimenomaan tietokoneella eikä verkkotoimintoa kaivattu vielä vuonna 2011 puhelimeen, kun taas vuonna 2013 Nopparin (2014, 49, 122) mukaan yläkouluikäiset nuoret olivat mobiilin internetin kautta aktiivisesti vuorovaikutuksessa kavereidensa ja perheensä kanssa. Nuorisobarometreissa (Myllyniemi 2015, 73; Myllyniemi 2016, 77–78) ovat toistuneet samanlaiset tulokset. Vuosien 2014 ja 2015 välisenä aikana kerätyssä Nuorisobarometrin (Myllyniemi 2016, 11, 77) aineistossa jo 75 prosenttia 15–29-vuotiaista kertoi olevansa päivittäin nettiyhteydessä kavereidensa kanssa, kun osuus vuoden 2013 vapaa-aikatutkimuksessa oli 56 prosenttia (Myllyniemi & Berg 2013, 23).

Haastattelemillani tytöillä nettiyhteydenpito ystävien kanssa tapahtui erityisesti mobiilin internetin välityksellä älypuhelimilla (vrt. boyd 2014, 3). Kaikilla tytöillä oli oma älypuhelin, jossa oli internetyhteys. Useilla älypuhelin oli ollut jo pidemmän aikaa. Tyttöjen voi nähdä olevan osa Mariek Vanden Abeelen (2014, 2) esittämää tulkintaa ”mobiilista nuorisokulttuurista”, jonka mukaan nuoret käyttävät mobiilia kommunikaatioteknologiaa ja sosiaalista mediaa monin tavoin tukemaan ja laajentamaan sosiaalista elämäänsä. Aino ja Sabina kertoivat käyttävänsä internetiä enää lähes ainoastaan älypuhelimellaan. Tietokoneella sitä käytettiin pääasiassa vain läksyjen tekemiseen. Ainon ja Sabinan tavoin myös muilla tytöillä mobiiliyhteys omassa puhelimessa oli keskeinen ystävien kanssa yhteydenpidossa.

AL: Mitä te netissä sit yleensä teette muuta kun puhelimella?

Aino: Ei mitään [nauraa].

Sabina: En mä tie. Ei paljon muuta. Sit on tottakai kaikkii näit koulujuttuja ja näit. Mut ei niinkään sit ystävien kans niitä ei et se on enemmän sit kännykkä.

Kun puhutaan nuorten sosiaalisista suhteista, ei ole perusteltua erottaa toisistaan niin sanottuja online- ja offline-maailmoja (Valentine & Holloway 2002, 303, 316). Nuoret ovat usein yhteydessä internetissä samojen ystävien ja kaverien kanssa, joita he tapaavat myös kasvokkain (Subrahmanyam & Greenfield 2008, 120; Aaltonen ym. 2011, 41–42; Awan & Gauntlett 2013, 118; Myllyniemi 2016, 76). Sanna Aaltonen ja kumppanit (2011, 41) kuvaavat, kuinka verkko toimii nuorilla usein ystävyysuhteiden ”jatkeena”. boyd (2014, 4–5) kutsuu nuorten sosiaalisen median kautta yllä pidettyjä sosiaalisia verkostoja

verkostoituneiksi yleisöiksi (*networked publics*), kun nuoret käyttävät internetiä ollakseen yhteydessä ihmisiin, jotka jo kuuluvat heidän sosiaaliseen verkostoonsa. Fatimah Awan ja David Gauntlett (2013, 118) ovat myös todenneet, että nuoret eivät niinkään käytä sosiaalisen median yhteisöpalveluita uusien suhteiden etsimiseen, vaan pääasiassa yhteydenpitoon lähellä ja kaukana asuvien ystäviensä ja perheensä kanssa. Kristiina kertoi muiden tyttöjen tavoin, että internet on ennen kaikkea tärkeä osa yhteydenpitoa ystävien kanssa. Tyttöillä ei ollut yhtään sellaista ystävää, joiden kanssa eivät olisi olleet jollain tavalla yhteydessä verkossa. Sosiaalisen median kautta ei aktiivisesti etsitä uusia ystävyys-suhteita, mutta se voi auttaa niiden kehittämisessä (ks. luku 4.1.2). Tytöt kertoivat, että ovat yleensä tutustuneet uusiin ystäviinsä yhteisten tuttujensa kautta, jonka jälkeen verkko on voinut olla apuna suhteen syventymisessä.

AL: Ootko sä sitten netissä tutustunut joihinki sun ystäviin tai kavereihin?

Kristiina: Enemmätki kavereitten kautta mut sit niinku netissä sitä kavaruuden ylläpitoa tai sellasta et sopii tapaamisia tai sellaista. Esim Niko ja Matias oli sellasia et mä näin niitä eka niinku kavereitten kautta mut sit vaan piti kavereiden kautta netis yhteyttä ja sit näki uudelleen. Mut en mä oo et ei silleen oo et ei tuntis oikeen. Et on saattanut jutella mut ei se oikeen siit niinku siitä oo edennyt mitenkään pidemmälle.

Tytöt eivät kuitenkaan pitäneet sosiaalisen median palveluita korvaamattomana ystävyys-suhteillaan, vaan ennemminkin jatkeena jokapäiväiselle sosiaaliselle elämälleen (vrt. boyd, 2008, 172; Awan & Gauntlett 2013, 119, 126). Vaikka nuoret eivät pidä sosiaalista mediaa täysin välttämättömänä sosiaalisille suhteilleen, heidän mielestään sosiaalinen media voi auttaa ymmärtämään paremmin ystäviä ja tulemaan läheisemmiksi heidän kanssaan (Awan & Gauntlett 2013, 119). Nuorisobarometrien (Myllyniemi 2015, 69; Myllyniemi 2016, 76) perusteella puhelimen tai netin kautta ystäviinsä aktiivisesti yhteydessä olevat nuoret tapaavat myös kasvokkain ystäviään useammin kuin muut. Nettikontaktit liittyvät nuorilla siis usein kaverien kasvokkain tapaamiseen. Tämä tukee ajatusta siitä, että tapaamiset ja välilliset yhteydenpitomuodot olisivat pikemmin toisiaan edistäviä ja täydentäviä kuin kilpailevia. Tytöt olivat samaa mieltä, sillä ystäviä oli heidän mielestään tärkeä nähdä kasvokkain. Vaikka tytöt elävät jatkuvan mobiilin yhteydenpidon ja vuorovaikutuksen mahdollistamassa maailmassa, kokivat tytöt kasvokkaisen vuorovaikutuksen olevan todella tärkeää ystävien kanssa (vrt. Tuomi 2011, 89). Aino ja Sabina kertoivat molemmat saaneensa ”somen” eli sosiaalisen median kautta kavereita, mutta he kokivat, että tärkeä osa tutustumista oli nähdä myös

kasvokkain, ”face to face”. Lisäksi tytöt korostivat, että uusiin tuttavuuksiin sosiaalisessa mediassa oli yleensä jokin side esimerkiksi yhteisen tutun kautta.

AL: Entäs sit ihan semmoset nettiystävät mitä te ette oo koskaan nähnyt onks teil semmosii?

Sabina: Ei mä en oikeen tykkää siit et mä oon mielummin enemmän sellainen et mä tutustun sit face to face kuin et netissä.

Aino: Sama juttu.

Sabina: Ku ei siihen oikeen tutustu sit kunnolla.

AL: Nii okei. Kuitenki sä laitoit sinne [ystävyyssverkostoon] sen somen et jollai tapaa.

Sabina: Joo siis ne on aina semmosia et ne on aina jonkun tuttuja ja kuitenkin nähnyt jossai ja tälleen sit kuitenkin tutustunut paremmin sen somen kautta. Sit nähnyt muutaman kerran.

AL: Et näetteks te sit tärkeenä nimenomaan sen et pitää nähdä myös kasvokkain?

Sabina: Joo.

Tyttöjen suhtautuminen internetiin ja sosiaaliseen mediaan ei ollut ristiriidatonta. Kun kysyin tytöiltä, millaisia heidän ystävyyssuhteensa olivat olleet ennen yhteydenpidon arkipäiväistymistä internetissä ja sosiaalisessa mediassa, vastasivat monet Helmin ja Auroran tavoin olevansa onnellisia, että heidän lapsuutensa oli ollut ennen älypuhelimia. Tytöt kuvasivat, että heillä oli jäänyt lapsena tällöin enemmän aikaa leikkimiselle, kun heillä ei ollut vielä nuorempana älypuhelimia käytössään.

Helmi: Ja mun mielest se oli niinku hyvä koska nyt monesti pienillä lapsilla on älypuhelimet ja mä oon ainaki iloinen siit et mul ei ollut.

Aurora: Niin mäki on. Et se oli silleen enemmän oli ehkä...

Helmi: Enemmän ehkä sellasta leikkimistä ulkona ja.

Aurora: Niin. Et nykyään esim ne tai no pikkulapset tai no ehkä.

Helmi: Ne jo nykyään puhuu kaikesta Snapchatista ja Instasta.

Aurora: Ja nekin on kaikki Instagramissa ja.

Helmi: Niin. Ja mä en ees tiennyt silloin kun mä olin pieni et mikä on ees se Insta.

Aurora: En mäkään.

Osa tytöistä koki, että viettää joskus liikaa aikaa netissä (vrt. boyd 2014, 84; Merimaa 2015, 61). Tässä heijastuivat myös tyttöjen vanhempien mielipiteet, sillä joidenkin vanhemmat olivat maininneet tyttöjen viettävän joskus liikaa aikaa netissä. Tytöt

kuitenkin näkivät enemmän hyvää kuin huonoa internetissä ystävyysuhteiden kannalta. Kukaan tytöistä ei painottanut internetin huonoja puolia.

Matilda: [...] Et kylhän se tietty välil niinku just itteki miettii et on ehkä välil vähän liikaa netis ja silleen et pitäis nyt vaan laittaa se WhatsApp pois et en vaan muuta kun puhun niiden kavereiden kaa mut ei mun mielest mitää sellasia niinku oikeesti sellasia hirveen huonoja puolia et enemmän hyvää kuin huonoa mun mielestä.

Helmin ystävyysverkostosta (kuva 6) tulee hyvin esille se, kuinka kasvokkain erilaisten asioiden tekeminen ja sosiaalisen median kautta yhteydenpito ovat limittäisiä nuorilla (Myllyniemi & Berg 2013, 31). Helmi oli kuvannut verkostonsa, kuinka eri ystäviensä kanssa tekee yleensä erilaisia asioita kasvokkain sekä kuinka on sosiaalisessa mediassa yhteydessä ystäviensä kanssa. Hän käytti kaikkien ystäviensä kanssa sosiaalista mediaa yhteydenpitoon, mutta tapa käyttää sitä vaihteli eri ystävien kesken. Esimerkiksi joidenkin ystäviensä kanssa Helmi käytti vain Snapchatia ja WhatsAppia, kun taas joidenkin kanssa myös Instagramia. Vanhempiensa kanssa Helmi merkitsi olevansa yhteydessä vain tekstiviestien välityksellä

Kuva 6. Helmin ystävyysverkosto, jossa ystävien kanssa yhteydenpito liittyy kasvokkain ja sosiaalisessa mediassa

Vaikka kaikki tytöt kokivat, että sosiaalinen media auttoi heitä ystävyyden ylläpidossa ja oli oleellinen osa sitä, korostivat myös muut tytöt erilaisten asioiden tekemistä kasvokkain ystäviensä kanssa. Tytöt esimerkiksi kertoivat, että viettävät ystäviensä kanssa aikaa ulkona, kaupungilla, käyvät kahvilla, shoppailemassa ja yökyläilevät toistensa luona. Tytöt olivat varovaisia esittäessään ystävyssuhteitaan, ettei heistä leimautuisi riski- ja huolipuheen sävyttämää kuvaa virtuaalimaailmaan uppoutuneesta teinistä (ks. esim. Sinkkonen ym. 2014).

Kaikkien tyttöjen ystävyystyylille vaikutti olevan keskeistä sosiaalisen elämän ylläpito sosiaalisessa mediassa. Sosiaalinen media voi vahvistaa ystävyssuhteita ja auttaa niiden ylläpidossa, mutta tytöt eivät kuitenkaan pitäneet sitä välttämättömyytenä sosiaaliselle elämälleen. Jollain tapaa tämän voisi nähdä vahvistavan oletusta nuorista, jotka pitävät internetiä itsestäänselvyytenä (Prnesky 2001), mutta se ei kuitenkaan sovi siihen oletukseen, että sosiaalinen media olisi välttämättömyys nuorten sosiaaliselle elämälle (Awan & Gauntlett 2013, 119–121). Tytöt esittivät itsensä aktiivisena sosiaalisen median käyttäjinä, mutta halusivat korostaa myös, että heidän elämänsä ei ollut pelkkää sosiaalista mediaa ja virtuaalisissa maailmoissa elämistä. Seuraavaksi kuvaan tarkemmin sitä, miten tyttöjen sosiaalisen minän esittämisen näkyvyys ja yksityisyyden rajat ovat jatkuvassa määrittelyssä sosiaalisessa mediassa.

5.2 ”Koska siinä hyväksyn vaan mun kavereita”⁴

Tyttöjen ystävyssuhteita käsittelevissä tutkimuksissa on usein tyypillistä tarkastella niitä julkisen ja yksityisen rajapinoilla (esim. Wulff 1988; Aapola 1992a; Tolonen 2001; Kehily ym. 2002, Aapola ym. 2005). Samoin sosiaalista mediaa tarkastelevissa tutkimuksissa on yksityisen ja julkisen jaottelu usein keskeistä (esim. boyd 2014; Uski 2015; Östman 2015). On esitetty, että uudet kommunikaatioteknologiat ovat muuttaneet aiempaa käsitystä julkisesta ja yksityisestä tilasta (Henderson ym. 2002) ja voivat luoda uusia sosiaalisuuden muotoja (Aapola ym. 2005, 116). boydin (2014, 57) mukaan nuoret määrittelevät yksityisen ja julkisen välistä rajaa verkossa tekemällä eron sille, mitä tarkoittaa olla julkisuudessa (*being in public*) tai olla julkinen (*being public*). Vaikka nuorten sosiaaliselle elämälle olisi keskeistä olla sosiaalisessa mediassa esillä, on nuorille myös keskeistä tehdä päätös siitä, mitä siellä jakaa. Käytännössä sosiaalisessa mediassa

⁴ Sofia 13 vuotta

ei voi tehdä selkeää jakoa yksityisen ja julkisen välille, vaan niiden väliset rajat ovat haaleita. (Mt., 63, 75–76.) Tytöt kertoivat mieltivänsä ja kontrolloivansa tarkkaan, kenelle, mitä ja miten jakavat sosiaalisessa mediassa (vrt. boyd 2014, 75).

Liam Berriman ja Rachel Thomson (2015, 589) esittävät, kuinka nuorten sosiaalisen median käytössä painottuu visuaalisuus ja itsen näkyvyys (*visibility of the self*). Haastattelemieni tyttöjen sosiaalisen median käytössä korostui kuvallisuus. He julkaisivat usein kuvia arjestaan esimerkiksi Instagramissa ja Snapchatissa. Tytöt ottivat Sabinan tavoin itsestäänselvyytenä pohtia, mitä laittavat internetiin.

Sabina: [...] Lähinnä vaan sellasia et ei niinku mitään tai aikalailla mä katon et millaisia kuvia laitan nettiin. Tai ihan niinku itsestäänselvyytenä.

Huoli- ja riskipuhe heijastui tyttöjen puheessa, kun he puhuivat siitä, mitä internetissä voi jakaa ja julkaista. Nuorten internetin käytössä onkin nähty monia riskejä. Internetissä nuoret voivat esimerkiksi altistua seksuaaliselle materiaalille, kohdata kiusaamista ja seksuaalista häirintää tai tulla riippuvaiseksi internetin käytöstä (Guan & Subrahmanyam 2009, 251–254; Livingstone ym. 2011, 6). Reijo Kupiainen (2013, 10) nostaa esille, että ”vieraan pelko” (*stranger danger*) eli riski kohdata tuntemattomia internetissä on kuitenkin yksi suurimmista julkisessa keskustelussa olleista huolenaiheista (ks. myös Awan & Gauntlett 2013, 123). Huolipuhe kohdistuu usein erityisesti tyttöihin (ks. esim. Livingstone & Helsper 2013, 6). Ilonan puheessa siitä, mitä hän uskaltaa julkaista sosiaalisessa mediassa, heijastui myös huolipuheen sävyttämä ”vieraan pelko”. Ilona varoi jakamasta sellaista tietoa, josta voisi tulkita, missä hän asuu. Tytöt pohtivat erityisesti Instagramia käyttäessään, millaisia kuvia itsestään jakavat ja miten esittävät sosiaalista minäänsä näiden julkaisemiensa kuvien kautta. Kristiina halusi kontrolloida, ettei hänestä saataisi ”vääränlaista” kuvaa sosiaalisessa mediassa. Kristiinan omat kuvat Instagramissa edustivat hänen tyyliään, sillä hän ei halunnut esittää itsestään sellaista kuvaa, että käyttäisi alkoholia, tupakkaa tai huumeita (vrt. Tolonen 2010, 12).

AL: Kun sä siellä Instgramis vaiks julkaiset niitä kuvia niin miten sä sen päätät et mitä kuvia sä just julkaiset?

Ilona: No mä yritän aina silleen tai et se ei kerro yhtään mun asuinpaikasta tai tommosta. En halua silleen niinku saada ihmisten tietävän missä mä asun. Et jos mä otan kotona haluan ottaa kuvan niin sitte mä en ota silleen et koko koti näkyy sinä. Ja sit jos mä oon jossain hotellissa tai jossai ulkomailla niin mä en sit yleensä laita niitä hotellejakaan siihen. Muuten kaikki näkee siel et oon siellä.

[...]

AL: Mikä sun mielestä ois liian julkista et mitä se et sinne [Instagramiin] laittais?

Kristiina: No just jotai alastonkuvia [naurahtaa] tai liian paljastavia koska mä en halua et musta saadaan niinku sellasta huon... Väärää kuvaa siinä et niinku okei mä oon tällänen vaikka mä oikeesti niinku oo. Tai esim jostain alkoholista, tupakasta, huumeista en nyt missään nimessä.

Tyttöjen ystävyysuhteille on todettu olevan tyypillistä yksityisyyden järjestäminen niin, että ystävykset voivat puhua ja toimia luottamuksellisessa ilmapiirissä (Aapola 1992a, 55). Monet tytöistä tekivät tällaista yksityisyyden järjestämistä WhatsAppissa ja Instagramissa. WhatsAppissa tytöt olivat muodostaneet erilaisia laajempia ja julkisempia ryhmiä, kuten ryhmä kaikkien samaa luokkaa käyvien kanssa, ja suljetumpia ja yksityisempiä ryhmiä, kuten ryhmä vain luokan tytöille tai muutamalle ystävälle. Useimmat tytöistä erottelivat myös Instagramissa, mitä jakavat ystävilleen ja muille. Useimmilla tytöillä oli siellä Olivian tavoin erikseen julkinen tili ja yksityinen tili. Yksityiselle tilille seuraajaksi lisättiin vain kaverit, kun taas julkiselle tilille oli hyväksytty paljon enemmän seuraajia.

Olivia: Mul on niinku yksityine jos mä hyväksyn vaan kaverit ja sit mul on toine julkinen.

Tytöt kertoivat, että voivat kavereillensa julkaista sosiaalisessa mediassa myös ”huonoja kuvia” itsestään, joissa näyttävät mielestään esimerkiksi nololta tai rumalta. On siis tärkeää, että kaverien kesken kuvia jakaessa tytöt pystyivät luottamaan siihen, etteivät joudu nolaamisen tai kiusaamisen kohteeksi (Marwick & boyd 2014). boyd (2014, 38–39) on todennut, että itsen esittäminen eri tavoin eri yleisöille on nuorille tyypillistä sosiaalisen median eri palveluissa niiden erilaisten kontekstien ja normien vuoksi. Rashida ja Fatima kertoivat, että voivat kavereilleen julkaista Instagramissa millaisia kuvia tahansa. Kavereilleen eli yksityisellä ”priva tilillä” he voivat julkaista esimerkiksi ”hirveitä kuvia” itsestään. Julkiselle eli ”oikealle tilille” he miettivät tarkkaan, millaisia kuvia julkaisevat. Koska yksityiselle tilille ei tarvinnut kontrolloida niin tarkkaan, millaisia kuvia sinne julkaisi, julkaistiin sinne kuvia useammin.

Fatima: Oikeelle mä en halua laittaa mitään niinku mitä mä laitoin äskenki privalle jonku mun kaverin kaa ja tälläsiä [laittaa leuan rintaansa] ja sellaisia niinku hirveitä kuvia ja sit prival en mä tiedä. Mä voin laittaa prival melkeen kaikkea paitsi en mitään niinku alastonkuvia esimerkiks [naurahtaa].

AL: Niin just joo. Et siinä menee raja.

Fatima: Joo.

AL: Okei mites sul?

Rashida: Sama.

Vaikka tytöt tekivät eron sen välillä, mitä jakavat yksityisesti ja julkisesti, olivat tyttöjen yksityiset tilitkin usein melko julkisia. Kaveri Subrahmanyam ja Patricia Greenfield (2008, 136) huomauttavat, että kovin monella nuorella ei olisi ollut mahdollista olla 150 tai 300 kaveria ennen sosiaalista mediaa. Myös haastattemieni tyttöjen seuraajat tai kaverit sosiaalisessa mediassa olivat laskettavissa sadoissa. Kristiina kertoi, että oli halunnut tehdä tilistään yksityisen, koska haluaa itse kontrolloida, kuka hänen kuvansa näkee Instagramissa. Kristiinan yksityisellä tilillä oli kuitenkin hurjat 700 seuraajaa. Kun ihmettelin, onko hänen mahdollista tuntea kaikki seuraajansa, Kristiina korosti, että useimmat ovat vähintään kavereiden kavereita. Hänen tilinsä oli aluksi ollut Instagramissa julkinen. Hänelle oli tällöin kertynyt ”haamuseuraajia”, koska hän ei aluksi kontrolloinut sitä, kuka häntä voi seurata. Sosiaalisessa mediassa yksityisyyden ja julkisuuden väliset haaleat rajat ovatkin jatkuvassa määritellyssä (boyd 2014, 60, 75–76).

Awanin ja Gauntlettin (2013, 124) mukaan nuoret harvoin hyväksyvät seurauspyyntöjä tuntemattomilta. Tytöt painottivat usein juuri sitä, että hyväksyvät seuraajikseen vain sellaiset seuraajat, jotka tuntevat jonkun kaverin kautta. Seurauspyyntö hyväksyttiin, jos tuntematon tuntui luotettavalta. Vaikka Kristiinalla oli paljon seuraajia, hän ei kuitenkaan kertonut erityisesti keräävänsä niitä. Kristiinan suuren seuraajamäärän Instagramissa voi kuitenkin nähdä heijastavan hänen arvostustaan suosittuna olemisesta sosiaalisessa mediassa. Kristiinan tavoin niillä tytöillä, jotka määrittivät ystävyysverkostonsa laajaksi, oli myös paljon seuraajia sosiaalisen median palveluissa. Kristiinan puheessa tuli esille jännite seuraajien kontrollin ja suosittuna olemisen välillä. Riskinä on, että vaikka seuraajia yritetään kontrolloida, se ei kuitenkaan käytännössä ole mahdollista 700 seuraajan kanssa.

AL: Miks sä oot halunnut siitä [Instagram-tilistä] just yksityisen?

Kristiina: Jotenki sit ku jos niinku kaikki näkee sen niin sit jotenki tulee se et jos miettii et ihan kaikki niinku voi ku mä tykkään itse kontrolloida tai et mä tiedän sit et kuka näkee sen ja mua pystyy niinku pyytää seuraan. Mä en sit haluis et kaikki seurais mua. Et sit siitä voi rajoittaa sitä.

AL: Okei. Paljonko sul on siel sit seuraajia?

Kristiina: Seittemänsataa.

AL: Okei. No niistä on varmaan aika iso osa semmosia ketä sä et tunne myös niin miten se sitte.

Kristiina: No siel on niinku läheiset sitte on sitte niinku no suurin osa on vähän sellasia et niinku kaverin kavereita mut yleensä mä tunnen ne mut sitte mul oli kun mä tein Instagramin niin tottakai siel on ne kun mul oli alussa niinku se ei-yksityinen niin sit sieltä on kertynyt niitä haamuseuraaajia.

AL: Okei onks se se sulle tärkeätä et sul on paljon niitä seuraajia?

Kristiina: Ei [naurahtaa]. Ei.

AL: Et sä tavoittele mitään tuhatta rikki tai?

Kristiina: En [naurahtaa]. Joo en.

Tyttöjen sosiaalisen median käytön voi nähdä liittyvän tyttöjen itsen esittämiseen ja identiteettityöhön (Lampinen ym. 2014, 123). Verkon yhteisöllisiä palveluita onkin tarkasteltu tiloina, joissa rakennetaan ja esitetään identiteettiä sekä tehdään sosiaaliset suhteet näkyviksi (boyd 2011, 46). Sari Östman (2015) kuvaa sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa vuorovaikutuksellista identiteettityötä elämänjulkaisemisena. Östmanin (mt., 15) mukaan julkaisemalla tietoja itsestämme sosiaaliseen mediaan teemme arkisesta elämästämme harkitusti julkista ja rakennamme kuvaa itsestämme muille. Suvi Uski ja Airi Lampinen (2014, 447–449) kutsuvat itsensä esittämisen harkittua ja strategista tapaa sosiaalisessa mediassa profiilityöksi. Tätä profiilityötä tehdään ensisijaisesti jakamalla tarkkaan valittuja tietoja itsestä sosiaalisen median kautta (mt., 447–449). Sosiaalisen median profiileita voidaan tarkastella esityksenä itsestä, joka on näkyvillä muille (Uski 2015, 38). Awanin ja Gauntlettin (2013, 125) mukaan nuoret pyrkivät esittämään itsensä mahdollisimman positiivisessa valossa sosiaalisessa mediassa. Nuorille on itsestäänselvyys, että sosiaalisessa mediassa ei luoda täysin todellista kuvaa itsestään (mt., 125).

Pyysin tyttöjä haastattelussa näyttämään minulle Instagram-tiliään. Tytöt näyttivätkin minulle mielellään kuviaan, jos heillä oli puhelin mukana haastattelussa. Matildan tavoin tyttöjen kuvat Instagramissa vaikuttivat tarkkaan harkituilta. Niiden värejä oli esimerkiksi muokattu. Tyttöjen tileillä oli maisemakuvien lisäksi usein kaverien kanssa otettuja kuvia. Instagram vaikuttikin olevan tärkeä sosiaalisen minän esittämisen paikka, jossa julkaistiin usein kuvia ”musta ja mun kavereista”. Vaikka Matilda suhtautui kriittisesti itsestään ottamiinsa kuviin eli selfieihin⁵, oli niitä hänen tilillään paljon.

Matilda: Mul on tääl tälläsiä. Et just kaikkia mä tykkään laittaa niinku tälläsiä kuvia just kaikist matkoist ja tälläsis. Ja sit tietty omia kuvia. Mä

⁵ Selfiet ovat tyypillisiä kuvia Instagramissa. Esimerkkejä voi katsoa Instagramissa muun muassa hakusanoilla #finnishgirl, #friends, #girl, #me.

en hirveesti tykkää ottaa niinku omia kuvia. Mä oon tosi huono siinä [naurahtaa]. Ja mul menee siinä aina ihan sika kauan aina ottaa joku hyvä kuva. Et sit mä tykkään laittaa enemmän ehkä tälläsiä näit... Mitä nää on maisemakuvia ja kaikkia tälläsiä. Et tätä mä käytän oikeestaan aika paljon et niinku en mä nyt päivittäin laita kuvia mut silleen kuitenkin aika usein.

Sosiaalinen media on tuonut Erving Goffmanin (2012, 23–64) kuvaamalle minän valikoidulle esitykselle eli kasvotyölle uudenlaisen ulottuvuuden. Kasvotyössä päätämme, mitä haluamme itsestämme jakaa muille. On tärkeää esittää itsemme mahdollisimman hyvässä valossa ja välttää kasvojen menettämistä, kuten negatiivista kommentointia tai väärinymmärretyksi tulemistä (ks. myös Östman 2015, 150). Kun kasvojen esittäminen onnistuu, ihmisestä tuntuu hyvältä ja hän kartuttaa itseluottamustaan ja omanarvontuntoaan. Vuorovaikutuksessa teemme myös molemminpuolista kasvotyötä, kun suojelemme toistemme kasvoja. (Peräkylä 2001, 353.) Haastattelemini tyttöjen puheessa korostui itsestään mahdollisimman hyvän kuvan esittäminen sosiaalisessa mediassa. Auroralle ja Helmille oli tärkeää, että Instagramissa heidän kuvansa näyttivät hyvältä ja sopivat yhteen. Tyttöjen kuvat Instagramissa vaikuttivat tarkkaan mietityiltä, kuten Helmi ja Aurora itsekin kuvasivat. Tyttöjen mukaan hyvän kuvan sai otettua esimerkiksi kauniista maisemasta tai mukavasta hetkestä ystävän kanssa. Selfiet vaikuttivat olevan suosittuja kuvia muidenkin tyttöjen Instagram-tileillä.

AL: Okei. Minkä tyyppisiä kuvia te sit laitate?

Helmi: No sellasia mitkä.

Aurora: Selfieitä [naurahtaa].

Helmi: Ja semmosii maisema ja ne mitkä sopii niinku feediin. Se on niinku se profiili. Niinku et ne kuvat sopis yhteen.

Auroa: Niin. Semmonen hieno tai no ei mitään turhia kuvia lisäile.

Helmi: Niin.

AL: Okei et se on aika tärkeitä et näyttää.

Auroa: Joo siit voi tul myös seuraajia esimerkiks jos on tosi hieno.

Helmi: Niin hieno.

Aurora: Hienot kuvat. Ja esim jollai on on tosi paljon seuraajia sen takia et on niinku hienoja kuvia.

Tyttöjen mukaan hienot kuvat tuovat lisää seuraajia. Tytöistä ainoastaan Pauliina ja Olivia myönsivät, että seuraajien määrä on heille Instagramissa tärkeää. Mitä enemmän on seuraajia, sitä enemmän voi saada tykkäyksiä julkaisemiinsa kuviin. Muut tytöistä

eivät suoraan myöntäneet, että tavoittelisivat mahdollisimman paljon seuraajia, vaan tärkeämpänä pidettiin ”hienoja kuvia” eli mahdollisimman onnistunutta minän esittämistä. Huomatuksi tuleminen ja tunnustuksen saaminen muilta olivat tärkeitä kuvien jakamisen motiiveja (vrt. Malinen 2016, 61).

AL: Kun te puhuitte et teil on niinku niin paljon seuraajia kun sulla oli 500 ja sulla oli 400 niin onks se teil tärkeetä et teil on paljon seuraajia?

Pauliina: On.

AL: Minkä takia?

Pauliina: Koska en mä tiedä koska sen takia koska en mä tiedä. Muuten vaan.

AL: Muuten vaan?

Olivia: Se on kivaa koska sit kaikki voi nähdä sun kuvan jos se on vaikka hieno kuva.

Pauliina: Ja sit kaikki tykkää siit ja sit siihe tulee paljon tykkäyksiä.

[Pauliina ja Olivia kikattavat]

AL: Niin joo et ne tykkäykset on kans tärkeitä.

Seuraajien ja tykkäysten määrä vaikutti kuitenkin olevan myös muille tytöille tärkeää, vaikka useimmat tytöt eivät sitä minulle suoraan myöntäneetkään. Mediatutkija Johanna Sumialan (2014) mukaan sosiaalisen median ympäröivässä arjessa nuoren huolena voi olla se, jos kukaan ei tykkääkään. Tykkäykset toimivat sosiaalisessa mediassa arvottamisen keinona, johon erilaiset arvot ja hierarkiat ovat kietoutuneet monin tavoin. Nuori, joka tuntee, ettei hänellä ole tarpeeksi tykkäyksiä tai seuraajia, voi tuntea olonsa yksinäiseksi. Berrimanin ja Thomsonin (2015, 589) mukaan huomiota tulisi kiinnittää siihen, miten nuoret suhtautuvat tähän omaan näkyvyytensä sosiaalisessa mediassa.

Haastattelemieni tyttöjen ystävyystyylille oma näkyvyys ja sen kontrollointi oli sosiaalisessa mediassa tärkeää. Tytöt harkitsivat tarkkaan, millaisen kuvan itsestään antoivat julkisemmin esimerkiksi Instagramissa tilillä, jonne oli hyväksytty tuttujen tuttuja ja tuntemattomiakin, kuin suljetummilla ja yksityisemmillä tileillä, jonne oli hyväksytty vain valikoidut kaverit. Luottamus ystäviin vaikutti siihen, että ystäville uskallettiin jakaa kuvia useammin ja myös huonoja kuvia itsestään. Seuraajien määrä sosiaalisessa mediassa ei ollut kuitenkaan tytöille yhtä jännitteinen asia kuin ystävien lukumäärän määrittely (vrt. luku 4.2). Tyttöillä oman yksityisyyden ja näkyvyyden rajat

olivat sosiaalisessa mediassa jatkuvassa määrittelyssä, kun tytöt päättivät, kenen kanssa jakoivat sisältöä ja kenet rajasivat ulkopuolelle.

Tytöillä yhteisöllisyyden tunne ystävien kanssa muodostui keskeisesti myös sosiaalisen median kautta. Suosittuja sosiaalisen median palveluita olivat tytöillä juuri ne palvelut, joissa käyttäjällä on mahdollista valita, kenet haluavat omaan ”yhteisöönsä”. Tytöt arvostivat ystävyysuhteissaan yhdessä tekemistä ja olemista, joka tapahtui heillä myös sosiaalisen median kautta. Tyttöjen sosiaalinen elämä online ja offline olivatkin saman sosiaalisen arjen kaksi puolta, sillä ne olivat päällekkäisiä ja vaikuttavat toisiinsa (ks. myös Malinen 2016, 17). Kaikkien haastattemieni tyttöjen ystävyystyylille oli tyypillistä sosiaalinen aktiivisuus niin sosiaalisessa mediassa kuin sen ulkopuolellakin.

Käsittelin tässä luvussa tyttöjen ystävyuden esittämisen tapojen piirteitä sosiaalisessa mediassa sekä niihin liittyviä normeja ja jännitteitä. Seuraavassa luvussa 6 esittelen tyttöjen ystävyyskulttuuristen esitysten perusteella muodostamani ystävyystyylejä.

6 Millaisia ystävyystyylejä tytöt esittivät?

Tässä luvussa vedän yhteen tyttöjen tapoja esittää ystävyyttä kuvaamalla niiden perusteella muodostuvia ystävyystyylejä. Tyttöjen ystävyystyyliä ovat tulkintani tyttöjen valituista tavoista esittää omia ystävyyssuhteitaan ja ystävyyssuhteidensa käytäntöjä haastattelutilanteessa. Tarkastelen ystävyystyylejä tyttöjen valikoituina sosiaalisen minän esityksinä. Tulkitseen tyttöjen ystävyystyylien muodostuvan suhteessa erilaisiin ystävyyden esittämisen tapoihin, joita olen esitellyt edellisissä analyysiluvuissa. Tyttöjen ystävyystyyliin vaikuttavat keskeisesti muun muassa ystävyysverkon laajuus, verkon muodostumistapa, suhteet poikiin, tapa puhua konflikteista ja päättyneistä ystävyyssuhteista sekä sosiaalisen median käyttötavat.

Haastattelemieni tyttöjen ystävyystyyliä voi jakaa kahteen ystävyystyyliin: *paikallisesti kiinnittyvään ystävyystyyliin* ja *sukkulointiin perustuvaan ystävyystyyliin*. Eri tyttöjä haastatteleamalla ystävyystyyliä olisivat luultavasti olleet erilaisia, joten nämä kaksi ystävyystyyliä edustavat erityisesti haastattelemieni tyttöjen tapoja esittää ystävyyttä. Seuraavaksi kuvaan tarkemmin ystävyystyyleille ominaisia piirteitä, jotka olen tiivistänyt myös taulukkoon 1. Tarkoitukseni ei kuitenkaan ole esittää tyttöjä ystävyystyylien kautta homogeenisena ryhmänä, vaan luokittelemieni ystävyystyylien sisällä olisi mahdollistaa luokitella erilaisia alatyylejä tyttöjen välillä. Ystävyystyyliä ovat ennen kaikkea metodinen työkalu, joiden kautta tiivistän ja vedän yhteen analyysia.

	Paikallisesti kiinnittynyt ystävyystyyli	Sukkulointiin perustuva ystävyystyyli
Verkon laajuus	Paikallisesti muodostunut verkosto, 4–14 ystävää	Sukkulointi eri ryhmissä paikallisuutta laajemmin, 6–25 ystävää
Paras ystävä vai monia	Useimmiten monien luottamuksellisten suhteiden arvostaminen (2–13)	Useimmiten monien luottamuksellisten suhteiden arvostaminen (2–5) tai ei halua sanoa tarkkaa lukumäärää
Samanlaiset kiinnostuksen kohteet	Yhteiset eivät välttämättömiä	Auttavat ystävyyden muodostumisessa
Suhteet poikien kanssa	Useimmiten vain kaverina, suhteet tyttöjen kanssa luottamuksellisempia	Poikia myös läheisenä ystävä, viettää aikaa usein myös ns. sekaporukoissa
Konflikteista puhuminen	Konflikteja ei avata tarkemmin, riidat kuvataan erimielisyyksinä	Konfliktien avaaminen suhteen päättymisen takana
Suhteet sosiaalisessa mediassa	Sosiaalinen media yhteydenpitoon	Sosiaalinen media yhteydenpidon lisäksi myös uusiin ihmisiin tutustumisessa
Tyyliä esittävät tytöt	Amira (H1), Emilia (H1), Katariina (H2), Olivia (H3), Pauliina (H3), Ilona (H7), Fatima (H10), Rashida (H10)	Sofia (H2), Sabina (H4), Aino (H4), Aurora (H5), Helmi (H5), Matilda (H6), Elina (H8), Kristiina (H9)

Taulukko 1. Tyttöjen ystävyystyyliä

6.1 Paikallisesti kiinnittynyt ystävyystyyli

Tätä ystävyystyyliä määrittivät vahvasti lähipiirissä paikallisesti muodostuneet vertaissuhteet. Monet paikallisesti kiinnittynyttä ystävyystyyliä esittäneet tytöt olivat asuneet samalla asuinalueella lähes koko ikänsä. Heillä oli tyypillisesti ystävyysverkostossaan ystäviä, joihin he olivat tutustuneet jo päiväkodissa. Tärkeimpiä ystävyysuhteiden muodostumispaikkoja olivat kuitenkin koulu ja nuorisotalo. Nuorisotalo oli ennen kaikkea paikka, jossa tytöt syvensivät koulussa tai jo päiväkodissa muodostuneita ystävyysuhteitaan. Luokittelen, että haastattelemistani tytöistä puolet eli kahdeksan esitti paikallista tyyliä. Metsälän nuorisotalolla kävi näistä tytöistä seitsemän: Amira, Emilia, Katariina, Olivia, Fatima, Pauliina ja Rashida. Muilta nuorisotaloista vain Laaksolan nuorisotalolla käyvän Ilonan voi luokitella esittäneen paikallista tyyliä.

Rashidalla ystävyysverkosto oli muita laajempi, sillä hän oli tutustunut ystäviinsä kahdella eri nuorisotalolla. Rashida oli vaihtanut koulua ala-asteella ja kävi nyt sekä vanhan ala-asteensa lähellä sijaitsevalla nuorisotalolla Metsälässä että uuden koulun lähellä sijaitsevalla nuorisotalolla Mäkipuistossa. Rashidan ystävyysverkosto olikin paikallista tyyliä esittäneistä laajin, sillä hän merkitsi siihen 22 ystävää. Muut eivät niinkään korostaneet ystävyysverkostonsa laajuutta, vaan tyttöjen lähipiirissä muodostuneet ystävyysverkostot olivat usein melko tiiviitä. Tytöt kuvasivat piirtämäänsä ystävyysverkostoonsa 4–14 ystävää (ks. esim. Katariinan ystävyysverkosto s. 38).

Paikallisesti kiinnittyvän ystävyystyylin esityksissä korostuivat tiiviit ja kollektiiviset yhteisöt (vrt. Maunu 2014, 176–177). Paikallista tyyliä esittävien tyttöjen läheisimpiin ystäviin kuuluivat usein juuri ne, joiden kanssa vietettiin paljon aikaa nuorisotalolla. Heidän välillään oli kuitenkin eroja siinä, kuinka monta parasta ystävää heillä oli. Amira ja Emilia kertoivat, että he olivat toistensa ainoita parhaita ystäviä. Muilla paikallista tyyliä esittävillä oli yhden parhaan ystävän sijasta useita parhaita ystäviä. He eivät halunneet nostaa vain yhtä ystävää verkostostaan parhaaksi. Mitä laajempi verkosto tytöillä oli, sitä useamman parhaan ystävän he myös itselleen nimesivät. Eniten parhaita ystäviä (13) nimesi Rashida, jolla oli laajin ystävyysverkosto. Useimmille paikallista tyyliä esittävillä oli tyypillistä ystävyysverkosto, jossa on monia luottamuksellisia ja läheisiä suhteita.

Paikallista tyyliä esittävät eivät juurikaan korostaneet samanlaisten kiinnostuksen kohteiden merkitystä, kun kuvasivat, mitä kautta ovat ystäviinsä tutustuneet. Useimmiten

ystäviä yhdisti juuri se, että he viettävät paljon aikaa yhdessä nuorisotalolla, josta tavoitin heidät haastatteluihin. He eivät juurikaan kertoneet käyvänsä missään harrastuksissa. Tätä tyyliä esittävistä tytöistä vain Ilona harrasti partiota.

Tyttöjen ystävyysverkostot eivät olleet laajentuneet sosiaalisen median kautta, vaan he käyttivät sitä pääasiassa tuttujensa kanssa. Sosiaalinen media oli kuitenkin keskeinen osa tyttöjen paikallisten ystävyyksien ylläpitoa, sillä se mahdollisti jatkuvan yhteydenpidon. Esimerkiksi WhatsAppissa tytöillä oli ryhmä, joka oli tarkoitettu vain nuorisotalon tytöille. Lisäksi Instagramissa tytöillä oli usein erillinen tili julkisemman tilin lisäksi, jonne hyväksyttiin ainoastaan valikoidut kaverit. Paikallista tyyliä esittävät tytöt kertoivat julkaisevansa Instagramiin usein kuvia itsestään ja kavereistaan, joten sosiaalinen media oli yhteydenpidon lisäksi myös tärkeä ystävyiden muille esittämisen tila.

Metsälän nuorisotalo vaikutti tiiviiltä tyttöyhteisöltä, sillä tytöt merkitsivät pääosin samoja tyttöjä ystävyysverkostoihinsa. Metsälän nuorisotalolla järjestettiin erityisesti tytöille suunnattua kerhotoimintaa, mikä oli voinut vaikuttaa siihen, että tytöistä oli muodostunut tiivis porukka. Kukaan nuorisotalon tytöistä ei kertonut viettävänsä aikaa nuorisotalolla poikien kanssa, vaan tytöt oleilivat nuorisotalolla pääasiassa keskenään. Samoin Laaksolan nuorisotalolla käyvän Ilonan ystävyysverkosto muodostui vain tytöistä. Paikallista tyyliä esittävien suhteet poikien kanssa olivat erilaisia kuin suhteet tyttöjen kesken. Kukaan ei nimennyt poikia läheisiksi ystäviksi, vaan pojat luokiteltiin useimmiten kavereiksi koulussa.

Paikallista tyyliä esittävät eivät juurikaan halunneet mainita haastatteluissa, että heillä olisi päättäneitä ystävyysuhteita. He kertoivat usein vähätellen riidoistaan ja konflikteistaan, eivätkä halunneet tarkemmin avata haastattelutilanteessa syitä niiden takana. Tytöt esimerkiksi väistivät kysymyksen riidoista korostaen, että heidän riitansa olivat vain erimielisyyksiä. Lähes kaikki paikallista tyyliä esittävistä tytöistä, lukuun ottamatta Ilonaa, olivat valinneet tulla haastatteluun ystävänsä kanssa. Tyttöjen vaitonaisuus ystävyiden konflikteista saattoi liittyä myös siihen, ettei niistä haluttu puhua ystävän kuullen parihaastattelussa.

6.2 Sukkulointiin perustuva ystävyystyyli

Tätä ystävyystyyliä ei määrittänyt vahvasti paikallisuus ja lähipiirin vertaisyhteisö. Sukkulointiin perustuvaa ystävyystyyliä esittävillä oli tyypillistä viettää aikaa monissa eri ystäväryhmissä, jotka olivat muodostuneet keskeisesti myös erilaisten kiinnostuksen kohteiden pohjalta. Luokittelen, että haastattelemistani tytöistä sukkuloijatyylisiä esitti puolet eli kahdeksan tytöstä: Sofia, Sabina, Aino, Aurora, Helmi, Matilda, Elina ja Kristiina.

Sukkulointiin perustuvaa ystävyystyyliä esittävillä tytöillä oli tyypillistä laaja ystävyysverkosto, jossa oli monia rinnakkaisia ystäväporukoita. Lukuun ottamatta Ainoa ja Elinaa, kaikki tyylisiä esittävät tytöt merkitsivät piirtämäänsä ystävyysverkostoonsa 10 ystävää tai enemmän. Aino kuvasi verkostoonsa kuusi ystävää, mutta haastattelussa kuvasi verkostoonsa kuuluvan myös monia kavereita. Elina luokitteli, että hänellä on vain yksi ystävä, mutta tämän lisäksi hän kuvasi verkostoonsa yhteensä 14 kaveria (ks. kuva 2 s. 40). Laajin ystävyysverkosto sukkuloijatytyöistä oli Kristiinalla, joka merkitsi verkostoonsa 25 ystävää (ks. kuva 4 s. 55).

Vaikka useimmilla sukkuloijatytyylisiä esittäneillä tytöillä oli myös läheisiä ystävyys-suhteita lähipiirin vertaisyhteisöissä, olivat yksilölliset kiinnostuksen kohteet laajentaneet merkittävästi ystävyysverkostoja paikallisuutta laajemmiksi. Esimerkiksi Sofia oli musiikin fanittamisen ja keikoilla käynnin kautta tutustunut useisiin ystäviinsä. Sosiaalinen media oli mahdollistanut tutustumisen uusiin ihmisiin paikallisuutta laajemmin. Sofian yksi paras ystävä, joka fanitti samanlaista musiikkia, asui Keski-Suomessa. Sosiaalinen media olikin sukkuloijatytyöillä yhteydenpidon lisäksi kanava jonka avulla tutustutaan uusiin ihmisiin. Tytöillä oli omissa älypuhelimissaan internetyhteys, joka mahdollisti jatkuvan yhteydenpidon myös paikallisuutta laajemmin esimerkiksi videopuheluiden kautta Skypessä tai Facetimessa. Sukkuloijatytyylisiä esittäneillä tytöillä, joiden ihanteena olivat laajat verkostot, oli usein myös paljon seuraajia sosiaalisen median palveluissa. Esimerkiksi Kristiinalla oli kertynyt Instagramissa seuraajia 700. Sosiaalisen median kuvapalvelut olivat tytöille tärkeitä ystävyyden julkisen esittämisen paikkoja, sillä siellä julkaistiin usein kaverikuvia.

Lisäksi harrastukset olivat laajentaneet sukkuloijatytyylisiä esittävien ystävyysverkostoa. Sabina oli tutustunut tanssiharrastuksensa kautta uusiin ihmisiin, Kristiina uinnin, Matilda jalkapallon sekä Helmi ja Aurora partion kautta. Aino kuvasi vapaa-ajalla

viettävänsä aikaa useimmin häntä vanhempien ystäviensä kanssa, joihin oli tutustunut isoveljensä kautta. Koulussa Ainolla oli eri ystävät. Helmi, Matilda, Sabina ja Kristiina sukkuloivat myös perheen muuton jälkeen uuden sekä vanhan asuinalueen ja koulun ystäväporukoiden välillä. Tytöt korostivat, että sosiaalinen media oli tehnyt yhteydenpidosta kauempana asuvien ystävien kanssa helpompaa. Sukkuloijatyyliä olikin tyypillistä sukkuloida onnistuneesti useiden rinnakkaisten ystäväporukoiden välillä.

Sukkulointiin perustuvaa ystävyystyyliä esittävillä kiinnostuksen kohteet joko laajensivat ystävyysverkostoja tai, kuten Elinan tapauksessa, ystävyysuhteet muodostuivat pääasiassa niiden kautta. Elina ei ollut löytänyt lähipiirin vertaisyhteisöstään ystävyysverkostoa, vaan hän oli muodostanut seurakunnan toiminnassa mukana olemisen ja japanilaisen musiikin fanittamisen kautta sosiaalisen verkoston lähipiirinsä ulkopuolelta.

Sukkulointityyliä esittävät rajasivat laajoista ystävyysverkostoistaan muutamia ystäviä läheisimmiksi. Ainoastaan Elina luokitteli vain yhden läheisemmän ystävän. Muut esittivät, että heillä on useampi paras ystävä. Osa tytöistä määritteli tarkan lukumäärän parhaille ystävilleen (2–5). Parihaastatteluissa toiset tytöistä taas eivät halunneet luokitella tarkkaa lukumäärää, vaan vastasivat epämääräisesti heillä olevan monta parasta ystävää. Kristiina ja Matilda luokittelivat myös poikia läheisimmiksi ystävikseen. Tälle tyyliä olikin tyypillistä, että tyyliä esittävillä oli poikia ystävyysverkostoissaan. Tyyliä esittävät tytöt viettivät usein aikaa niin sanotuissa sekaporukoissa, joihin kuului sekä tyttöjä että poikia.

Elina, Kristiina ja Matilda eli kolme sukkuloijatyylisiä esittävistä tytöistä päättivät tulla yksin haastatteluun. Juuri yksilöhaastatteluissa tytöt kertoivat muita tyttöjä avoimemmin syitä päättyneiden ystävyysuhteidensa takana. Ystävän läsnäolo haastattelussa vaikutti mahdollisesti tyttöjen puheeseen tällaisesta herkästä ja jännitteisestä aiheesta. Tytöt kuvasivat, että heidän ystävyysuhteensa olivat päättyneet useimmiten jonkun muutoksen takia. Esimerkiksi Elina kertoi, että hänen suhteensa yhden ystävän kanssa oli päättynyt ystävän muuttumisen takia. Hän koki, että ystävästä oli tullut ”kaksinaamainen”. Matildan ystävyysuhde oli päättynyt, kun hänen ystävänsä oli alkanut kiusata häntä. Myös Sabina kertoi parihaastattelussa, että yksi hänen ystävyysuhteensa oli päättynyt hänen muuttonsa takia. Helmi ja Aurora kuvasivat yhdessä, että heidän yhteinen

ystävänsä oli muuttunut niin paljon, että hänellä oli nyt uusi ystäväporukka. Vaikka sukkuloijatytöt kertoivat syitä suhteidensa päättymiselle, olivat he varovaisia esittäessään kuvaa ystävyysuhteidensa konflikteista. Tyttöjen mukaan konfliktit kuuluvat ystävyYTEEN, mutta niitä ei haluttu korostaa ystävyystyylin esityksessä.

6.3 Ystävyystyyliden yhteenvetoa

Kun paikallisesti kiinnittynyttä ystävyystyylä esittävien tyttöjen sosiaalista identiteettiä määrittivät paikallisesti muodostuneet tiiviit ystäväporukat, vaikutti sukkulointiin perustuvaa ystävyystyylä esittävien siirtyminen ystäväporukasta toiseen eli sukkulointi olevan vaivatonta. Sukkuloijatyyli ei ollut paikallisen tyylin tavoin kiinnittynyt tiettyyn kaupunginosaan, vaan sille oli tyypillistä mobiili sosiaalisuus (vrt. Tolonen 2013, 61). Sukkulointi tapahtui usein kiinnostuksen kohteiden kautta, kuten musiikkimaun tai harrastusten. Toisaalta sukkuloijatyyliä esittävät korostivat myös sitä, kuinka tulevat kaikenlaisten ihmisten kanssa toimeen, ja ettei samanlaisuus ystävien kesken ole välttämätöntä. Paikallista tyyliä esittävien sosiaalisen identiteetin perustana olivat kollektiiviset ja tiiviit paikallisuhteet. Tyttöjen ystävyysuhteiden voi nähdä pääosin kiinnittyneen siihen kaupunginosaan, jossa nuorisotalo sijaitsi (vrt. Tolonen 2013, 65). Tytöt viettivät aikaa tiiviisti samojen ystäviensä kanssa ”omassa porukassaan” pääasiassa omassa kaupunginosassaan, vaikka joskus kävivätkin esimerkiksi keskustassa (vrt. Tolonen 2010, 9).

Metsälän nuorisotalolla kaikki tytöt esittivät paikallisesti kiinnittynyttä ystävyystyylä. Ilona oli muilta nuorisotaloilta ainoa paikallista tyyliä esittäneistä. Muut tytöt Laaksoissa ja Vuorella esittivät sukkulointiin perustuvaa tyyliä. Vaikka suoraviivaisia johtopäätöksiä ystävyystyyliden alueelliseen jakautumiseen ei tämän tutkimuksen 16 haastattelusta muodostuvan aineiston perusteella voi tehdä, on aikaisemmassa tutkimuksessa todettu, että paikallisilla, sosiaalisilla ja kulttuurisilla taustoilla on suuri vaikutus nuorten ystävyysuhteisiin (ks. esim. Aapola ym. 2005; Tolonen 2010; Aaltonen ym. 2011). Tyttöjen suhteisiin toisiinsa on todettu vaikuttavan myös muun muassa ulkonäkö, vaatetyyli, asenne koulua kohtaan sekä siteet paikallisiin ryhmiin, jotka ovat sidoksissa osittain tyttöjen perhetaustaan (Tolonen 2001). Lisäksi esimerkiksi eri luokka- ja etnistaustaisten tyttöjen ystävyudet voivat olla hyvin erilaisia (Hey 1997).

Tyttöjen esittämissä ystävyystyyleissä oli jännite yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden välillä (vrt. Suurpää 2002; Salasuo 2007; Maunu 2014). Sukkulointiin perustuvassa ystävyystyylissä sosiaalinen identiteetti esitettiin yksilöllisempänä ja erilaisten rinnakkaisten ryhmäjäsenyyksien yhdistelmänä (vrt. Maunu 2014, 177). Tätä tyyliä esittävät tytöt arvostivat enemmän tietynlaista sitouttamattomuutta, kun taas paikallisesti kiinnittyneen ystävyystyylin esityksissä korostuivat enemmän tiiviit ja kollektiiviset yhteisöt (vrt. Maunu 2014, 176–177). Sukkulointityyliä esittävät tytöt pitivät yksilöllisyyttä kunnioitettavana, eikä se uhannut heidän ystävyysuhteitaan. Paikallista tyyliä esittävillä tytöillä ei ollut niin kovaa painetta esittää itseään yksilöllisenä, vaan he arvostivat enemmän omistautunutta ja tiivistä yhdessäoloa ystäviensä kanssa (vrt. Lähteenmaa 2000, 34).

Molemmille ystävyystyyleille oli tyypillistä arvostaa useita rinnakkaisia luottamuksellisia suhteita yhden paras ystävä -suhteen sijaan. Myytti yhdestä parhaasta ystävästä tavoiteltavampana ystävyysmuotona murtui molemmissa tyyleissä (vrt. esim. Hey 1997; Tolonen 2001; Gordon ym. 2004; Aapola ym. 2005; Goodwin 2006; Ojanen 2011a). Kaikki tytöt kuitenkin erottelivat verkostoistaan jotkin suhteet muita läheisimmiksi ja luottamuksellisemmiksi (vrt. Aapola 1992a, 31–33).

Molemmille ystävyystyyleille oli tyypillistä erottaa myös suhteet poikien kanssa juuri luottamuksen perusteella. Paikallista tyyliä esittävillä ei ollut poikia läheisinä ystävinä, sillä heille ei ollut muodostunut poikien kanssa niin luottamuksellisia suhteita kuin tyttöjen kanssa. Vaikutti, että sukkuloijatyyliä esittäneille oli ollut helpompaa muodostaa luottamuksellisia ystävyysuhteita poikien kanssa (vrt. Tolonen 2001, 159–160). He viettivät enemmän aikaa niin sanotuissa sekaporukoissa, joihin kuului sekä tyttöjä että poikia. Valerie Hey (1997, 87–104) liittyy tyttöjen ja poikien välisen kaverillisuuden keskiluokkaisuuteen, kun taas tyttöjen ja poikien erilliset ystävyyskulttuurit viittaisivat työväenluokkaiseen sukupuolikulttuuriin. Tarja Tolonen (2001, 160) kuitenkin korostaa, että brittiläisessä tutkimuksessa on helpompi puhua nuorten ryhmäjäoista sosiaaliluokkien kautta, kun taas Suomessa nuorten eri ryhmissä on paljon kulttuurista vaihtelua. Toisaalta myös Tolonen (2001, 159–160, 261) tutkimuksessa tuli esille samankaltainen ilmiö, sillä kaverillisemmat suhteet poikien kanssa vaikuttivat olevan tytöille helpompia muodostaa keskiluokkaisemmassa koulussa, kun taas toisessa taustaltaan enemmän työväenluokkaisessa kouluyhteisössä tytöt ja pojat olivat enemmän sosiaalisesti erillään.

Ystävyyden konflikteista puhuminen erotteli ystävyystyyliä (vrt. Hey 1997, 55–56; Ojanen 2011a, 159). Paikallista tyyliä esittävät eivät haastatteluissa halunneet avata aihetta päättäneistä ystävyysuhteistaan. Suurin osa paikallista tyyliä esittäneistä tytöistä myönsi, että heillä oli päättäneitä ystävyysuhteita, mutta kokivat aiheen mahdollisesti niin jännitteiseksi parihaastattelussa, etteivät halunneet tarkemmin kertoa niistä ystävänsä läsnäollessa. Sukkulointityyliä esittävät kertoivat hieman avoimemmin haastattelussa syitä päättäneiden ystävyysuhteidensa takana. Suhteen päättymisen syyksi kuvattiin usein jonkinlainen muutos, kuten ystävän muutto tai persoonan muuttuminen.

Sosiaalisen median käyttö sosiaalisen elämän jatkeena korostui kaikkien tyttöjen ystävyystyyliissä. Tyttöjen tavat pitää yllä ystävyysuhteitaan olivat hyvin erilaisia kuin Sinikka Aapolan (1992a, 57) tutkimuksessa, jossa hän toteaa tyttöjen pitävän yhteyttä ystäviensä kanssa puhelimitse ja koulussa vaihdettavien kirjeiden välityksellä. Jos tytöillä oli ystäviä muilla paikkakunnilla, he kirjoittelivat toisillensa kirjeitä ja haaveilivat tapaamisista, joita ilman tytöt kokivat vieraantuvansa toisistaan (mt., 57). Haastattelemieni tyttöjen yhteydenpito ystävien kanssa oli saanut teknologisen muutoksen kautta uusia muotoja. Tyttöjen oli mahdollista olla mobiilin internetin välityksellä jatkuvasti ja reaaliaikaisesti yhteydessä niin lähellä kuin kauempana asuviensakin ystäviensä kanssa. Kaikilla tytöillä oli omassa älypuhelimessaan internetyhteys, jonka kautta he pääasiassa käyttivät sosiaalista mediaa. Tytöt eivät kertoneet lähettävänsä toisillensa kirjeitä, vaan viestejä lähetettiin ystäville esimerkiksi WhatsAppissa, jota tytöt käyttivät usein kirjoittamisen lisäksi myös ääniviestien, kuvien ja videoiden lähettämiseen.

Tytöjen tavat käyttää sosiaalista mediaa kuitenkin vaihtelivat. Sukkulointiin perustuvaa ystävyystyyliä esittävät tytöt käyttivät sosiaalista mediaa laajemmin osana sosiaalista elämäänsä. Sosiaalinen media oli laajentanut sukkulointityyliä esittävien ystävyysverkostoa, sillä sen kautta tytöillä oli ollut mahdollisuus löytää ystäviä, jotka jakoivat heidän kanssaan samanlaisia kiinnostuksen kohteita. Sukkulointi tapahtui myös verkossa, jossa tytöillä oli usein monia rinnakkaisia yhteisöjä (vrt. Noppari & Uusitalo 2011, 142). Paikallisesti kiinnittynyttä ystävyystyyliä esittävät käyttivät sosiaalista mediaa yhteydenpitoon pääasiassa vain ystävien kanssa, joihin oli tutustuttu kasvokkain (vrt. Tolonen 2010, 12).

Ystävyystyylejä erotteli myös se, kuinka sukkulointiin perustuvaa ystävyystyyleä esittävillä tytöillä oli enemmän harrastuksia kuin paikallisesti kiinnittynyttä ystävyystyyleä esittäneillä. Nuorten kiinnostuksen kohteissa ja harrastuksissa on nähty olevan mukana ainakin potentiaalinen luokkaulottuvuus (Aaltonen ym. 2011, 33). Voidaan nähdä, että taloudellisella, kulttuurisella ja sosiaalisella pääomalla on merkitystä sille, minkälaisella asuinalueella asutaan, minkälaiseen vapaa-ajan toimintaan nuoria kannustetaan ja minkälaiseen harrastustoimintaan heitä on ylipäättään mahdollista ohjata (mt., 33). Jatkossa olisikin kiinnostavaa nuorten ystävyysuhteiden tutkimuksessa tarkastella, miten sosiaalinen luokka ja sosioekonominen asema vaikuttavat nuoren sosiaalisiin suhteisiin ja mahdollisuuksiin muodostaa erilaisia ystävyystyylejä.

Tulkitsen, että tyttöjen ystävyiden esitysten perusteella muodostamani ystävyystyylit eivät kuitenkaan ole dikotomia, vaan ne voidaan ennemminkin ymmärtää jatkumona. Ystävyystyyli ei ole nuoren pysyvä ominaisuus, vaan niiden muodostuminen on dynaaminen prosessi, jota muokataan ja esitetään eri tavoin joka päivä. Ystävyystyylien muodostumiseen liittyy joustavuuden lisäksi tietynlaista pysyvyyttä, sillä kaikilla ei ole samanlaisia resursseja esittää mitä tahansa ystävyystyyleä (vrt. Tolonen 2010, 16–19).

Tässä luvussa olen tiivistänyt tyttöjen esittämien ystävyystyylien keskeisiä piirteitä ja eroja niiden välillä. Seuraavassa tutkielman päättävässä luvussa 7 vedän yhteen tutkimuksen johtopäätöksiä.

7 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tarkoitus on ollut tarkastella tyttöjen ystävyyskulttuuria selvittämällä, millaisin eri tavoin tytöt esittävät ystävyyttä. Tutkimuksen pääkysymys liittyi tyttöjen ystävyystyylien tulkintaan. Edellisessä luvussa esittelin aineiston perusteella muodostamani ystävyystyyli (paikallisesti kiinnittynyt ystävyystyyli ja sukkulointiin perustuva ystävyystyyli). Tässä luvussa nostan esille tutkimuksen johtopäätöksiä. Pohdin aluksi, miten muotoilemani tutkimusasetelma ja tekemäni metodiset ratkaisut vaikuttivat tutkimuksen aineistoon ja tuloksiin. Lopuksi vedän yhteen tutkimuksen tuloksia kuvaamalla, millaisille erilaisille normeille ja jännitteille tyttöjen kuvaukset heidän sosiaalisesta minästään eli ystävyyskulttuuriset esitykset perustuivat.

7.1 Tyttöjen ystävyyden esityksiin vaikuttaneita tekijöitä

Tyttöjen kanssa tekemäni haastattelut antoivat minulle ainutlaatuisen mahdollisuuden päästä tutustumaan pääkaupunkiseutulaisten 13–17-vuotiaiden tyttöjen ystävyyskulttuuriin. Jokainen haastateltava kuvasi minulle omaa henkilökohtaista tarinaansa ystävyys-suhteistaan, joista olin kaikista todella vaikuttunut. Valitsin haastateltavaksi vain tyttöjä, sillä halusin sukupuolten välisen vertailun sijaan keskittyä sukupuolisensitiivisesti tyttöjen keskinäiseen moninaisuuteen (vrt. Topo 1988, 4; Puuronen 2006, 138). Haastatteluaineiston analysointimenetelmäksi valitsin ystävyyden esitysten tapojen etsimisen, sillä koin sen auttavan minua hahmottamaan tyttöjen kuvauksia haastattelussa erityisen vuorovaikutustilanteen tuloksena (vrt. Oinas 2001, 61–62). Tässä alaluvussa haluan vielä nostaa esille ja pohtia niitä tekijöitä, jotka vaikuttivat tyttöjen ystävyyden esitysten muodostumiseen.

Nuorisotalojen valinta haastateltavien tyttöjen rekrytointipaikaksi vaikutti aineistoon, johon valikoitui mukaan vain sosiaalisia tyttöjä. Haastatteluihin ei osallistunut yhtään itsensä yksinäiseksi kokevaa nuorta. Tällaisia nuoria luultavasti harvemmin löytää nuorisotaloilta (esim. Tolonen 2010; Honkasalo 2011; Kivijärvi 2015). Sosiaaliset tytöt oletetusti innostuivat helpommin tulemaan haastateltavaksi, koska he tiesivät haastatteluaiheen olevan ystävyys-suhteet. Kaikki haastattelemani tytöt esittivätkin ihmissuhdekeskeistä ystävyyskulttuuria. Ystävyys-suhteet kytkeytyivät vahvasti tyttöjen arkeen ja olivat keskeisessä osassa sitä (vrt. Aapola 1992a, 101).

Helsinkiläisten nuorisotalojen valinta aineistonkeruupaikaksi rajasi haastateltaviksi tytöiksi taustaltaan helsinkiläisiä ja pääkaupunkiseutulaisia tyttöjä. Tutkimustulokset olisivat voineet olla erilaisia, jos aineistossa olisi ollut laajemmin eri kaupungeista kotoisin olevia nuoria (vrt. esim. Massey 1998; Tolonen 2010). Nyt tyttöjen ystävyyskulttuuriset esitykset pitää kytkeä paikallisesti pääkaupunkiseudulle.

Päätin jokaisen haastattelun alussa pyytää tyttöjä piirtämään ystävyysverkostonsa paperille. Olin tietoinen siitä, että tämä mahdollisesti antoi tytöille sellaisen kuvan, että paperin pitäisi täyttyä monista ystävistä. Yritin kuitenkin korostaa kaikille tytöille, että ystävyysverkostot voivat olla hyvin monenlaisia ja pyysin jokaista tekemään siitä juuri itsensä näköisen. Tyttöjen piirtämistä ystävyysverkostoista tulikin monimuotoisia (ks. esim. luku 4.1). Tulkitsin tyttöjen piirtämiä ystävyysverkostoja yhtenä minäkuvan esityksenä, joka syntyi erityisessä haastattelutilanteessa.

Valitessani haastattelut menetelmäksi tiedostin, että haastattelujen kautta pääsisin käsiksi vain yhteen osaan tyttöjen ystävyyskulttuurista. Haastatteluaineisto koostuu nimittäin siitä tiedosta, jonka tytöt halusivat jakaa ystävyys-suhteistaan juuri tapaamalleen heitä vanhemmalle haastattelijalle. Lisäksi tyttöjen vastauksia analysoidessani olen kriittisesti pohtinut, mitä tytöt olettivat minun kysymysteni perusteella haluavan kuulla (vrt. Ojanen 2011a, 84–85). Tytöt eivät haastattelutilanteessa halunneet kuvata tarkemmin ystävyys- varjopuolia tai negatiivisia muutoksia, kuten riitelemistä tai päättyneitä ystävyys-suhteita (ks. luku 4.4). Haastatteluasetelman kautta muodostui yksi tyttöjen ystävyys- normeista eli halu korostaa ystävyys- ihanteellisia ja hyviä puolia. Haastattelujen kautta pystyin muodostamaan yhden pysäytetyn kuvan tyttöjen ystävyyskulttuurista. On kuitenkin muistettava, että nuorten ystävyys-suhteet ovat dynaamisia ja jatkuvasti liikkeessä (Aaltonen 2006, 112). Esimerkiksi etnografisen havainnoinnin kautta olisivat tutkimuksen tulokset tyttöjen ystävyyskulttuurista voineet olla täysin erilaiset (ks. esim. Hey 1997; Kulmalainen 2015).

Aineistoon vaikutti keskeisesti myös se, että annoin haastateltaville tytöille mahdollisuuden päättää, haluavatko he tulla haastatteluun yksin vai itse valitsemansa kaverinsa kanssa. En halunnut valmiiksi rajata haastattelumuo- toa, vaan minusta oli analyttisesti mielenkiintoista, minkä haastattelumuo- don tytöt itse valitsivat. Kiinnostavaa oli, kuinka suurin osa paikallisesti kiinnittynyttä ystävyys- tyyliä esittäneistä tytöistä tuli haastatteluun ystävänsä kanssa. Mahdollisesti he kaipasivat enemmän tukea

ystävältään kohdatessaan vieraan aikuisen, kun taas sukkulointiin perustuvaa ystävyystyyliä esittävät tytöt olivat hieman rohkeampia tulemaan yksin haastatteluun.

Parihaastattelut toimivatkin menetelmän lisäksi analyyttisena tuloksena. Niiden kautta muodostui yksi ystävyysnormeista: samanmielisyyden normi. Tytöt nimittäin vastasivat parihaastatteluissa usein samoin esittämiini kysymyksiin sekä vaikenivat samoista asioista, kuten päättäneistä ystävyssuhteistaan. Parihaastatteluihin liittyvät epäröinnit olivat myös analyyttisesti mielenkiintoisia. Juuri parihaastatteluissa tytöt usein epäröivät esimerkiksi määritellessään ystäviensä lukumäärää. Yksi keskeinen normi niin pari- kuin yksilöhaastatteluissa olikin itsestä mahdollisimman hyvä kuvan esittäminen eli hyvän vaikutelman luominen (Goffman 1959, 15–27; 2012, 23–64).

7.2 Tyttöjen ystävyyskulttuuristen esitysten keskeisiä piirteitä

Tyttöjen tavat esittää ystävyyttä tukivat Sinikka Aapolan (1992a, 65) ajatusta ystävyyskeinulaudasta. Tyttöjen ystävyysesitykset olivat erilaisten pyrkimysten ja ihanteiden välillä tasapainoilua. Seuraavaksi vedän yhteen, millaisia normeja ja jännitteitä liittyi tyttöjen sosiaalisen minän esityksiin. Näiden tulkintojen kautta pohdin tyttöjen ystävyyskulttuuristen esitysten keskeisiä piirteitä.

Suurin jännite haastattelemieni tyttöjen välillä muodostui sen kautta, miten he olivat muodostaneet ystävyysverkostonsa. Tämän pohjalta luokittelin tyttöjen ystävyysesitykset kahteen ystävyystyyliin: *paikallisesti kiinnittyvään ystävyystyyliin* ja *sukkulointiin perustuvaan ystävyystyyliin* (ks. luku 6). Paikallisesti kiinnittynyttä ystävyystyyliä esittävät tytöt arvostivat läheisten suhteiden muodostamista erityisesti lähipiirissä. He olivat muodostaneet ystävyysverkostonsa suunnilleen samanikäisistä tytöistä, jotka liikkuvat samassa kaupunginosassa, koulussa ja nuorisotalossa heidän kanssaan. Sukkulointia korostavaa ystävyystyyliä esittävät tytöt taas arvostivat monia rinnakkaisia ystävyssuhteita, jotka olivat muodostuneet paikallisuutta laajemmin eri konteksteissa.

Ystävyystyylien välille muodostui jännite kevyestä ja raskaasta yhteisöllisyydestä (vrt. Lähteenmaa 2000, 16, 34–43). Paikallisesti kiinnittynyttä ystävyystyyliä esittävät tytöt viettivät aikaa pääosin yhdessä ystäväporukassa. Tytöt korostivat ystävyssuhteissaan sitovuutta. Sukkulointiin perustuvaa ystävyystyyliä esittävät arvostivat monipuolisia

rinnakkaisia ystävyys-suhteita eri ympäristöissä, joissa yhteisöllisyys oli kevyempää. Tytöt kokoontuivat ystäviensä kanssa eri ympäristöissä ja tilanteissa, ja sosiaalinen liikkuminen eri ystäväporukoiden välillä oli tyypillistä. (Vrt. Noro 1991, 231–239; Maunu 2014, 170–171.)

Vaikka tyttöjen ystävyysverkostot vaihtelivat sen mukaan, oliko ystäviin tutustuttu paikallisesti vai paikallisuutta laajemmin, vaikutti useimpien tyttöjen ihanteena olevan kuitenkin suhteellisen laaja verkosto. Tyttöjen laajoissa ystävyysverkostoissa oli samanaikaisesti rinnakkaisia ystävyys-suhteita eri ympäristöissä, kuten koulussa, nuorisotalolla, omassa naapurustossa ja harrastuksissa, mikä vaatii tytöiltä joustavuutta ja ihmissuhdetaitoja (vrt. Aapola 1992a, 27).

Normi laajasta ystävyysverkostosta tuli esille myös tyttöjen sosiaalisen median käytössä. Tyttöjen seuraajat esimerkiksi Instagramissa olivat laskettavissa sadoissa. Vaikka sosiaalinen media on mahdollistanut nuorille sosiaalisen verkoston laajentamisen paikallisuutta laajemmin, voidaan pohtia, onko se kasvattanut nuorten painetta tai arvostusta mahdollisimman laajaan sosiaaliseen verkostoon. Kun kaverien lukumäärä on julkisesti esillä sosiaalisen median profiilissa, voi nuorelle muodostua sosiaalinen paine kerätä mahdollisimman paljon seuraajia (vrt. boyd 2007, 129; Subrahmanyam & Greenfield 2008, 136). Haastattelemilleni tytöille sosiaalisen verkoston laajuus eli seuraajien määrä sosiaalisessa mediassa oli jännitteinen asia. Vain kaksi tytöistä myönsi suoraan, että mahdollisimman monen seuraajan kerääminen oli heille tärkeää. Muut tytöt halusivat korostaa, että seuraajien määrää tärkeämpää oli ”hienojen kuvien” julkaiseminen, joihin saisi muilta mahdollisimman paljon tykkäyksiä eli eräänlaista sosiaalista arvostusta (vrt. Malinen 2016, 61). Tämä kuvien ”hienouden” mittaaminen niistä muilta saatavan huomion ja arvostuksen eli tykkäysten perusteella kertoi suosittuna olemisen jännitteisestä normista, joka liittyi vahvasti tyttöjen sosiaalisen elämään sosiaalisessa mediassa. Tyttöjen sosiaalisen median käyttö heidän ystävyys-suhteidensa jatkeena näyttäytyi jatkuvana identiteettityönä, kun tytöt määrittelevät, miten eri sosiaalisen median palveluissa esittävät itseään ja kenet valitsevat siellä sosiaalisiin verkostoihinsa (vrt. Awan & Gauntlett 2013, 126–128; Lampinen ym. 2014, 123; Uski & Lampinen 2014, 461–462).

Jännite luottamuksen ja laajojen ystävyysverkostojen välillä kulki läpileikkaavana tyttöjen ystävyys-esityksissä. Tulkitsen, että tyttöjen laajat ystävyysverkostot

muodostuivat myös läheisyyden ja riippumattomuuden väliselle jännitteelle. Tyttöjen ystävyysuhteet olivat tasapainottelua yksinjäämisen pelon ja riippumattomuuden välillä. Tytöt esittivät, että ystävyysuhteet eivät saa olla liian sitovia, mutta toisaalta he kaipasivat turvaa siitä, että ystäviin voi luottaa (vrt. Aapola 1992a, 33).

Kaikki tytöt nimesivät ystävän tärkeimmäksi piirteeksi luotettavuuden (vrt. Aapola 1992a, 59; Hey 1997, 65). Luottamusta ei jaettu kuitenkaan ainoastaan yhden parhaan ystävän kanssa, vaan se liitettiin keskeiseksi piirteeksi kaikkiin ystävyysuhteisiin. Tyttöjen ystävyyden esitykset mursivat ”paras ystävä -myytin” ja ne korostivat enneminkin ihannetta laajaan ystävyysverkostoon, jossa on monia rinnakkaisia ja luottamuksellisia suhteita yhden suljetun paras ystävä -suhteen sijaan (ks. esim. Aapola 1992a; Hey 1997; Tolonen 2001; Goodwin 2006; Ojanen 2011a). Poikkeuksena tähän oli Elina, jolla oli laajassa kaveripiirissään vain yksi ihminen, jonka hän pystyi luokittelemaan ystäväkseen. Muutkin tytöt erottivat ystävyysverkostaan eriasteisia sosiaalisia siteitä ystäviinsä sen mukaan, kuinka läheisiksi ja luotettaviksi he nämä kokivat. Tyttöjen suhteissa poikien kanssa oli myös jännite luottamuksessa. Useimmilla tytöillä ei ollut muodostunut poikien kanssa yhtä luottamuksellisia suhteita kuin tyttöjen kanssa. Tyttöjen rooli ”luottohenkilöinä” oli ystävyysverkostossa keskeinen.

Luottamuksen ja toisaalta laajojen ystävyysverkostojen arvostaminen sekä niiden jäsentäminen eriasteisen sosiaalisen siteen perusteella kertoo myös siitä, kuinka tyttöjen ystävyyskulttuuri sijaitsee julkisen ja yksityisen välimaastossa (vrt. Aapola 1992a, 55, 101). Tyttö tutkimuksessa tyttöjen omaa yksityistä tilaa on tulkittu sen alkuajoista lähtien käyttämällä metaforaa tyttöjen omasta huoneesta tai omahuonekulttuurista, joka on rajattu pois julkiselta katseelta ja on tyttöjen omaa toimintaa (McRobbie & Garber 1986/1976, 220). Myös haastattelemani tytöt pitivät yhtenä ystävyyden normina sen yksityisyyttä. Ystävyys muodosti tyttöjen ympärille yksityisen tilan, jossa tytöt kokivat pystyvänsä olemaan rennosti oma itsensä sekä jakamaan ystäville sellaisia asioita, joita ei muille haluttu tai uskallettu kertoa (vrt. Aapola 1992a, 55).

Ystävyyden yksityisen ja julkisen esittämisen tilat muodostuivat tytöillä keskeisesti myös verkossa. Tyttöjen omat yksityiset tilat niin verkossa kuin kasvokkain eivät sopineet ajatukseen tyttökulttuurin joustavuudesta, johon kuka tahansa voisi liittyä (vrt. McRobbie & Garber 1986/1976, 220; ks. myös Drotner 1986, 11–12; Tolonen 1992, 98). Heillä oli sosiaalisessa mediassa esimerkiksi Instagramissa tilejä, jonne oli hyväksytty vain

tarkkaan valikoidut ystävät. Tyttöjen ystävyysuhteiden intymiteetti ja yksityisyys eivät enää muodostu vain tyttöjen omissa huoneissa, vaan 2010-luvulla tyttöjen ystävyyskulttuuri järjestyy keskeisesti myös sosiaalisessa mediassa (vrt. Bjerrum Nielsen & Rudberg 1994, 139; Hodkinson & Lincoln 2008). Verkostoitunut yksilöllisyys kuvasi näiden tyttöjen sosiaalisen median mahdollistamaa omahuonekulttuuria, sillä keskeistä siinä oli, miten tytöt sosiaalisessa mediassa määrittelivät, millä tavoin ja kenen kanssa muodostavat yhteisöjä omien tarpeidensa ja kiinnostuksen kohteidensa mukaisesti (Wellman 2002, 15–16). Tyttöjen ystävyyden esittämisessä sosiaalisessa mediassa raja yksityisyyden ja julkisuuden välillä oli kuitenkin haalea. Tyttöjen ystävyyden esittämisen tilat olivat sosiaalisen median eri palveluissa jatkuvassa määrittelyssä sen mukaan, mitä, miten ja kenelle tytöt halusivat siellä erilaisia sisältöjä jakaa (vrt. boyd 2014, 75–76).

Nyt tutkimuksen aineistona oli pääasiassa tyttöjen puhe heidän sosiaalisen median käytöstä sosiaalisessa elämässään. Tytöt, joilla oli haastattelussa mukana oma älypuhelin, näyttivät minulle esimerkkejä sosiaalisen median palvelujen sisällöistään, kuten Instagram-tileillään julkaisemistaan kuvista. Haastattelutilanteessa päädyin tekemään vain kirjoittamalla muistiinpanoja tyttöjen näyttämistä esimerkeistä. Jälkikäteen ajateltuna olisi ollut todella kiinnostavaa tallentaa tyttöjen sosiaalisen median käyttöä myös visuaaliseksi aineistoksi. Nuorten itse tuottamien sisältöjen kautta olisi ollut mahdollista tarkastella tarkemmin esimerkiksi tyttöjen sosiaalisen minän esitysten kuvallisuutta. Tutkimusta, jossa tutkimusaineistona on nuorten itse sosiaalisessa mediassa tuottamia sisältöjä haastattelujen lisäksi, onkin jo jonkin verran tehty (ks. esim. Malinen 2011; boyd 2014; Berriman & Thomson 2015).

Vaikka sosiaalisen median voi nähdä jollain tapaa välttämättömyytenä näiden haastattelemieni tyttöjen sosiaaliselle elämälle (vrt. Noppari & Uusitalo 2011, 143), oli tytöille tärkeää korostaa kasvokkaisen vuorovaikutuksen merkitystä. Kaikkien tyttöjen mukaan tärkeä ystävyyden tunnusmerkki oli ystävien kanssa kasvokkain vietetty aika (vrt. Aapola 1992a, 56). Tutkimus kuitenkin vahvisti ajatusta mediakaupungista, jossa nuorten sosiaalinen elämä muodostuu limittäin niin fyysisessä kuin virtuaalisessakin tilassa (Hjelm ym. 2014, 48–49, 53). Tutkimuksen tulokset myös vahvistivat käsitystä mobiilista nuorisokulttuurista, jossa nuoret käyttävät monin tavoin mobiilia kommunikaatioteknologiaa tukemaan ja laajentamaan sosiaalista elämäänsä (Vanden Abeelen 2014, 2). Tyttöjen ystävyyden esitykset toivat esille, kuinka keskeinen osa ystävyyden esittämisestä sosiaalinen media on tytöille 2010-luvulla. Sosiaalista mediaa

voidaankin tarkastella uudenlaisena ystävyys esittämisen tilana, mobiilina omahuonekulttuurina, jossa yksityisyyden ja julkisuuden rajat ovat haaleita ja jatkuvassa määrittelyssä.

Aloitin tutkielman kertomalla esimerkin siitä, kuinka erilaisia käytäntöjä ja ihanteita voi liittyä tyttöjen ystävyyskulttuuriin. Johdannon alussa esitetyissä sitaateissa kuvattu Elina koki, että hänellä on vain yksi ystävä, kun taas Kristiinalla oli vaikeuksia edes hahmottaa ystäviensä suurta lukumäärää. Ystävyystyylin käyttäminen metodisena työkaluna tyttöjen ystävyys esitysten analysoinnissa auttoi hahmottamaan tyttöjen ystävyyskulttuuria. Se auttoi hahmottamaan tyttöjen välisiä eroja ja toisaalta yhteneväisyyksiä sekä auttoi suhteuttamaan tyttöjen puhetta laajemmin sosiaalisiin ja kulttuurisiin käsityksiin tyttöjen ystävyys suhteista ja yhteisöllisyyden muodoista.

Vaikka aineistosta pystyi muodostamaan kaksi ystävyystyyliä, alkuoletukseni tyttöjen monimuotoisesta ystävyyskulttuurista vahvistui (ks. esim. Aapola 1992a; Hey 1997; Tolonen 2001; Kehily ym. 2002; Gordon ym. 2004; Aapola ym 2005; Goodwin 2006; Ojanen 2011a; Kulmalainen 2015). Ystävyystyylin voi nähdä olevan dynaaminen prosessi, jota tehdään, esitetään ja haastetaan sosiaalisessa arjessa. Aapola (1992a, 104–105) totesi jo yli 20 vuotta sitten valmistuneessa tutkimuksessaan, että tyttöjen ystävyyskulttuuri on ottanut postmodernin haasteen vastaan. Tytöt olivat itsenäisiä toimijoita, jotka muokkasivat luovasti sosiaalista maailmansa, jossa oli monia, rinnakkaisia, jatkuvia ja vaihtelevia, läheisiä ystävyys suhteita eri konteksteissa (mt., 105). Samoin haastatteleman työt esittivät sosiaalista minäänsä itsenäisinä toimijoina muodostaessaan ystävyys suhteitaan ja tasapainotellessaan erilaisten normien ja jännitteiden välimaastossa ystävyyskulttuurissaan.

Lähteet

- Aaltonen, Sanna 2006: Tytöt, pojat ja sukupuoli häirintä. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 69. Yliopistopaino, Helsinki.
- Aaltonen, Sanna & Honkatukia, Päivi (toim.) 2002: Tulkintoja tytöistä. Tietolipas 187, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Aaltonen, Sanna & Honkatukia, Päivi 2002: Kovat kimmot otsikoissa ja otsikoiden takana. Teoksessa Aaltonen, Sanna & Honkatukia, Päivi (toim.): Tulkintoja tytöistä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 207–223.
- Aaltonen, Sanna; Kivijärvi, Antti; Peltola, Marja & Tolonen, Tarja 2011: Ystävyydet. Teoksessa Mirja Määttä & Tarja Tolonen (toim.): Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 112. Nuorisotutkimusseura, Helsinki, 29–56.
- Aapola, Sinikka 1992a: Ystävyyden keinulauta. Helsinkiläistyttyjen ystävyyskulttuurista. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.
- Aapola, Sinikka 1992b: Helsinkiläistyttyjen ystävyysuhteet: ihanteina itsenäisyys, läheisyys ja monipuolisuus. Teoksessa Sari Näre ja Jaana Lähteenmaa (toim.): Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 83–102.
- Aapola, Sinikka 1999: Murrosikä ja sukupuoli. Julkiset ja yksityiset ikämäärittelyt. Suomalaisen Kirjallisuuden seuran toimituksia 763. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Nuorisotutkimusseura, Helsinki.
- Aapola, Sinikka; Gonick, Marina & Harris, Anita 2005: Young Femininity: Girlhood, Power and Social change. Palgrave Macmillan, Hampshire.
- Aittola, Tapio; Jokinen, Kimmo; Laine, Kaarlo & Sironen, Esa 1991: Jälkisanat. Teoksessa Ziehe, Thomas: Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Vastapaino, Tampere.
- Allan, Graham 1989: Friendship. Developing a sociological perspective. Harvester Wheatsheaf, New York.
- Aro, Jari 2011: Yhteisöllisyys ja sosiaalinen side. Teoksessa Seppo Kangaspunta (toim.): Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere University Press, Tampere, 35–60.
- Autio, Minna 2007: Demi-Raportti: Tyttöjen näkemyksiä ystävyydestä, äitiydestä ja johtajuudesta. Nuorisotutkimus, 2(25), 57–62.
- Awan, Fatimah & Gauntlett, David 2013: Young People's Uses and Understandings of Online Social Networks in Their Everyday Lives. *Young*, 21(2), 111–132.
- Bauman, Richard 1986: Story, Performance and Event. Contextual studies of oral narrative. Cambridge University Press, Cambridge.
- Bauman, Zygmunt 1996: Postmodernin lumo. Vastapaino, Tampere.
- Beck, Ulrich; Giddens, Anthony & Lash, Scott 1995: Nykyaajan jäljillä. Vastapaino, Tampere.

Berg, Päivi 2010: Ryhmäjakoja ja hierarkioita: etnografinen tutkimus peruskoulun yläasteen liikunnanopetuksesta. Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitos, Sosiaalipsykologisia tutkimuksia 22.

Berger, Peter L. & Luckman, Thomas 1994: Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: tiedonsosiologinen tutkielma. Gaudeamus, Helsinki.

Berriman, Liam & Thomson, Rachel 2015: Spectacles of intimacy? Mapping the moral landscape of teenage social media. *Journal of Youth Studies*, 18(5), 583–597.

Bjerrum Nielsen, Harriet & Rudberg, Monica 1994: Psychological Gender and Modernity. Scandinavian University Press, Oslo.

boyd, danah 2007: Why Youth (Heart) Social Network Sites: The Role of Networked Publics in Teenage Social Life. Teoksessa David Buckingham. The John D. and Catherine T. MacArthur (eds.): *Youth, Identity, and Digital Media*. MIT Press, Cambridge, 119–142.

boyd, danah 2008: Taken Out of Context: American Teen Sociality in Networked Publics. University of California, Berkeley.

boyd, danah 2011: Social Network Sites as Networked Publics: Affordances, Dynamics and Implications. Teoksessa Zizi Papparassi (eds.): *A Networked Self*. Routledge, New York, 39–58.

boyd, danah 2014: It's Complicated: the Social Lives of Networked Teens. Yale University Press, New Haven.

boyd, danah & Ellison, Nicole 2007: Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210–230.

Brint, Steven 2001: Gemeinschaft Revisited: A Critique and Reconstruction of the Community Concept. *Sociological Theory*, 19, 1–23.

Brown, Rupert 2001: Intergroup relations. Teoksessa Hewstone, Miles & Strobe, Wolfgang (eds.): *Introduction to Social Psychology*. Blackwell Publishers, Oxford.

Butler, Judith 1999: *Gender Trouble. Feminism and Subversion of Identity*. Routledge, New York. (1. painos 1990).

Chambers, Deborah 2013: Social media and personal relationships: Online intimacies and networked friendship. Palgrave Macmillan, Basingstoke.

Cotterell, John 1996: *Social Networks in Youth and Adolescence*. Routledge, London.

Delanty, Gerard 2003: *Community*. Routledge, New York.

Drotner, Kirsten 1986: Flickkultur och ungdomsforskning - motståndare eller medspelare? *Tidskrift för genusvetenskap*, 1, 4–13.

Ebrand Suomi Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut 2015: Suomessa asuvien 13–29 -vuotiaiden nuorten sosiaalisen median palveluiden käyttäminen ja läsnäolo. SoMe ja nuoret 2015. (Viitattu 28.1.2016)
<http://www.ebrand.fi/somejanuoret2015/>

- Eder, Donna & Fingerson, Laura 2002: Interviewing children and adolescents. Teoksessa Jaber F. Gubrium & James Holstein (toim.): Handbook of Interview Research: Context & Method. Sage Publications, London, 181–201.
- Ehrnrooth, Jari 1988: Hevirock ja hevarit: myytit, tyyli, alakulttuuri: tapaustutkimus hevareista Joensuun nuorisotaloyhteisöissä. Joensuun yliopisto. Joensuu.
- Ervamaa, Suvi & Piispa, Mikko 2013: YAD Street team – huumeekriisistä kevytaktivismia nuorille. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 138. Nuorisotutkimusseura, Helsinki.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1996: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.
- Fangen, Katrine 2010: Social exclusion and inclusion of young immigrants. Presentation of an analytical framework. *Young*, 18(2), 133–156.
- Faraj, Samer; Järvenpää, Sirkka L. & Majchrzak, Ann 2011: Knowledge Collaboration in Online Communities. *Organization Science*, 22(5), 1224–1239.
- Forsberg, Hannele & Pösö, Tarja 2001: Virtuaaliyhteisöllisyys ja langaton kommunikaatio – uhka vai mahdollisuus lapsille. Teoksessa Marjatta Kangassalo & Juha Suoranta (toim.): Lasten tietoyhteiskunta. Tampere University Press, Tampere, 193–206.
- Förnäs, Johan & Lindberg, Ulf & Sernhede, Ove (toim.) 1987: Ungdomskultur: identitet och motstånd. Symposion Bokförlag, Stockholm, Lund.
- Ganetz, Hillevi & Lövgren, Karin (toim.) 1991: Om unga kvinnor. Studentlitteratur, Lund.
- Giddens, Anthony 1991: Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age. Polity Press, Cambridge.
- Goffman, Erving 1959: Arkielämän roolit. Suomentanut Erkki Puranen. Werner Söderström, Porvoo.
- Goffman, Erving 2012: Vuorovaikutuksen sosiologia. Suomentanut Kaisa Koskinen. Vastapaino, Tampere.
- Goodwin, Marjorie Harness 2006: The Hidden Life of Girls. Games of Stance, Status, and Exclusion. Blackwell Publishing, Malden, MA.
- Gordon, Tuula; Holland, Janet & Lahelma, Elina 2000: Making Spaces: Citizenship and Difference in Schools. McMillan, Houndsmill, New York.
- Gordon, Tuula; Lahelma, Elina & Holland, Janet 2004: Ystäviä vai vihollisia? Tulkintoja tyttöjen vuorovaikutussuhteista koulussa. Teoksessa Marianne Liljeström (toim.): Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta. Vastapaino, Tampere, 169–190.
- Gordon, Tuula 2005: Toimijuuden käsitteen dilemmoja. Teoksessa Anneli Meurman-Solin & Ilkka Pyysiäinen (toim.): Ihmistieteet tänään. Gaudeamus, Helsinki, 114–130.
- Gruzd, Anatoliy; Wellman, Barry & Takhteyev, Yuri 2011: Imagining Twitter as an Imagined Community. *American Behavioral Scientist*, 55(10), 1294–1318.

- Guan, Shu-Sha Angie & Subrahmanyam, Kaveri 2009: Youth Internet use: risks and opportunities. *Current Opinion in Psychiatry*, 22, 351–356.
- Hall, Stuart 1999: *Identiteetti, Suom. ja toim.* Mikko Lehtonen & Juha Herkman. Vastapaino, Tampere.
- Harinen, Päivi 2008: Hyvä, paha yksinäisyys. Itsellisyys, yksinäisyys ja ystävyys myöhäisnuoruudessa. Teoksessa Minna Autio, Kirsi Eräranta, Sami Myllyniemi (toim.): *Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot – vuosikirja. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 84, Nuorisotutkimusverkosto, Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes, Helsinki, 84–93.*
- Harris, Anita 2004: Introduction. Teoksessa Harris, Anita (eds.): *All about the Girl. Culture, Power and Identity*. Routledge, New York, xvii–xxv.
- Heikkinen, Hannu L. T. 2010: Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus, Jyväskylä, 143–159.*
- Heiskanen, Ilkka & Mitchell, Ritva 1985: *Lättähatuista punkkareihin*. Otava, Keuruu.
- Helanko, Rafael 1953: *Turun poikasakit: sosiologinen tutkimus 9–16-vuotiaitten poikien spontaanisista ryhmistä vv. 1944–1951*. Turun yliopisto, Turku.
- Henderson, Sheila; Taylor, Rebecca & Thomson, Rachel 2002: In touch: Young people, communication and technologies. *Information, Communication & Society*, 5(4), 494–512.
- Hey, Valerie 1997: *The Company She Keeps. An Ethnography of Girls' Friendship*. Open University Press, Buckingham, Philadelphia.
- Hey, Valerie 2002: Horizontal Solidarities and Molten Capitalism: The subject, intersubjectivity, self and other in the late modernity. *Discourse: studies in cultural politics of education, Special Issue: Re-Theorising Friendship in Educational Settings*, 23(2), 227–241.
- Hewitt, Roger 1986: *White talk black talk. Inter-racial friendships and communication among adolescents*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Hintikka, Kari 2011: Sosiaalinen media - yhteisö vai verkosto? Teoksessa Seppo Kangaspunta (toim.): *Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen*. Tampere University Press, Tampere, 114–139.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000: *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki University Press, Helsinki.
- Hjelm, Titus; Tikka, Minttu; Suurpää, Leena & Sumiala, Johanna 2014: Nuorten arkiset katupolitiikat mediakaupungissa. *Avauksia kaupunkitilan rajojen etnografiseen tutkimiseen. Media & viestintä*, 37(1), 48–61.
- Hodkinson, Paul & Lincoln, Sian 2008: Online journals as virtual bedrooms? Young people, identity and personal space. *Young*, 16(1), 27–46.
- Hoikkala, Tommi 1989: *Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen. Gaudeamus, Helsinki.*

Hoikkala, Tommi & Paju, Petri 2013: *Apina pulpetissa. Ysiluokan yhteisöllisyys*. Gaudeamus, Tampere.

Hoikkala, Tommi & Suurpää, Leena 2005: Finnish youth cultural research and its relevance to youth policy. *Young*, 13(3), 285–312.

Hollingworth, Sumi & Williams, Katya 2009: Constructions of the working-class ‘Other’ among urban, white, middle-class youth: ‘chavs’, subculture and the valuing of education. *Journal of Youth Studies*, 12(5), 467–482.

Holstein, Jaber F. & Gubrium, James A. 2000: *The self we live by: narrative identity in a postmodern world*. Oxford University Press, New York.

Honkasalo, Veronika 2011: Tyttöjen kesken: monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-arvo nuorisotyössä. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 109. Nuorisotutkimusseura, Helsinki.

Honkatukia, Päivi 1998: Sopeutuvat tytöt? Sukupuoli, sosiaalinen kontrolli ja rikokset. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 152. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki.

Hopkins, Peter E. 2010: *Young People, Place and Identity*. Routledge, London, New York.

Högbäck, Riitta & Aaltonen, Sanna 2015: Refleksiivisuuden ulottuvuudet. Teoksessa Sanna Aaltonen & Riitta Högbäck (toim.): *Umpikujasta oivallukseen. Refleksiivisuus empiirisessä tutkimuksessa*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 164. Tampere University Press, Tampere, 9–31.

Huotari, Kai 2014: *Experientializing - How C2C Communication Becomes Part of the Service Experience*. Hanken School of Economics, Department of Marketing, Helsinki.

Hänninen, Vilma 2000: *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Tampereen yliopiston julkaisuja 696, Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos.

Jallinoja, Riitta 1983: *Suomalaisen naisliikkeen taistelukaudet: naisasialiike naisten elämäntilanteen muutoksen ja yhteiskunnallis-aatteellisen murroksen heijastajana*. WSOY, Helsinki.

Jokinen, Arto 2000: *Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere University Press, Tampere.

Karakainen, Meri-Tuulia; Kivinen, Osmo & Tervahartiala, Katja 2013: Kouluikäisten tietoteknologian vapaa-ajan käyttö. *Nuorisotutkimus*, 2, 20–32.

Kauppinen, Tuula; Koivu, Aija & Nissinen, Aulikki 2004: Nuorten kokemuksen läheissuhteistaan saamastaan tuesta yläastevuosien aikana. *Nuorisotutkimus*, 22(3), 20–32.

Kehily, Mary Jane; Ghail, Mairtin Mac; Epstein, Debbie & Redman, Peter 2002: Private Girls and Public Worlds: producing femininities in primary school. *Discourse: studies in cultural politics of education*, Special Issue: Re-Theorising Friendship in Educational Settings, 23(2), 167–177.

Kivijärvi, Antti 2015: Etnisyyden merkityksiä nuorten vertaissuhteissa. Tutkimus maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön nuorten kohtaamisista nuorisotyön kentillä.

Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 162. Nuorisotutkimusseura, Helsinki.

Kohvakka, Rauli 2010: Sosiaalinen media vahvasti läsnä nuorten arjessa. Tilastokeskus: Tieto & trendit, 8/2010. (Viitattu 15.1.2016)
http://www.stat.fi/artikkelit/2010/art_2010-12-22_002.html?s=0

Korkiamäki, Riikka 2008: Surffailua arjessa: Tila, aika ja vuorovaikutus nuorten yhteisöllistä kuulumista jäsentämässä. Teoksessa Irene Roivainen, Marianne Nylund, Riikka Korkiamäki & Suvi Raitakari (toim.): Yhteisöt ja sosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialla? PS-kustannus, Jyväskylä, 173–192.

Korkiamäki, Riikka 2011: Support and Control among ‘Friends’ and ‘Special Friends’: Peer Groups’ Social Resources as Emotional and Moral Performances amidst Teenagers. *Children & Society*, 25, 104–114.

Korkiamäki, Riikka 2013: Kaveria ei jätetä! Sosiaalinen pääoma nuorten vertaissuhteissa. Tampere University Press, Tampere.

Korkiamäki, Riikka 2014: “Jos mä nyt voisin saada ystäviä” - Ulkopuolisuus vertaissuhteissa nuorten kokemana. Teoksessa Mika Gissler, Marjatta Kekkonen, Päivi Känkänen, Päivi Muranen & Matilda Wrede-Jäntti (toim.): Nuoruus toisin sanoen: Nuorten elinolot vuosikirja 2014. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosiain neuvottelukunta ja THL, Helsinki, 38–50.

Korkiamäki, Riikka & Kallio, Kirsi Pauliina 2014: Ystävyys tilallisen kiinnittymisen suuntaajana: tilateoreettisia tulkintoja lasten ja nuorten ystävyyksistä. *Alue ja ympäristö*, 43(1), 16–33.

Kraut, Robert E. & Resnick, Paul 2012: Building Successful Online Communities: Evidence- Based Social Design. MIT Press, Cambridge.

Kulmalainen, Taru 2015: Tyttöjen kaverisuosio. Etnografinen tutkimus yläkoulun epävirallisista järjestyksistä. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu.

Kupiainen, Reijo 2013: EU Kids Online – Suomalaislasten netin käyttö, riskit ja mahdollisuudet. Teoksessa Reijo Kupiainen, Sirkku Kotilainen, Kaarina Nikunen & Annikka Suoninen (toim.): Lapset netissä: Puheenvuoroja lasten netin käytöstä ja riskeistä. Mediakasvatusseuran julkaisuja 2013:1, Mediakasvatusseura, Helsinki, 6–15.

Kuula, Arja 2006: Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino, Tampere.

Käyhkö, Mari 2002: Näkymättömäksi siivoojaksi ja kodinhengittäjäksi. Kuinka työväenluokkaisista tytöistä kasvatetaan kunnon naisia? Teoksessa Aaltonen, Sanna & Honkatukia, Päivi (toim.): Tulkintoja tytöistä. Tietolipas 187, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 42–62.

Käyhkö, Mari 2006: Siivoojaksi oppimassa. Etnografinen tutkimus työläistytöistä puhdistuspalvelualan koulutuksessa. Joensuu University Press, Joensuu.

Lampinen, Airi; Lehtinen, Vilma & Cheshire, Coye 2014: Media Choice and Identity Work: A Case Study of Information Communication Technology Use in a Peer Community. Teoksessa Laura Robinson, Shelia R. Cotten, Jeremy Schulz (eds.): Communication and Information Technologies Annual (Studies in Media and Communications, Volume 8). Emerald Group Publishing Limited, 103–130.

Lehdonvirta, Vili & Räsänen, Pekka 2010: How do young people identify with online and offline peer groups? A comparison between UK, Spain and Japan. *Journal of Youth Studies*, 14(1), 91–108.

Lehtisalo, Anneli 2011: "Tänne kaikki nyt moi" Tyttöjenlehdet vuorovaikutuksen ja kohtaamisen tiloina. *Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus COMET*, Tampere.

Lehtonen, Heikki 1990: *Yhteisö. Vastapaino*, Tampere.

Liljeström Marianne 1996: Sukupuolijärjestelmä. Teoksessa Anu Koivunen & Marianne Liljeström (toim.): *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere, 111–138.

Livingstone, Sonia; Haddon, Leslie; Görzig, Anke & Ólafsson, Kjartan 2011: *Risks and Safety on the Internet: The Perspective of European Children. Full Findings*. EU Kids Online, London.

Livingstone, Sonia & Helsper, Ellen J. 2013: Children, internet and risk in comparative perspective. *Journal of Children and Media*, 7(1), 1–8.

Lähteenmaa, Jaana 1989: Tytöt ja rock. Kansalaiskasvatuksen Keskus r.y. tutkimuksia ja selvityksiä, 2/1989, Helsinki.

Lähteenmaa, Jaana 1991: Hiphoppareita, lähiöläisiä ja kulturelleja. Nuorisoryhmistä 80-luvun lopun Helsingissä. Helsingin kaupunki, Nuorisasiankeskus, julkaisuja 1991:1, Helsinki.

Lähteenmaa, Jaana 1992a: Tytöt jännitystä etsimässä. Sukkulointia ja irrottelua. Teoksessa Sari Näre & Jaana Lähteenmaa (toim.): *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Tampere, 155–170.

Lähteenmaa, Jaana 1992b: Miten käy tytöillä rock'n roll? Teoksessa Sari Näre & Jaana Lähteenmaa (toim.): *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 210–222.

Lähteenmaa, Jaana 1996: Alakulttuuriteorian nousu ja tuho? Teoksessa Leena Suurpää & Pia Aaltojärvi (toim.): *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 95–128.

Lähteenmaa, Jaana 2000: Myöhäismoderni nuorisokulttuuri. Tulkintoja ryhmistä ja ryhmiin kuulumisten ulottuvuuksista. Nuorisotutkimusverkoston/ Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 14, Helsinki.

Luopa, Pauliina; Kivimäki, Hanne; Nipuli, Suvi; Vilkki, Suvi; Jokela, Jukka; Laukkanen, Essi & Paananen, Reija 2013: *Kouluterveyskysely 2013. Pääkaupunkiseudun raportti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*. (Viitattu 16.1.2016) http://www.hel.fi/hel2/Helsinginseutu/liitteet/PKS_kouluterveys_2013.pdf

Malinen, Sanna 2011: Strategies for gaining visibility on Flickr. *Proceedings of the 44th Hawaiian International Conference on System Sciences (HICSS'44)*, 1–9.

Malinen, Sanna 2016: *Sociability and Sense of Community among Users of Online Services*. Tampere University Press, Tampere.

Markham, Annette 2012: Fabrication as an ethical practice. *Information, Communication & Society*, 15(3), 334–353.

- Martsola, Riitta & Mäkelä-Rönnholm, Minna 2006: Lapsilta kielletty: Kuinka suojella lasta mediatraumalta. Karisto Kirjapaja Oy, Hämeenlinna.
- Marwick, Alice & boyd, danah 2014: "It's just drama": Teen conflict and aggression in a networked era. *Journal of Youth Studies*, 17(9), 1187–1204.
- Massey, Doreen 1998: The Spatial Construction of Youth Cultures. Teoksessa Tracy Skelton & Gill Valentine (eds.): *Cool Places. Geographies of Youth Cultures*. Routledge, New York, 121–129.
- Maunu, Antti 2014: Yöllä yhdessä. Yökerhot, biletyt ja suomalainen sosiaalisuus. Unigrafia, Helsinki.
- McRobbie, Angela & Garber, Jenny 1986/1976: Girls and subcultures. An Exploration. Teoksessa Hall, Stuart & Jefferson, Tony (eds.): *Resistance Through Rituals. Youth subcultures in post-war Britain*. Hutchinson, Essex, 209–222.
- Merimaa, Maija 2015: Kaverit keskiössä. Raportti nuorten havainnointi ja haastattelu (NuHa) – hankkeesta. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus, julkaisuja 1/2015, Helsinki.
- Miller, Vincent 2011: *Understanding Digital Culture*. Sage, London.
- Myllyniemi, Sami 2009: Aika vapaalla. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2009. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 92, Helsinki.
- Myllyniemi, Sami (toim.) 2015: Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisoasiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki.
- Myllyniemi, Sami (toim.) 2016: Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisoasiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki.
- Myllyniemi, Sami & Berg, Päivi 2013: Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto. Kopiojyvä, Kuopio.
- Mäkelä, Klaus 1990: Kvalitatiivisen analyysin arviontiperusteet. Teoksessa Klaus Mäkelä (toim.): *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Gaudeamus, Helsinki, 42–61.
- Mäkelä, Klaus 2010: Alaikäisiä koskevan yhteiskunta- ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettinen ennakkosäätely. Teoksessa Hanna Lagström, Tarja Pösö, Nina Rutanen & Kaisa Vehkalahti (toim.): *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 101, 67–88.
- Nayak, Anoop & Kehily, Mary Jane 2008: *Gender, Youth and Culture. Young Masculinities and Femininities*. Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Nieminen, Liisa 2010: Lasten ja nuorten tutkimus: oikeudellinen tarkastelu. Teoksessa Hanna Lagström, Tarja Pösö, Nina Rutanen & Kaisa Vehkalahti (toim.): *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 101. Nuorisotutkimusseura, Helsinki, 25–42.

- Nikunen, Kaarina 2009: Fanisuhde: yhteisöjä ja yhteisöllisiä puheenaiheita. Teoksessa Kotilainen, Sirkku (toim.): Suhteissa mediaan. Nykykulttuurin tutkimuksen julkaisuja, Jyväskylän yliopisto. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Noppiari, Elina 2014: Mobiilimuksut. Lasten ja nuorten mediaympäristön muutos, osa 3. Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus COMET, Tampere.
- Noppiari, Elina & Uusitalo, Niina 2011: Kavereita verkossa ja sen ulkopuolella: näkökulmia nuorten verkkoyhteisöllisyyteen. Teoksessa Seppo Kangaspunta (toim.): Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere University Press, Tampere, 140–166.
- Noro, Arto 1991: Muoto, moderniteetti ja 'kolmas'. Tutkielma Georg Simmelin sosiologiasta. Helsinki, Tutkijaliitto.
- Nousiainen, Kirsi 2015: Narratiivinen haastattelu performanssina tuetun asumisen yksikössä. Kun päihdeongelma ja mielensairaus ovat osallisina näyttämöllä. Teoksessa Sanna Aaltonen & Riitta Högbäck (toim.): Umpikujasta oivallukseen. Refleksiivisuus empiirisessä tutkimuksessa. Tampere University Press, Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 164, 61–88.
- Nuorisolaki (72/2006).
- Näre, Sari & Lähteenmaa, Jaana (toim.) 1992: Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Tampere.
- Ojanen, Karoliina 2011a: Tyttöjen toinen koti. Etnografinen tutkimus tyttökulttuurista ratsastustalleilla. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Ojanen, Karoliina 2011b: Katsaus tyttötytötkin tutkimuksen suomalaiseen historiaan ja keskusteluihin. Teoksessa Karoliina Ojanen, Heta Mulari & Sanna Aaltonen (toim.): Entäs tytöt. Johdatus tyttötytötkin tutkimukseen. Vastapaino, Tampere, 9–43.
- Ojanen, Karoliina 2012: "You Became Someone". Social Hierarchies in Girls' Communities at Riding Stables. *Young*, 2(20), 137–156.
- Ojanen, Karoliina; Mulari, Heta & Aaltonen, Sanna (toim.): 2011: Entäs tytöt. Johdatus tyttötytötkin tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.
- Oinas, Elina 2001: Making sense of a teenage body. Sociological perspectives on girls, chancing bodies and knowledge. Åbo Akademi University Press, Åbo.
- Oinas, Elina 2004: Haastattelu: kokemuksia, kohtaamisia ja kerrontaa. Teoksessa Marianne Liljeström (toim.): Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta. Vastapaino, Tampere, 209–227.
- Ollikainen, Taru 2011: Suosiopelejä yläkoulun informaalin kulttuurin kentällä – tyttöjen kamppailua mukana pääsystä. *Kasvatus*, (42)5, 468–479.
- Ollikainen, Taru 2012: Tyttöjen kaverisuosio ja luokkahenki yläkoulussa. Teoksessa Pekkarinen, Elina, Vehkalahti, Kaisa & Myllyniemi, Sami (toim.): Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot vuosikirja 2012. Nuorisotutkimusseura, Helsinki, 143–155.
- Paju, Petri 2011: Koulua on käytävä: etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 115, Helsinki.

- Peräkylä, Anssi 2001: Erving Goffman. Sosiaalisen vuorovaikutuksen rakenteet. Teoksessa Vilma Hänninen, Jukka Partanen & Oili-Helena Ylijoki (toim.): Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjiä. Vastapaino, Tampere, 347–364.
- Pietilä, Ilkka 2010. Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.): Haastattelun analyysi. Vastapaino, Tampere, 212–241.
- Prensky, Marc 2001: Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1–6.
- Pulkkinen, Tuija 2000: Judith Butler - sukupuolen suorittamisen teoreetikko. Teoksessa Anneli Anttonen, Kirsti Lempiäinen & Marianne Liljeström (toim.): Feministejä - aikamme ajattelijoita. Vastapaino, Tampere, 43–60.
- Puuronen, Vesa 1989: Nuorisoryhmien toiminta ja toiminnan mieli. Joensuun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 24, Joensuu.
- Puuronen, Vesa 2001: Valkoisen vallan lähettiläät. Rasismien arki ja arjen rasismi. Vastapaino, Tampere.
- Puuronen, Vesa 2006: Nuorisotutkimus. Vastapaino, Tampere.
- Pyyry, Noora 2012: Nuorten osallisuus tutkimuksessa. Menetelmällisiä kysymyksiä ja vastausrityksiä. *Nuorisotutkimus*, 30(1), 35–53.
- Pyyry, Noora 2015a: Hanging out with young people, urban spaces and ideas. Openings to dwelling, participation and thinking. *Unigrafia*, Helsinki.
- Pyyry, Noora 2015b: ‘Sensing with’ photography and ‘thinking with’ photographs in research into teenage girls’ hanging out. *Children’s Geographies*, 13(2), 149–163.
- Rattansi, Ali & Phoenix, Ann 1997: Rethinking Youth Identities: Modernist and Postmodernist Frameworks. Teoksessa Bynner, John; Chirholm, Lynne & Furlong, Andy (eds.): *Youth, Citizenship and Social Change in a European Context*. Aldershot, Avebury, 121–151.
- Rheingold, Howard 1993: *The Virtual Community. Homesteading on the Electronic Frontier*. MIT Press, London.
- Ruusuvuori, Johanna; Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti 2010: Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.): *Haastattelun analyysi*. Vastapaino, Tampere, 9–36.
- Saarikoski, Helena 2001: Mistä on huonot tytöt tehty? Tammi, Helsinki.
- Salasuo, Mikko 2007: Atomisoitunut sukupolvi. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia, Helsinki.
- Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki 2001: Lapsuudesta vanhuuteen – iän sosiologiaa. Vastapaino, Tampere.
- Silverman, David 1986: *Qualitative methodology and sociology: describing the social world*. Aldershot, Gower.

Sinkkonen, Hanna-Maija & Puhakka, Helena & Meriläinen, Matti 2014: Internet use and addiction among Finnish Adolescents (15–19 years). *Journal of Adolescence*, 37(2), 123–131.

Skeggs, Beverley 1997: *Formations of class and gender: becoming respectable*. Sage, London.

Sørensen, Ann Scott 1986: Längtan efter skönhet -om flickkultur förr och nu. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 7(1), 34–47.

Subrahmanyam, Kaveri & Greenfield, Patricia 2008: Online communication and adolescent relationships. *The Future of Children*, 18(1), 119–146.

Sulkunen, Pekka 1998: Johdatus sosiologiaan: käsitteitä ja näkökulmia. WSOY, Juva.

Sumiala, Johanna 2014: Lapset ja nuoret mediassa ja julkisessa tilassa. Lapset ja nuoret yhteiskunnassa-verkkokurssin luento, Helsingin yliopisto, 9.10.2014.

Suominen, Jaakko 2013: Johdanto – Sosiaalisen median aika. Teoksessa Suominen, Jaakko & Östman, Sari & Saarikoski, Petri & Turtiainen, Riikka: *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Gaudeamus, Helsinki, 9–27.

Suurpää, Leena & Aaltojärvi Pia 1996: Näinkö nuoret? Teoksessa Leena Suurpää & Pia Aaltojärvi (toim.): *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 7–20.

Suurpää, Leena 1996: Yksilöllistä sosiaalisuutta vai sosiaalista yksilöllisyyttä? Nuorten yhteiskunnallisen identiteetin poluilla. Teoksessa Leena Suurpää & Pia Aaltojärvi (toim.): *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 51–73.

Suurpää, Leena 2002: Erilaisuuden hierarkiat. Suomalaisia käsityksiä maahanmuuttajista, suvaitsevaisuudesta ja rasismista. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 28, Helsinki.

Strandell, Harriet 2010: Etnografinen kenttätö: lasten kohtaamisen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa Hanna Lagström, Tarja Pösö Nina Rutanen & Kaisa Vehkalahti (toim.): *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*.

Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 101. Nuorisotutkimusseura, Helsinki, 92–112.

Strandell, Harriet; Haikkola, Lotta & Kullman, Kim (toim.) 2012: *Lapsuuden muuttuvat tilat*. Gaudeamus, Helsinki.

Tani, Sirpa 2010: Hengailun maantiede ja nuorisotutkimuksen eettiset ongelmat. *Kasvatus & Aika*, 4(3), 51–71.

Thorne, Barrie 1993: *Gender Play. Girls and Boys in School*. Open University Press, Buckingham.

Tikkanen, Tea (toim.) 2014: *Helsinki alueittain 2014*. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. (Viitattu 27.8.2015)

http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/15_02_23_Hki_alueittain2014_verkko.pdf

Tolonen, Tarja 1992: Hevoset ja minä: Tyttökulttuuri ratsastustallilla. Sosiologian pro gradu –tutkielma, Helsingin yliopisto.

Tolonen, Tarja 2001: Nuorten kulttuurit koulussa. Ääni, tila ja sukupuolen arkiset järjestykset. Gaudeamus, Helsinki.

Tolonen, Tarja 2010: Yhteiskuntaluokan ja paikallisuuden merkitys nuorten ryhmien ja tyylien muotoutumisessa. Nuorisotutkimus, 2(28), 3–22.

Tolonen, Tarja 2013: Youth Cultures, Lifestyles and Social Class in Finnish Contexts. Young, 21(1), 55–75.

Topo, Päivi 1988: Tyttöjen elämäntavat ja tulevaisuudenkuvat. Kansalaiskasvatus keskus r.y.:n tutkimuksia ja selvityksiä 2. Kansalaiskasvatuksen keskus, Helsinki.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Tuomi, Pauliina 2011: (Virtual) Friends will be (virtual) friends? Are virtual friends as good as "the real" ones? Teoksessa Kangas, Sonja (toim.): Digital Pioneers. Cultural drivers of future media culture. Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009: Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakkoarvioinnin järjestämiseksi. Tutkimuseettinen neuvottelukunta, Helsinki. (Viitattu 25.6.2015) <http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>

Uski, Suvi & Lampien, Airi 2014: Social norms and social presentation on social network sites: profile work in action. Media & Society, 17, 447–464.

Uski, Suvi 2015: Profile work for authenticity. Self-presentation in social network services. Publications of the Department of Social Research, Social Psychology.

Uusitalo, Niina; Vehmas, Susanna & Kupiainen, Reijo 2011: Naamatusten verkossa. Lasten ja nuorten mediaympäristön muutos, osa 2. Tampereen yliopisto, Tampere.

Valentine, Gill, & Holloway, Sarah 2002: Cyberkids? Exploring children's identities and social networks in on-line and off-line worlds. Annuals of the Association of American Geographers, 92 (2), 302–319.

Vanden Abeele, Mariek MP 2014: Mobile lifestyles: Conceptualizing heterogeneity in mobile youth culture. New Media & Society, 17, 1–19.

Wellman, Barry; Haase, Anabel Quan; Witte, James & Hampton, Keith 2001: Does the Internet Increase, Decrease, or Supplement Social Capital? Social Networks, Participation, and Community Commitment. American Behavioral Scientist, 45(3), 436–455.

Wellman, Barry 2002: Little Boxes, Glocalization, and Networked Individualism. Teoksessa M. Tanabe, P. van den Besselaar, T. Ishida (eds.): Digital Cities. Springer, Berlin, 10–25.

Wierenga, Ani 2009: Young People Making a Life. Palgrave Macmillan, New York.

Wiles, Rose; Grow, Graham; Charles, Vikki & Heath, Sue 2007: Informed consent and research process: following rules or striking balances. Sociological Research Online, 12(2).

Wulff, Helena 1988: Twenty girls. Growing up, Ethnicity and Excitement in South London Microculture. Stockholm Studies in Social Anthropology, Stockholm.

Ziehe, Thomas 1991: Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Suomentanut Raija Sironen ja Jussi Tuormaa. Vastapaino, Tampere.

Östman, Sari 2015: "Millaisen päivityksen tästä sais?" Elämänjulkaisijuuden kulttuurinen omaksuminen. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 119, Jyväskylän yliopisto.

Liitteet

Liite 1. Tutkimussuostumuslomake

Hei!

Olen valtiotieteiden opiskelija Helsingin yliopistosta ja teen pro gradu -tutkielmaani 13–17-vuotiaiden tyttöjen ystävyssuhteista. Tutkielmani tavoitteena on tuoda esiin tyttöjen näkemyksiä ja kokemustietoa ystävyssuhteiden muodostumisesta, ylläpidosta ja vahvistumisesta sekä internetissä että kasvokkain.

Toteutan tutkimukseni yksilö- ja parihaastatteluina. Haastatteluun olisi hyvä varata aikaa noin tunti. Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista.

Haastattelut nauhoitetaan ja myöhemmin kirjoitetaan tekstimuotoon. Tutkimuksen tulokset raportoidaan täysin anonymisti ja niin, ettei tutkimukseen osallistuvaa voida tunnistaa vastauksista. Annettujen tietojen käsitellään **täysin luottamuksellisesti**.

Tutkimuksen avulla saadaan tärkeää tietoa tyttöjen ystävyssuhteiden muotoutumisesta sekä ystävyteen liittyvistä käytännöistä.

Lisätietoja tutkimuksesta:

Annukka Lehtikangas

yhteystiedot

Osallistun tutkimukseen ja tiedän tutkimuksen aiheen ja tavoitteen.

Päiväys ja paikka

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Liite 2. Haastatteluteemat

- Ystävyysden määrittelyä
 - mitä tarkoittaa
 - eroa ystävän ja kaverin välillä
 - paras ystävä
 - ystävien lukumäärä
- Ihanteet ja toiveet
 - ihanneystävän piirteitä
 - ihanteellinen ystävyysuhde
- Ystäviin tutustuminen
 - missä tutustuttu
 - asuinalue, perheen muutot, sisarukset, koulu, nuorisotalo vaikuttaneet
 - harrastukset ja kiinnostuksen kohteet vaikuttaneet
 - poikien ja tyttöjen ystävyysuhteet
 - ”nettiystävät”
- Ystävyysuhteiden ylläpito
 - miten pidetään yhteyttä
 - lähialueen ja kauempana asuvien ystävien kanssa
 - miten netti vaikuttaa
- Ystävien tapaaminen
 - kuinka paljon vietetään aikaa yhdessä
 - miten sovitaan tapaamisista
 - missä tavataan ja mitä tehdään
- Suhteet koulussa ja suhtautuminen kouluun
 - samoja kavereita koulussa ja vapaa-ajalla
 - tykkääkö koulusta ja lempiaineet
 - mihin jatko-opintoihin

- Ystävyys prosessina
 - kokemus ystävydestä, joka mennyt hyvin
 - kokemus ystävydestä, joka mennyt huonosti/päättynyt
- 3-5 sovellusta, joita älypuhelimella käyttää eniten
- 3-5 sivustoa, joita netissä käyttää eniten
- Netin vaikutukset ystävyssuhteisiin
 - huonoja ja hyviä puolia netissä ystävyden kannalta
 - millaista aika ennen älypuhelimia
 - miten älypuhelin/netti vaikuttanut ystävyssuhteisiin
 - mitä mieltä vanhemmat netin käytöstä
- Haluatko lisätä vielä jotain?

Liite 3. Esitietolomake

Päiväys: / 2015

Nimi:

Ikä:

Missä nuorisotalolla käyt?

Missä asuinalueella asut?

Kenen kanssa asut?

Kuka kuuluu perheeseesi?

Vanhempien ammatit?

Mitä koulua käyt ja millä luokalla olet?

Millä laitteilla käytät nettiä yleensä?

Onko sinulla tai perheelläsi seuraavat laitteet? Jos kyllä, kuinka kauan ollut?

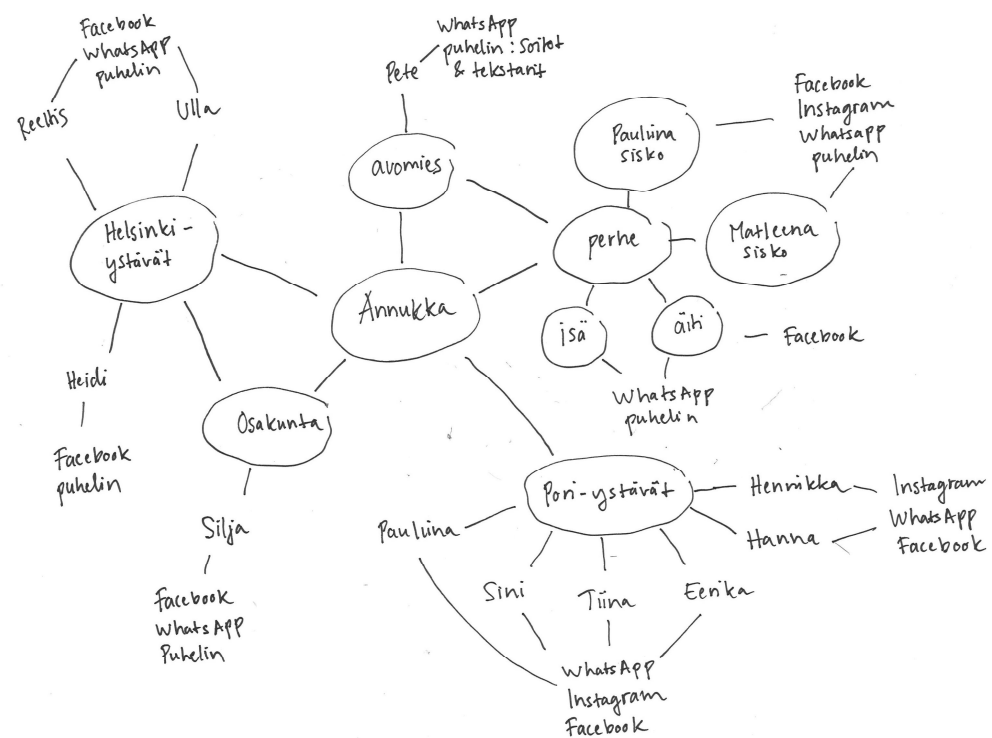
Älypuhelin:

Tabletti:

Kannettava tai pöytätietokone?

Onko puhelimesi nettiyhteys? Jos kyllä, kuinka kauan ollut?

Liite 4. Oma ystävyysverkostoni

Liite 5. Tiivistelmät haastatteluista

Haastattelu 1: Amira (13 vuotta) ja Emilia (13 vuotta), Metsälän nuorisotalo

Amira ja Emilia nimesivät toisensa parhaiksi ystäviksi. He olivat tutustuneet alle vuosi sitten, kun aloittivat samalla luokalla yläasteella. Amira oli muuttanut Suomeen vuonna 2011 joulukuussa. Amira ei merkinnyt ystäviä verkostoonsa vanhasta kotimaastaan, mutta kertoi olevansa joihinkin vielä yhteydessä Facebookin välityksellä. Molempien tyttöjen ystävyys-suhteet olivat muodostuneet pääasiassa koulun kautta. Tytöt asuivat eri asuinalueilla, mutta viettävät usein aikaa yhdessä koulun jälkeen Metsälän nuorisotalolla. Tyttöjä yhdisti samanlaisen musiikin fanittaminen. Amira oli Emiliaa hiljaisempi haastattelussa. Molemmat tukivat toistensa vastauksia. Eri mieltä tytöt olivat vain siitä, voivatko tyttö ja poika olla ystäviä. Amiran mielestä tytön ja pojan ei ollut mahdollista olla vain ystäviä, kun taas Emilialla oli myös yksi poika ystävänsä.

Haastattelu 2: Sofia (13 vuotta) ja Katariina (13 vuotta), Metsälän nuorisotalo

Sofia ja Katariina olivat tunteneet toisensa päiväkodista asti. Molemmat tytöt olivat asuneet aina Metsälässä ja käyneet myös yhdessä samaa koulua, mutta eivät olleet haastatteluhetkellä samalla luokalla. Sosiaalinen media ja musiikin fanittaminen olivat laajentaneet Sofian ystävyyspiiriä, kun taas Katariinan ystävyyspiiri oli muodostunut pääasiassa koulun kautta. Tytöt viettivät usein aikaa Metsälän nuorisotalolla. Katariina oli haastattelussa arempi ja Sofia paljon puheliaampi, vaikkakin myös ujon tuntuinen. Vaikutti, että tyttöjä varsinkin haastattelun alussa jännitti paljon. Katariina vastasi usein olevansa samaa mieltä heti Sofian vastauksen jälkeen. Sain esittää tytöille paljon tarkentavia kysymyksiä.

Haastattelu 3: Olivia (13 vuotta) ja Pauliina (13 vuotta), Metsälän nuorisotalo

Olivia ja Pauliina olivat tunteneet toisensa noin kaksi vuotta. Tytöt olivat tutustuneet, kun olivat vielä samassa koulussa ala-asteella. Nyt Olivia oli siirtynyt yläasteelle. Pauliina oli muuttanut Metsälästä toiselle asuinalueelle, mutta kävi vielä koulua Metsälän ala-asteella. Pauliinan ystävyysverkosto oli Oliviaa laajempi, sillä hän oli tutustunut ystäviinsä myös uudella asuinalueellaan, kun taas Metsälässä koko ikänsä asuneen Olivian ystävyysverkostoa määrittä paikallinen koulu ja nuorisotalo. Tytöt tapasivat ystäviään usein Metsälän nuorisotalolla ja kertoivat käyvänsä siellä ”joka päivä kun se on auki”. Tytöt kikattelivat yhdessä paljon haastattelun aikana. Tytöt myös kuiskailivat toisilleen ja täydensivät toistensa vastauksia.

Haastattelu 4: Sabina (15 vuotta) ja Aino (15 vuotta), Vuorelan nuorisotalo

Sabina ja Aino olivat tutustuneet, kun Sabina muutti Suomeen neljännellä luokalla noin viisi vuotta sitten. Vaikka Sabina oli seitsemännellä luokalla muuttanut Vuorelasta toiselle paikkakunnalle pääkaupunkiseudulla, tyttöjen mielestä heidän ystävyys-suhteensa ei ollut muuttanut välimatkan takia. Sabinan mukaan muutto oli laajentanut hänen ystävyyspiiriään, sillä hän oli tutustunut ”ihan sikana uusiin porukoihin”. Sabina oli tutustunut myös tanssiharrastuksensa kautta ystäviinsä. Ainolla ei ollut harrastuksia, joiden kautta olisi tutustunut, vaan kertoo useimmiten tutustuneensa ystäviinsä toisten ystäviensä kautta. Ainolla oli 18-vuotias isovelji, jonka kautta oli myös tutustunut ystäviinsä, ja kertoi useimpien ystäviensä olevankin vanhempia kuin hän. Tytöt kertoivat,

että sosiaalinen media oli ollut myös apuna ystäviin tutustumisessa. Haastattelussa Sabina oli paljon puheliaampi. Aino jättäytyi usein vain kuuntelemaan ja vastasi olevansa samaa mieltä Sabinan kanssa.

Haastattelu 5: Aurora (15 vuotta) ja Helmi (14 vuotta), Laaksolan nuorisotalo

Aurora ja Helmi kertoivat tutustuneensa paremmin seitsemännellä luokalla, kun aloittivat yläasteen samalla luokalla. Tytöt olivat tunteneet aiemmin myös yhteisen ystävän Marian kautta. Tyttöjen mukaan Maria oli nyt hiljattain muuttanut niin paljon, että hänellä on uudet ystävät. Molemmat tytöt laittoivat kuitenkin Marian piirtämänsä ystävyysverkostoon. Molemmilla oli ystäviä päiväkodin, koulun ja partion kautta. He kertoivat, että heidän ystävinään oli vanhempiensa kavereiden lapsia. Helmin ystävyysverkostossa oli myös ystäviä vanhalta asuinalueelta, sillä hän oli muuttanut Laaksolaan kaksi vuotta sitten kuudennella luokalla. Aurora oli asunut Laaksolassa lähes koko ikänsä. Tyttöillä oli paljon myös yhteisiä ystäviä partioharrastuksen kautta. Aurora ja Helmi olivat samanlaisia monella tapaa: he harrastavat partioita samassa ryhmässä ja molempia kiinnosti samanlainen vaatetyyli, vaatemerkit ja musiikki. Molemmat vaikuttavat hyvin sosiaalisilta, reippailta ja olivat hyvin puheliaita. Haastattelussa tytöt täydensivät ja tukivat koko ajan toistensa vastauksia. Helmillä oli myös kaksi poikaa ystävänä, kun taas Auroralla ei ollut yhtään poikaa ystävyysverkostossaan. Muissa haastatteluissa Ilona (haastattelu 7) ja Kristiina (haastattelu 9) nimesivät Helmin yhdeksi parhaista ystävistään.

Haastattelu 6: Matilda (14 vuotta), Laaksolan nuorisotalo

Matilda oli muuttanut kuudennella luokalla noin kolme vuotta sitten Laaksolaan. Matilda kertoi pitävänsä vielä yhteyttä myös vanhan koulunsa kavereihin. Hän oli ainoa lapsi ja piti kahta serkkuaan tärkeinä ystävinään. Matilda luokitteli parhaiksi ystävikseen kaksi poikaa ja yhden tytön. Hän kertoi pitävänsä poikia luotettavampana, sillä heidän kanssa ei tule ”turhaa draamaa”. Matilda oli kiinnostunut urheilusta. Hän oli harrastanut jalkapalloa, mutta oli joutunut hiljattain lopettamaan polvivamman takia. Matildan ystävyysverkostossa oli kuitenkin myös ystäviä jalkapallojoukkueensa kautta. Lisäksi Matilda merkitsi verkostoonsa ”lätkäkavereita”, joiden kanssa kävi katsomassa jääkiekkomatseja. Matilda vaikutti hyvin sanavalmiilta ja reippaalta. Hän vastaisi pitkästi ja kuvailevasti kaikkiin kysymyksiini.

Haastattelu 7: Ilona (15 vuotta), Laaksolan nuorisotalo

Ilonan ystävyys-suhteita määrittä pitkälti koulu. Hän oli asunut 2-vuotiaasta asti Laaksolassa. Yhteen ystävänsä, Mariaan, Ilona oli tutustunut jo päiväkodissa. Ilona oli samalla luokalla Auroran ja Helmin (haastattelu 5) kanssa, ja heillä oli paljon yhteisiä ystäviä. Ilona oli myös samassa partioryhmässä Auroran ja Helmin kanssa. Ilona nimesi kaksi parasta ystävää: Helmin (haastattelu 5) ja Marian. Hän kertoi viettävänsä ystäviensä kanssa usein aikaa Laaksolan nuorisotalolla.

Haastattelu 8: Elina (17 vuotta), Laaksolan nuorisotalo

Elinalla oli muista tytöistä eroava tapa määritellä ystävyysverkostoaan. Elina luokitteli vain yhden ihmisen tarpeeksi läheiseksi ollakseen hänen ystävänsä. Ystävyysverkostoonsa hän nimesi myös kavereita ja hyvän päivän tuttuja. Elina oli

muuttanut Merikulmasta Laaksolaan ja sieltä nyt Kuusimäkeen noin vuosi sitten. Hän oli vaihtanut koulua siis aika monta kertaa, mutta ei koskaan oikein löytänyt paikkaansa koulun vertaisyhteisöstä. Elinan ystävä asui myös Laaksolassa, mutta he eivät olleet koskaan käyneet samaa koulua. Kavereita Elina oli löytänyt seurakunnan kautta. Lisäksi hän kertoi löytäneensä internetistä kolme kaveria, jotka jakoivat hänen kanssaan kiinnostuksen japanilaiseen musiikkiin. Elina esitti haastattelussa ajatuksensa varman oloisesti ja vaikutti sanavalmiilta. Huomasi, että Elina oli jo ennen haastattelua pohtinut ystävyysteemaa sekä mitä siitä halusi sanoa.

Haastattelu 9: Kristiina (14 vuotta), Laaksolan nuorisotalo

Kristiinalla oli todella laaja ystävyysverkosto, johon Kristiinan mukaan kuului noin yli 50 ystävää. Hän oli tullut yläasteelle Laaksolaan, mutta oli asunut koko ikänsä eri paikkakunnalla pääkaupunkiseudulla. Uusi yläaste kuitenkin määritteli vahvasti Kristiinan ystävyysverkostoa. Nykyiset parhaat ystävät olivat hänellä Helmi (haastattelu 5), Iida, Mikael ja Olavi, jotka olivat samalla yläasteella, sekä Ella, joka asui naapurissa. Kristiina oli harrastanut uintia 5-vuotiaasta asti eri seuroissa, josta hän oli myös saanut ystäviä. Hänellä vaikutti olevan paljon kavereita niin koulussa, vapaa-ajalla kuin harrastuksessakin. Kristiinalla oli ystävänä useita poikia, mutta koki suhteet erilaisina kuin tyttöjen kanssa. Mikael oli Kristiinan mukaan ainoa poika, jolle pystyi kertomaan kaiken. Tytöt olivat muuten Kristiinan ”luottohenkilöitä”. Kristiina totesi myös, että hänen kaveripiirinsä oli ollut ennen paljon pienempi kun ei ollut sosiaalista mediaa, jossa tutustua ja pitää yhteyttä myös koulun ulkopuolisiin kavereihin. Hän vaikuttikin olevan suosittu sosiaalisessa mediassa, sillä esimerkiksi Instagramissa seuraajia hänellä oli hurjat 700. Kristiina oli haastattelussa itsevarman ja sanavalmiin oloinen.

Haastattelu 10: Fatima (13 vuotta) ja Rashida (13 vuotta), Metsälän nuorisotalo

Fatima ja Rashida olivat molemmat maahanmuuttajataustaisia, mutta olivat muuttaneet jo hyvin nuorena Suomeen. Molemmat tytöt olivat asuneet lähes koko ikänsä Metsälässä. Tytöt olivat tutustuneet jo päiväkodissa. He kävivät nyt eri koulua, sillä Rashida oli vaihtanut kolmannella luokalla koulua, muttei halunnut tarkemmin avata syytä koulun vaihtoon. Rashida ei ollut aluksi innostunut ystävyysverkoston piirtämisestä, koska hänen mukaansa hänellä oli niin paljon ystäviä, että ”tässä menee pari vuotta”. Rashidan ystävyysverkosto olikin Fatiman verkostoa laajempi, sillä hän oli tutustunut Metsälän ala-asteen ja nuorisotalon lisäksi ystäviinsä myös uudella ala-asteellaan Mäkipuistossa ja Mäkipuiston nuorisotalolla. Molemmat tytöt olivat hyvin puheliaita haastattelussa ja täydensivät toistensa vastauksia. Tyttöjen oli välillä vaikeaa keskittyä haastatteluun, sillä haastattelu oli sovittu juuri ennen nuorisotalon tytöille suunnattua yön yli hengailua nuorisotalolla.

Liite 6. Analyttiset teemat

- Ystävyysverkoston laajuus
- Ystävyssuhteiden paikallisuus
- Sukkulointi
- Kiinnostuksen kohteet ystävien kanssa
- Samanlaisuus/erilaisuus ystävien kanssa
- Suhteet poikien kanssa
- Ystävä vai kaveri
- Paras ystävä vai monia parhaita ystäviä
- Yhdessäolo ystävien kanssa
- Luottamuksen merkitys
- Ihanteellinen ystävyssuhde
- Muutos ja konfliktit ystävyssuhteissa
- Yhteydenpito ystävien kanssa sosiaalisessa mediassa
- Uusiin ihmisiin tutustuminen sosiaalisessa mediassa
- Julkisuus/yksityisyys sosiaalisessa mediassa: mitä jaetaan, kenelle ja miksi
- Ystävyiden esittäminen sosiaalisessa mediassa
- Vaikeneminen ja epäröinnit haastattelussa
- Samanmielisyyden parihaastatteluissa